j.-p. sartre

NHỮNG RUỒI

bản dịch
PHÙNG THĂNG

thanh hiện TH văn học

J. - P. SARTRE

NHỮNG RUỒI

Jean-Paul Sartre, Les Mouches
Bản dịch: Phùng Thăng
Thanh Hiên xuất bản lần I, 1967

lời giới thiệu

Kịch phàm « Những ruồi » *được cảm hứng từ một thiên thần thoại Hy-lạp. Agamemnon, con của Atrée, sau cuộc hải hành chinh phạt thành Troie, trở về Argos trong khúc ca khải thắng. Song Thần chết đang chờ sẵn người với vòng hoa vinh hiển : hoàng hậu Clytemnestre đã âm mưu cùng tình nhân bà là Égisthe để hạ sát Agamemnon trong một buổn tắm, khi ông nầy không áo giáp hộ thân và khí giới tự vệ. Hai người con của Agamemnon và Clytemnestre chia xẻ hai số phận khác nhau : người chị, Électre, được giữ lại làm nữ tỳ, và người em trai, Oreste, được giao phó vào tay những kẻ giết mướn, nhưng may được toàn tính mạng, và sau những năm trường phiêu bạt, chàng quay trở về Argos phục hận cho cha...*

« Những ruồi » *là vở kịch đầu tay của Sartre (1943), sau cuốn tiểu thuyết đầu tay* « Buồn nôn » *(1938). Khoảng cách giữa hai tác phẩm, và khung cảnh đặc biệt trong đó* « Những Ruồi » *chào đời (thời Đức chiếm đóng Pháp), đã đánh dấu những chặng đường tiến hóa trong tư tưởng Sartre. Nhưng, ngoài tính cách động cập đến những vấn đề thiết thân trong xã hội cụ thể mà tác giả đang sinh hoạt với tư thế một nhà văn và một chiến sĩ kháng chiến,* « Những Ruồi » *còn quan trọng ở chỗ vạch rõ những chủ đề triết học đã theo đuổi Sartre trên suốt lộ trình suy tư của ông, trong đó nổi bật hai chủ đề chính yếu : Tự Do và Người-Khác.*

Oreste, nhân vật chính của kịch phẩm, là người anh hùng của Tự Do, kẻ dám đối mặt trừng trừng nhìn định mệnh, chuyển đổi định mệnh thành thể mệnh và thách thức, đương đầu quyết liệt với thần linh để giải phóng đám dân đang chịu cơn « mộng du tập thể ». Chàng Oreste đó về sau đã bỏ đi vào miền cô đơn miên viễn, và những bước chân chập chùng tạo hình ảnh chàng thành một linh thoại trong lòng người đọc ; trong khi Oreste, người anh hùng thật sự của thần thoại Hy lạp, đã ở lại, chinh phục dân chúng, lên ngôi vua và chết êm ả trong tuổi già xế bóng. Hai thái độ khác biệt nhau như thế trước đám dân chúng thành Argos (biểu trưng cho Người-Khác), thể lộ hai cách thái nhập thế cụ thể. Và nếu chàng Oreste của chúng ta suốt đời đi-một-mình, đấy là vì chàng muốn thể hiện cái làm con người ngang hàng với các Thần linh, và do đó, cũng cô đơn như các Thần linh : Tự Do.

Nếu nhớ rằng « Những Ruồi » *chào đời cùng năm với triết luận nền tảng của Sartre* « Thể và Vô-thể » *(l'Être et le Néant, 1943) ta sẽ trực nhận lại cái kích thước đích thực của kịch phẩm này trong quá trình suy tưởng của ông.*

Từ Roquentin của « Buồn Nôn » *đến Oreste, Sartre vẫn nóng bỏng trong cùng một nỗi khát khao, nỗi thao thức của con người muốn trung-thành-đến-cùng với chính mình và với thời đại mình đang sống.*

Roquentin và Oreste là những nhân vật đang ngủ yên chờ giờ thức dậy nơi mỗi người trong chúng ta.

THANH HIÊN

NHỮNG RUỒI

BI KỊCH BA HỒI

Tặng CHARLES DULLIN
để tỏ lòng tri ân và tình thân hữu

NHÂN VẬT

VƯƠNG THẦN JUPITER
ORESTE
ÉGISTHE
NHÀ GIÁO
NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHỨT
NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ
VIEN ĐẠI TƯ TẾ

ÉLECTRE
CLYTEMNESTRE
NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ
NGƯỜI THIẾU PHỤ GIÀ

NHỮNG ĐÀN ÔNG VÀ ĐÀN BÀ TRONG DÂN CHÚNG
NHỮNG RUỒI THẦN ÉRINNYE. CÁC NÔ BỘC.
VỆ BINH CỦA HOÀNG CUNG.

Vở kịch này đã trình diễn tại Hí Viện Đô Thành (do Charles Dullin làm giám đốc) với :

quý Ông : Charles Dullin, Joffre, Paul Oetly, Jean Lannier, Norbert, Lucien Arnaud, Marcel d'Orval, Bender.

quý Bà : Perret, Olga Dominique, Cassan.

Hồi thứ I

Một công trường Argos. Một pho tượng thần Jupiter, vua của loài ruồi và sự chết. Mắt trắng dã, mặt lem luốc máu.

XEN I

(Nhiều bà già y, phục đen, đi vào thành đám rước và vây rượu tế trước pho tượng. Một Chàng Ngốc ngồi trên đất, tận trong sâu. Oreste và Nhà Giáo đi vào. kế đó là Jupiter).

ORESTE : Chào các bà !

Tất cả họ đều quay lại và buột kêu lên một tiếng.

NHÀ GIÁO : Các Bà làm ơn nói cho chúng tôi biết ?...

Họ khạc nhổ xuống đất, vừa lùi lại một bước.

NHÀ GIÁO : Các bà hãy nghe đây, chúng tôi là những du khách bị lạc đường, tôi chỉ muốn hỏi xin các Bà một lời chỉ dẫn.

Các bà già bỏ chạy, để rơi những bình rượu.

NHÀ GIÁO : Mấy mụ già chó chết ! Chắc tưởng rằng ta ham muốn sắc đẹp của mấy bả lắm sao ? A ! Cậu chủ ơi, cuộc du lịch mới vui thú làm sao ! Nhất là khi cậu nằng nặc cao hứng đề đến đây, trong khi cả ở Hy lạp lẫn Ý, có hơn năm trăm đô thị với rượu ngon, quán trọ tiếp đãi ân cần và những đường phố đông đảo người qua lại. Những người dân miền núi nầy dường như chẳng hề bao giờ trông thấy các du khách ; trong cái thôn nhỏ xấu xí đang nằm vàng dưới ánh mặt trời đây, tôi đã từng trăm lần thăm hỏi đường đi. Ở đâu cũng cùng những tiếng kêu kinh hoảng và những cuộc

tầu tán, những cuộc chạy trốn đen nặng trên những con phố đui mù. Gớm! Những con đường hoang vắng, không khí đang run rẩy, và mặt trời kia... Còn có chi âm hiểm hơn mặt trời chứ ?

ORESTE.— Ta đã chào đời nơi đây...

NHÀ GIÁO.— Dường vậy. Song ở vào địa vị cậu, tôi sẽ không khoe khoang điều đó.

ORESTE.— Ta sinh ra ở đây và ta lại phải hỏi đường như thể một người khách lạ. Ngươi thử gọi cửa nầy !

NHÀ GIÁO.— Cậu còn hy vọng gì nữa cơ chứ ? Hy vọng người ta sẽ trả lời cậu à, cậu chủ ? Cậu hảy nhìn những cái nhà nầy một chút, và hãy nói cho tôi nghe cái dáng vẻ của chúng. Cửa sổ đâu ? Các cửa sổ chúng mở ra những chiếc sân kín bưng và u ám, tôi tưởng tượng ra thế, và xoay đít hướng về đường... (*Oreste phác một cử chỉ*). Được rồi. Tôi sẽ gọi, nhưng không hy vọng gì.

Y gỏ cửa. Im lặng. Y lại gỏ ; cánh cửa hé mở.

MỘT GIỌNG.— Các người muốn gì ?

NHÀ GIÁO.— Chúng tôi chỉ xin một lời chỉ dẫn thôi. Ông có biết đâu là...

Cánh cửa đóng lại đột ngột.

NHÀ GIÁO.— Thật đáng treo cổ tự vẫn cho rồi ! Cậu hài lòng chưa, Oreste, và kinh nghiệm đó đã đủ cho cậu chưa ? Nếu cậu muốn, tôi có thể đi đập cửa mọi nhà.

ORESTE.— Thôi, để đó.

NHÀ GIÁO.— Nào ! Nhưng có một người nào ở

đây kìa. (*Y tiến đến gần Chàng Ngốc*) Thưa ngài !

CHÀNG NGỐC.— Hơ !

NHÀ GIÁO, *lại cúi chào lần nữa.*— Thưa ngài !

CHÀNG NGỐC.— Hơ !

NHÀ GIÁO.— Xin ngài dũ lòng chỉ cho chúng tôi dinh của Égisthe.

CHÀNG NGỐC.— Hơ !

NHÀ GIÁO.— Dinh của Égisthe, vua thành Argos.

CHÀNG NGỐC.— Hơ ! Hơ !

Jupiter lướt qua ở cuối sân khấu.

NHÀ GIÁO.— Thật chẳng may chút nào ! Người đầu tiên không bỏ chạy lại là một thằng cha ngốc nghếch. (*Jupiter đi trở qua lại*) Nữa ! Lão đã theo ta đến tận đây.

ORESTE.— Ai vậy ?

NHÀ GIÁO.— Cái lão rậm râu.

ORESTE.— Ngươi đang mơ mộng đấy.

NHÀ GIÁO.— Tôi vừa thấy lão đi ngang qua.

ORESTE.— Ngươi lầm lẫn đó.

NHÀ GIÁO.— Không thể được mà. Trong suốt đời, tôi chưa hề trông thấy bộ râu nào như thế, chỉ trừ bộ râu bằng đồng đỏ trang điểm khuôn mặt của thần Jupiter Ahenobarbus, ở Palerme. Xem kìa, lão lại đi ngang qua lần nữa. Lão muốn gì chúng ta cơ chứ ?

ORESTE.— Thì lão đang du lịch, cũng như chúng ta.

NHÀ GIÁO.— Chà ! Chúng ta đã gặp lão trên đường phố Delphes. Và khi chúng ta xuống tàu, tại Itéa, lão đã phô bộ râu rậm của mình trên tàu. Ở Nauplie, chúng ta không thể nào bước đi một bước mà không có lão quấn quýt trong đôi chân của ta. Và bây giờ, lão lại ở đây. Hẳn chuyện đó đối với cậu chỉ là những sự trùng hợp ngẫu nhiên ? (*Y dùng tay xua ruồi đi*) A ! Vậy đó, những con ruồi ở Argos đối với tôi lại có vẻ niềm nở hơn là những con người. Cậu hãy nhìn kỹ những con ruồi, thử nhìn chúng xem ! (*Y chỉ vào mắt Chàng Ngốc*). Có cả thảy mười hai con trên mắt y như thể trên một chiếc bánh mứt, và tuy vậy, y lại cười một cách ngây ngô thỏa thích. Y có vẻ thích được bú nơi đôi mắt. Và, từ những con ngươi nọ, chảy ra một chất mở trắng tựa như sữa được làm đông lại. (*Y đưa tay xua ruồi*) Được rồi ! Được rồi ! Kìa, chúng lại đậu trên người cậu (*Y xua ruồi*). Nào, chuyện này làm cậu hoan hỉ đây : cậu, người tự than trách thống thiết là mình như thể một người lạ ngay trong xứ sở của chính mình, những con vật nhỏ đó bây giờ đang làm nũng với cậu, chúng có vẻ nhận ra cậu đấy (*Y xua ruồi*). Nào, yên nào ! yên nào ! đừng thổ lộ tâm tình quá thế ! Mà chúng đến từ đâu nhỉ ? Chúng ồn ào hơn cả những chiếc mỏ và to hơn cả những con chuồn chuồn.

JUPITER, *đã tiến đến gần.*— Đấy chỉ là những con ruồi ăn thịt, có hơi béo một tí. Đã mười lăm năm nay, một mùi nồng nặc của xác chết thối rữa cuốn hút chúng đến trên thành phố này. Từ đấy, chúng béo dần lên. Trong mười lăm năm nữa, chúng sẽ có tầm vóc của những chú ếch con.

Một lúc im lặng.

NHÀ GIÁO.— Chúng tôi đang được hân hạnh hầu chuyện cùng ?...

JUPITER.— Tôi là Démétrios, đến từ đô thị Athènes.

ORESTE.— Tôi tưởng đã gặp ông trên tàu, khoảng nửa tháng trước đây.

JUPITER.— Tôi cũng đã gặp hai ngài.

Những tiếng kêu khủng khiếp trong dinh vọng ra.

NHÀ GIÁO.— Đấy ! Đấy ! Tất cả những cái đó không nói lên với tôi cái gì đáng giá và theo ý tôi, cậu chủ, chúng ta nên bỏ đi thì hơn.

ORESTE.— Ngươi đừng nói nữa.

JUPITER.— Ông không có gì phải hải sợ cả. Ngày hôm nay là cuộc lễ những người chết. Những tiếng kêu khủng khiếp nọ đánh dấu lúc bắt đầu buổi lễ.

ORESTE.— Dường như ngài biết rất rành về Argos.

JUPITER.— Tôi thường đến Argos luôn. Ngài biết, tôi đã ở đấy vào chuyến trở về của vua Agamemnon, khi hạm đội chiến thắng của những người Hy-lạp thả neo trong cửa biển Nauplie. Từ trên cao của những thành lũy, người ta có thể nhận ra những chiếc buồm trắng. (*Jupiter xua ruồi*). Lúc bấy giờ còn chưa có những con ruồi nầy. Argos chỉ là một thành phố nhỏ ở tỉnh ly, nằm buồn chán, vô cảm giác dưới ánh mặt trời. Tôi đã cùng với những người khác leo lên trên con đường tuần rão những ngày kế tiếp, và

đã nhìn thật chăm chú dài lâu đám rước của hoàng gia diễn hành trong cánh đồng. Vào buổi chiều ngày thứ hai, hoàng hậu Clytemnestre xuất hiện trên những thành lũy, đi theo sát bên là Égisthe, nhà vua đang trị vì hiện nay. Dân chúng thành Argos nhìn thấy khuôn mặt họ nhuộm đỏ trong ánh trời đang lặn tắt ; dân chúng trông thấy họ nghiêng mình trên những lỗ châu mai và nhìn vọng về biển cả rất lâu ; và đám dân ấy nghĩ rằng : « Sắp có điều nhơ nhuốc xảy ra ». Song họ không hề thốt nên một lời. Hẳn cậu phải biết rằng Égisthe chính là nhân tình của hoàng hậu Clytemnestre. Một tay đi bợm vào lúc đó đã có khuynh hướng nghiêng về sự buồn bả. Dường như cậu mệt thì phải ?

ORESTE.— Đó là vì cuộc hành trình dài dặc và cái hơi nóng quỷ quái ở đây. Song ngài đang làm tôi hứng thú.

JUPITER.— Cậu thấy đó, Agamemnon là một người tốt, song lại vấp phải một lầm lần lớn. Ông cấm không cho những cuộc hành hình được diễn ra trước công chúng. Điều ấy quả thật tai hại. Ở tỉnh lỵ, một cuộc treo cổ ngon lành làm khuây lảng người ta, và điều đó khiến dân chúng nhàm chán cái chết đi chút ít. Dân chúng ở đây đã ngậm câm vì buồn phiền và muốn thấy tận mắt một cái chết tàn khốc. Họ đã ngậm câm khi thấy đức vua mình hiện ra trên những cánh cổng của thành phố. Và khi thấy Clytemnestre đưa những bàn tay đẹp đẽ đẫm hương thơm của bà về phía vua, họ đã lặng câm. Vào lúc đó, chỉ cần thốt ra một tiếng, một tiếng một thôi, là đủ, song họ đã câm lặng, và mỗi người đều mang trong tâm trí hình ảnh của một tử thi vạm vỡ với khuôn mặt vỡ tan.

ORESTE.— Còn ngài, ngài cũng đã không nói gì sao ?

JUPITER.— Điều đó làm cậu nổi giận sao, cậu ? Tôi rất hài lòng ; nó chứng tỏ những tình cảm tốt lành nơi cậu. Không, tôi đã không nói gì : lúc ấy tôi không có mặt ở đây, vã lại đấy không phải là phần việc của tôi. Về phần dân chúng Argos, vào ngày hôm sau, khi nghe đức vua của họ tru rống lên vì đau đớn trong cung điện, họ cũng đã không thốt nên lời nào cả, họ hạ thấp hàng mi xuống trên đôi mắt đảo lộn vì khoái lạc, và cả thành phố lúc ấy tựa như một người đàn bà đang động cởn.

ORESTE.— Và kẻ sát nhân lên trị vì. Hắn đã hưởng qua mười lăm năm hạnh phúc. Vậy mà tôi đã tin rằng các Thần linh là những bậc công chính.

JUPITER.— Cậu đừng trách cứ các Thần linh vội vã quá thế. Thế ra các Ngài phải luôn luôn trừng phạt sao ? Xoay hướng sự hồn loạn nầy để làm lợi ích cho trật tự đạo đức, há không đáng giá hơn sao ?

ORESTE.— Đó là điều mà các Thần linh đã thực hiện ?

JUPITER.— Họ đã gởi đến những con ruồi.

NHÀ GIÁO.— Những con ruồi nọ phải làm gì bên trong kia ?

JUPITER.— Ô ! Đấy là một biểu hiệu tượng trưng. Song những gì chúng đã làm được, các ngài hãy phán đoán dựa theo điều nầy : các ngài thấy con bọ đất già nua ở đằng kia chứ ? Hắn đang chạy lơn tơn trên những chiếc chân nhỏ bé đen đủi bám sát vào

tường : đấy là một kiểu mẫu hoàn hảo của loài vật đen đúa và vô vị, luôn lê mình trong những đường nứt rạn. Tôi nhảy chồm lên con bọ, tóm lấy hắn và mang về cho các người. (*Jupiter phóc về phía con bọ già và dẫn đến phía trước sân khấu*). Mẻ cá mới đánh được của ta đây. Hãy nhìn kỹ ta xem, sự kinh tởm ! Hu ! Ngươi đang nhấp nháy đôi mắt, và tuy vậy, bọn các ngươi lại đã quen thuộc với những tia gươm ngắn đỏ trắng của mặt trời. Hãy thử nhìn mụ ta dầy dụa như con cá ở đầu sợi dây câu. Hãy nói cho ta biết, con bọ già nua, chắc ngươi đã phải mất đi cả hằng tá con : ngươi đen tuyền từ đầu đến chân thế kia. Nào, nói đi và có lẽ ta sẽ thả ngươi ra. Ngươi đang đề tang cho ai ?

CON BỌ GIÀ.— Đấy là y phục của dân Argos.

JUPITER.— Y phục dân thành Argos ? A ! Ta hiểu rồi. Ngươi đang chịu tang cho nhà vua, nhà vua đã bị ám sát của ngươi.

CON BỌ GIÀ.— Đừng nói nữa ! Vì tình yêu của Thượng đế, xin ngươi đừng nói nữa !

JUPITER.— Vì lẽ ngươi khá già nên chắc hẳn ngươi đã có nghe chúng, những tiếng kêu to xoay tròn cả buổi sáng trong các đường phố. Lúc ấy, người đã làm gì ?

CON BỌ GIÀ. — Chồng tôi lúc ấy đang ở ngoài đồng, tôi còn có thể làm gì được cơ chứ ? Tôi đã gài kỹ then cửa lại.

JUPITER.— Đúng thế, và ngươi đã hé mở cửa sổ để nghe cho rõ hơn, và ngươi đã lén lút nấp rình bên sau bức màn, hơi thở dập dồn đứt đoạn, với sự nhột nhạt kỳ thú nơi thắt lưng.

CON BỌ GIÀ. — Câm ngươi lại !

JUPITER. — Ngươi chắc hẳn đã làm ái tình ngay vào đêm đó ? Đúng là một cuộc lễ, hả ?

CON BỌ GIÀ. — A ! thật... thật là một cuộc lễ kinh khủng, ông ạ.

JUPITER. — Một cuộc lễ đỏ màu máu và ngươi đã không thể nào vùi chôn kỷ niệm về nó.

CON BỌ GIÀ. — Thưa ngài ! Ngài là một người chết hiện về ?

JUPITER. — Một người chết ! Cút đi, cút đi, đồ điên ! Đừng bận tâm đến chuyện ta là gì ; tốt hơn ngươi nên tự lo lắng đến chính mình và cố đạt được sự tha thứ của Trời nhờ nỗi hối hận.

CON BỌ GIÀ. — A ! Tôi đang hối hận đây, thưa Ngài, nếu Ngài biết được tôi đang hối hận đến mức nào, và con gái tôi nữa, cũng đang hối hận, và con rể tôi mỗi năm đều hiến tế một con bò, cả đứa cháu trai lên bảy của tôi nữa. chúng tôi cũng đã dưỡng nuôi nó trong niềm hối hận : nó hiền ngoan như một bức ảnh, tóc vàng hoe và đã thấm nhiềm vào người cảm thức về tội nguyên thủy của mình.

JUPITER. — Được rồi, cút đi, mụ già dơ bẩn, và hãy cố mà chết tan thây trong sự hối hận. Đó là dịp cứu chuộc độc nhất của ngươi. (*Con bọ già bỏ chạy*). Thưa các ngài, hoặc là tôi quá lầm, hoặc đấy chính là lòng kính tín tốt lành, thuở xưa, được căn cứ vững vàng trên sự khủng bố.

ORESTE. — Xin lỗi, Ngài là nhân vật nào vậy ?

JUPITER.— Ai mà lưu ý đến tôi ? Chúng ta đã nói

về các Thần linh. Mà nầy, các vị đó có phải làm sấm sét đánh tan thây Égisthe ra không?

ORESTE.— Họ phải... A! Tôi không biết phải nên như thế nào, và tôi bất cần chuyện ấy; tôi không phải dân ở đây. Mà Égisthe có hối hận không?

JUPITER.— Égisthe à? Tôi sẽ rất ngạc nhiên về điều đó. Song cần chi. Toàn thể thành phố hối hận thay cho ông ta. Sự hối hận được tính theo trọng lượng. (*Những tiếng kêu khủng khiếp trong tòa dinh thự*). Hãy nghe kia! Để cho họ không bao giờ quên tiếng kêu hấp hối của nhà vua quá cố, một người chăn bò được chọn nhờ giọng nói to, tru rống lên như vậy vào mỗi chu niên, trong căn đại sảnh của hoàng cung. (*Oreste phác một cử chỉ phiền tởm*). Ô hay! chẳng có chi cả; các ngươi sẽ nói gì chốc nữa đây, khi người ta thả lỏng những người chết trở về dương thế. Cách đây mười lăm năm. cũng vừa đúng ngày nầy, Agamemnon đã bị ám sát. A! từ đó đám dân nhẹ dạ ở Argos đã thay đổi, và bây giờ đây họ gần gủi với lòng ta hơn!

ORESTE..— Với lòng *ngài*?

JUPITER.— Thôi, thôi, đừng để ý đến chuyện đó làm gì, cậu. Tôi đã tự nói cho chính mình. Lẽ ra tôi nên nói: Gần với lòng các Thần linh.

ORESTE.— Thật sao? Những bức tường lem luốc máu, hàng triệu con ruồi, một mùi vị của cửa hàng đồ tể, hơi nóng của loài bọ đất, những con đường hoang vắng, một vương thần với khuôn mặt của kẻ bị ám sát, những con dòi lúc nhúc trong khiếp

hải tự đấm ngực than trách ở sâu tận nhà mình — và những tiếng kêu rống nọ, những tiếng kêu không thể nào chịu đựng nổi : đấy có phải là những gì làm vui lòng vương thần Jupiter không ?

JUPITER.— A ! chớ nên phán đoán chư vị thần linh, cậu. Các ngài có những bí mật đau đớn riêng của mình.

Một lúc im lặng.

ORESTE.— Dường như Agamemnon có một người con gái ? Một cô gái tên Électre ?

JUPITER.— Phải đấy. Nàng ta hiện đang sống ở đây. Trong tòa dinh thự của Égisthe — đằng kia kia.

ORESTE.— À ! Ra đó là dinh của Égisthe ? — Và Électre nghĩ gì về tất cả những chuyện nọ ?

JUPITER.— Chậc ! Nàng là một cô bé. Agamemnon cũng còn có một người con trai, một chàng Oreste nào đó thì phải. Người ta bảo y đã chết.

ORESTE.— Chết ! Hừ...

NHÀ GIÁO.— Phải đó, cậu chủ, cậu biết rõ rằng y đã chết. Đám dân ở Nauplie đã thuật lại cho chúng ta nghe rằng Égisthe đã ra lệnh hạ sát đứa nhỏ, ít lâu sau cái chết của Agamemnon.

JUPITER.— Một vài người lại cho rằng cậu ấy còn sống. Vì thương hại, những người lãnh nhiệm vụ giết cậu đã bỏ cậu vào trong rừng. Và cậu đã được những người trưởng giả giàu có ở Athènes nhặt được, đem về nuôi nấng. Về phần tôi, tôi mong rằng cậu bé Oreste đã chết.

ORESTE.— Sao vậy, ngài có thể cho tôi biết được chăng ?

JUPITER — Cậu hãy thử tưởng tượng một ngày nào đó, Oreste lại xuất hiện nơi những cánh cổng của thành phố nầy...

ORESTE.— Rồi sao ?

JUPITER.— Chặc ! Mà nầy, nếu được gặp cậu ấy, tôi sẽ bảo cậu... tôi sẽ bảo cậu điều nầy : « Nầy, cậu... ». Tôi sẽ gọi chàng là « cậu » vì lẽ chàng ta trạc tuổi cậu, nếu còn sống. À, nhân đây xin cho tôi hân hạnh biết quý danh.

ORESTE. — Tôi là Philèbe, đến từ Corinthe. Tôi đang đi du lịch để học hỏi, với một người nô lệ làm gia sư.

JUPITER. — Tốt lắm. Tôi sẽ bảo như thế nầy : « Nầy, cậu, nên bỏ nơi nầy đi ! Cậu tìm gì ở đây ? Cậu muốn biểu dương quyền lợi của mình à ? Cậu nhiệt tâm và khỏe mạnh, cậu sẽ làm một viên đại úy can đảm trong đội quân thiện chiến, cậu còn có nhiều chuyện tuyệt hảo để làm hơn là trị vì trên một thành phố chết dở sống dở, một thành phố thối rữa như một tử thi và bị những con ruồi hành hạ đớn đau. Dân chúng ở đây là những tên đại phạm, song như thế họ đã dấn thân vào con đường chuộc tội. Nầy cậu, hãy để yên họ, hãy để họ yên, hãy kính trọng công việc đau khổ của họ, hãy lánh xa trên đầu bàn chân. Cậu không thể chia xẻ nỗi hối hận của họ, vì đã không dự phần vào tội ác của họ, và sự ngây thơ miễn viễn của cậu sẽ như một hố thẳm chia cách cậu với họ. Cậu bãy bỏ đi, vì cậu sẽ mất họ : dẫu cho cậu chận họ lại trên đường, cậu xoay đổi hướng đi của đời họ khỏi nỗi ân

hận, dầu chỉ trong khoảnh khắc, thì bao nhiêu những lỗi lầm sẽ kết băng trên họ như mỡ đông vì lạnh giá. Lương tâm họ xấu xa, họ sợ hãi — và sự sợ hãi, lương tâm xấu xa mang một mùi vị hoan lạc đối với lỗ mũi các Thần linh. Phải, chúng làm thỏa ý các Thần linh, những linh hồn đáng thương nọ. Cậu muốn loại trừ ân huệ của Thần linh ra khỏi họ? Và để bù lại, họ sẽ ban cho cậu những gì? Những sự tiêu hóa thản nhiên, im lặng, sự yên bình ủ ê rầu rỉ và sự buồn phiền, a! sự buồn phiền rất thường nhật của hạnh phúc. Chúc cậu lên đường bình an, cậu nhỏ, chúc cậu lên đường bình an; trật tự của một đô thị và trật tự của một tâm hồn thì biến chuyển vô thường: chạm đến nó, cậu sẽ gây ra đại họa. (*Nhìn vào mắt Oreste*) Một đại họa khủng khiếp sẽ giáng xuống đầu cậu.

ORESTE. — Thật sao? Đấy chính là những điều ngài sẽ nói? Nầy, nếu chính tôi là chành thanh niên nọ, tôi sẽ trả lời... (*Hai người đọ mắt nhau. Nhà giáo ho khan một tiếng*) Ô! Tôi chẳng biết sẽ trả lời ngài ra sao. Có lẽ ngài có lý, vã lại đều đó chẳng ăn nhập gì đến tôi.

JUPITER.— Hẹn sẽ gặp nhau. Tôi ước ao rằng Oreste cũng sẽ hợp lý như thế. Thôi, cầu chúc cậu an bình, tôi phải đi lo công việc.

ORESTE.— Cầu chúc ngài được bình an.

JUPITER.— À, nếu những con ruồi nầy làm phiền cậu, thì đây là cách thoát khỏi chúng; hãy nhìn đàn ruồi bay vù vù chung quanh cậu, tôi lúc lắc cườm tay, cử động cánh tay như thế nầy và đọc: «Abraxas, galla, galla, tsé, tsé». Nhìn xem kia: chúng ngả lăn ra và bắt đầu bò trên đất như những con sâu.

ORESTE.— Nhờ Jupiter!

JUPITER.— Chẳng có gì cả. Đấy chỉ là một chút tài mọn. Tôi là người bỏ bùa mê cho ruồi. Chào cậu. Chúng ta sẽ gặp nhau lại.

Jupiter đi ra.

XEN II

Oreste, nhà giáo

NHÀ GIÁO.— Cậu coi chừng đấy. Người nọ biết cậu là ai rồi.

ORESTE.— Đấy có phải là một người không ?

NHÀ GIÁO.— A ! Cậu chủ ơi, cậu làm khổ tôi biết chừng nào. Thế thì cậu đã làm gì với những bài học và thuyết hoài nghi hoan lạc mà tôi đã dạy cho cậu ? « Đấy có phải là một người không ? » Trời đất, chỉ có những con người mà thôi, và như thế đã quá đủ rồi. Lão rậm râu nọ là một người, một tên gián điệp nào đó của Égisthe.

ORESTE.— Hãy gác triết lý của ngươi lại. Nó đã gây cho ta nhiều tai ương phiền muộn.

NHÀ GIÁO.— Tai ương phiền muộn ! Vậy té ra khi ban cho dân chúng tự do tinh thần, là làm hại họ ? A ! Cậu đã thay đổi dường nào ! Ngày xưa, tôi đã đọc thấy nơi cậu... Rốt lại, cậu có chịu nói cho tôi biết cậu suy nghĩ cái gì không ? Tại sao cậu đã lôi tôi đến đây ? Và cậu muốn làm gì ở đây cơ chứ ?

ORESTE.— Ta đã chẳng từng bảo với ngươi rằng

ta có vài chuyện cần làm ở đây hay sao ? Thôi ! ngươi đừng nói gì nữa. (*Oreste tiến đến gần dinh thự*). Kia là dinh thự của phụ vương ta. Chính ở đó, một con điếm và một thằng ma cô đi bợm đã ám sát người. Ta, ta cũng cất tiếng khóc chào đời nơi đó. Ta gần tròn ba tuổi khi những tên lính thô bỉ của Égisthe mang ta đi. Chắc chắn bọn chúng đã lôi ta qua cánh cổng nọ, một tên trong bọn giữ chặt tay ta, mắt ta lúc ấy mở lớn và hẳn là ta đã khóc... A ! Chẳng có chút kỷ niệm nào nữa dầu nhỏ bé. Ta nhìn thấy một tòa dinh thự câm lặng, nằm phô trương trong cái vẻ long trọng mang chất tỉnh lỵ của nó. Đây là lần đầu trong đời, ta *nhìn thấy* nó.

NHÀ GIÁO.— Không một kỷ niệm nhỏ bé nào, hỡi cậu chủ vong ân, khi mà tôi đã dành cả mười năm của đời mình để ban phát chúng cho cậu ? Và tất cả những cuộc du lịch mà chúng ta đã trải qua ? Và những thành phố chúng ta đã viếng thăm ? Và giáo trình khảo cổ học mà tôi chỉ giảng dạy cho có một mình cậu ? Không một kỷ niệm nào à ? Mới vừa đây, lại có biết bao nhiêu là dinh thự, thánh đường, đền đài làm sung mãn ký ức cậu, và cậu đã có thể viết nên một cuốn sách chỉ dẫn về Hy lạp, như nhà địa lý học Pausanias.

ORESTE.— Những cung điện ! Quả thế. Những cung điện, những hàng cột, những pho tượng ! Tại sao thân thể ta lại không nặng nề hơn chứ ? Ta, người đã chứa chất biết bao nhiêu là đá trong đầu ? Và ba trăm tám mươi bảy bậc thang của đền Éphèse, ngươi chưa nói với ta về chúng chứ ? Ta đã leo trên từng bực một, và ta còn nhớ rõ tất cả chúng. Ta nghĩ rằng bậc thang thứ mười bảy hình như đã bị vỡ sứt. A ! một con chó, một con chó già đang sưởi nắng, nằm gần chiếc ổ, và khi chủ đi vào, nó hơi đứng dậy, gầm gừ nho nhỏ để chào chủ, một con chó như thế còn có

nhiều ký ức hơn ta : nó nhận ra chủ *của mình*. Chủ *của nó*. Còn ai thuộc về ta ?

NHÀ GIÁO.— Còn văn hóa nữa cậu chủ, cậu làm gì với nó ? Nó thuộc về cậu, nền văn hóa của cậu, và tôi đã sáng tác văn hóa ấy cho cậu với tình yêu, như thề một bó hoa lộng lẫy, bằng cách phối hợp những trái cây của sự khôn ngoan và những kho tàng của kinh nghiệm tôi. Há chẳng phải là từ thuở nhỏ, tôi đã bắt cậu đọc tất cả sách vở để làm quen với sự khác biệt giữa những ý kiến của con người và đi du lịch qua hàng trăm xứ, chỉ cho cậu thấy rõ trong từng trường hợp rằng những phong tục của con người là điều thường thay đổi. Bây giờ cậu trẻ, giàu và đẹp, tinh khôn như một người già lão, và đã vượt qua mọi thứ nô lệ cùng mọi điều tin tưởng, không gia đình, không tổ quốc, không tôn giáo, không nghề nghiệp, tự do đối với mọi cuộc dấn thân và biết rằng không bao giờ nên tự mình dấn thân, sau cùng cậu là một người cao đẳng, thêm vào đó cậu có thể giảng dạy triết lý hay kiến trúc trong một thành phố đại học lớn. Thế mà cậu lại than phiền !

ORESTE.— Không, ta không phiền hà gì cả. Ta không thể than phiền được : ngươi đã truyền lại cho ta cái thứ tự do của những sợi tơ mỏng manh mà ngọn gió rứt ra khỏi màng nhện, và bay la đà trên cao khỏi tầm mặt đất ; ta không cân nặng hơn một sợi tơ và ta sống lững lơ trong không khí. Ta biết đó là một dịp may và ta thưởng thức dịp may ấy một cách thích hợp. (*Một lúc im lặng*). Có những người khi vừa sinh ra là đã nhập cuộc : họ không có được sự chọn lựa, người ta đã ném họ trên một con đường, ở cuối đường có một hành vi đang chờ họ, hành vi *của họ* ; họ bước đi, và những bàn chân trần ép mạnh

trên mặt đất rắn bị cứa đau vì đá sỏi. Đối với ngươi, niềm vui được đi đến *một nơi nào đó,* là điều tầm thường hẳn ? Và có những người khác, những người im lặng, cảm nghiệm trong tận cùng trái tim mình sức nặng của những hình ảnh rối loạn và trần thế ; đời sống của họ đã thay đổi, bởi vì vào một ngày nào đó trong thời thơ ấu, lúc họ lên năm, lên bảy... Phải lắm : những người nọ không phải là những người cao đẳng. Ta, vào năm lên bảy tuổi, ta đã biết rằng mình bị lưu đày ; những mùi hương và những âm thanh, tiếng động của cơn mưa trên mái ngói, những cơn run rẩy của ánh sáng, ta để cho chúng lướt dài theo thân xác ta và rơi xuống chung quanh mình ; ta biết rằng chúng thuộc về những người khác, và ta không bao giờ có thể biến chúng thành những kỷ niệm thân thiết *của ta.* Bởi vì kỷ niệm là những thức ăn béo bổ dành cho những ai có được nhà cửa, thú vật, gia nhân và những miền đồng rộng. Nhưng mà ta... Ta, ta tự do, cám ơn Thượng đế. A ! Ta tự do là dường nào. Và sự thiếu vắng hùng tráng biết bao của tâm hồn ta ! (*Chàng tiến đến gần cung điện*). Ta đã sống qua nơi đó. Ta đã không đọc một cuốn sách nào của ngươi và có lẽ ta đã không biết đọc : hiếm khi một hoàng tử lại biết đọc. Nhưng mà, do cánh cổng kia, ta đã đi ra đi vào hằng vạn lần. Thuở nhỏ, ta đã chơi đùa với những cánh cửa, ta chống đỡ chúng, chúng nghiến răng ken két mà không chịu nhường, và tay ta học biết được sự phản kháng. Sau này, vào lúc đêm hôm, ta thầm lén đẩy những cánh cổng kia ra để đi tìm gặp lại những cô nàng mộng tưởng. Và sau đó nữa, vào ngày ta trưởng thành, những tên nô lệ sẽ rộng mở cổng ra và ta cưỡi ngựa vượt qua bực cửa. Hỡi cánh cổng gỗ già nua của ta. Ta có thể nhắm mắt mà vẫn tìm đúng ổ khóa của mi. Và cái vết chợt nọ, ở dưới thấp

kia, có lẽ chính ta đã gây ra vì vụng về, vào cái ngày đầu tiên ta được giao cho một ngọn giáo. (*Chàng bước xa dinh thự*). Kiểu « petit dorien » phải chăng ? Và ngươi nói chi về những chồ khảm vàng ? Ta đã thấy những chỗ khảm vàng tương tự như thế ở Dodone : đấy là một công trình tuyệt mỹ. Nào, ta sắp làm ngươi hài lòng đây : đó không phải là dinh thự *của ta* cũng không phải cánh cồng *của ta*. Và chúng ta chẳng có gì để làm ở đây cả.

NHÀ GIÁO.— A ! Cậu mới hợp lý đó. Cậu sẽ được gì khi sống ở đấy ? Linh hồn cậu, vào giờ phút nầy, đang bị khủng bố bởi một nỗi hối hận đê tiện.

ORESTE, *với vẻ rạng rỡ*.— Ít ra nó sẽ thuộc về ta. Và cái hơi nóng đang làm hoe tóc ta, nó sẽ thuộc về ta. Thuộc về ta, cái tiếng kêu của những con ruồi kia. Vào giờ nầy, trần truồng trong một căn phòng mờ tối của dinh thự, ta chăm chú nhìn màu đỏ hồng của ánh sáng xuyên qua khe cửa, ta chờ cho mặt trời lặn tắt và bốc tỏa lên từ lòng đất, như thể một mùi hương, bóng tối tươi mát của một buổi chiều Argos, tựa như trăm ngàn buổi chiều khác, và tuy thế, luôn luôn mới mẻ. Bóng tối của một buổi chiều thuộc về ta. Nào, ông giáo, chúng ta bỏ đi thôi, ngươi không hiểu rằng chúng ta đang tù hãm và ứ đọng lại trong hơi nóng của những kẻ khác ?

NHÀ GIÁO.— A ! Cậu chủ, cậu làm tôi an lòng biết bao. Những tháng sau này — nói cho đúng, kể từ khi tỏ lộ cho cậu biết dòng dõi của mình — tôi thấy cậu thay đổi từng ngày, và tôi không còn ngủ yên được nữa. Tôi sợ rằng...

ORESTE.— Ngươi sợ chi ?

NHÀ GIÁO.— Nhưng cậu sẽ nổi giận lên mất.

ORESTE.— Không, ngươi cứ nói đi.

NHÀ GIÁO.— Tôi đã sợ — người ta đã sớm huân tập vô ích trong sự khôi hài theo điệu hoài nghi, đôi khi nảy ra trong cậu những ý tưởng ngu dại — nói tóm lại, tôi tự hỏi không biết cậu có đang suy ngẫm đến chuyện đuổi Égisthe đi và chiếm lại ngai vàng.

ORESTE, *chậm rãi.* — Đuổi Égisthe đi ? (*Một lúc im lặng*). Nầy, ông giáo, ông có thể an tâm. Giờ đây đã quá muộn. Không phải là ta thiếu lòng thèm muốn, lòng thèm muốn tóm lấy râu của tên đĩ bợm phạm thánh, và giật hắn ra khỏi ngai vàng của cha ta. Nhưng mà sao ? ta sẽ làm gì với đám dân đó ? Ta đã chẳng hề nhìn thấy lấy một đứa con trong bọn họ chào đời, cũng chẳng hề dự kiến những hôn lễ của con gái họ, ta không cùng chia xẻ niềm hối hận của họ và cũng chẳng hề biết lấy một cái tên trong bọn họ. Chính lão râu rậm đã có lý : một ông vua phải có cùng những kỷ niệm với thần dân của mình. Nầy ông giáo, hãy để yên họ đấy. Chúng ta rời bỏ nơi nầy đi thôi. Nhón chân mà ra đi. A ! ngươi thấy chăng, nếu có một hành vi nào, một hành vi ban cho ta cái quyền làm thị-dân cùng bọn họ ; nếu ta có thể, dầu bằng một tội ác, xâm chiếm ký ức, nỗi khủng khiếp và những niềm hy vọng của họ, để lấp đầy khoảng trống trong tim ta, dẫu có phải hạ sát ngay chính mẹ ta...

NHÀ GIÁO. — Cậu !

ORESTE. — Phải. Đấy là những giấc mộng. Chúng ta đi thôi. Ngươi hãy đi xem thử người ta có thể cung cấp ngựa cho chúng ta hay không, và chúng ta sẽ thẳng đường đến Sparte, nơi ta có những người bạn.

Électre bước vào.

XEN III

Những nhân vật cũ, Électre

ÉLECTRE, *mang một cái thùng, tiến đến gần tượng thần Jupiter song không nhìn thấy hai người kia* — Đồ nhơ bẩn ! ngươi có thể nhìn vào mặt ta, nầy ! với những con mắt tròn xoe trong khuôn mặt lem luốc vì nước cốt trái phúc-bồn-tử, ngươi không làm ta sợ đâu. Ngươi hảy nói đi, sáng nay họ đã đến, những mụ già thánh thiện, những mụ già đi thỏa vận y phục đen đó. Họ đã bước đi lạo rạo chung quanh ngươi trên những đôi giày to lớn. Ngươi bằng lòng lắm hả, ông ba bị, ngươi yêu mến những mụ già nọ, họ càng giống với những người chết thì ngươi càng yêu họ. Họ đã chan hòa dưới chân ngươi những thứ rượu quý nhất của mình vì hôm nay là đại lễ của ngươi, và những mùi hôi thối ẩm mốc bốc ra từ những chiếc váy họ xông lên tận mũi ngươi ; hai lỗ mũi ngươi đang còn được mơn trớn bởi những mùi hương khoái lạc nọ. (*Cọ sát tượng thần Jupiter*). Nào, bây giờ hảy ngửi lấy thân thể ta đi, hảy ngửi mùi thịt tươi của ta. Ta, ta còn trẻ. ta đang sống, điều đó chắc hẳn làm ngươi sợ hải. Cả ta nữa, ta đến để dâng ngươi những lễ vật trong khi cả thành phố đang cầu nguyện. Nào : đây là những vỏ khoai, rau úa và tro tàn trong lò, các miếng thịt củ lúc nhúc những dòi, cả một mẫu bánh mì vấy bẩn mà những con lợn của ta cũng không thèm ăn. Những con ruồi của ngươi thích các thứ đó lắm. Nào, chúc ngươi một cuộc lễ tưng bừng, một cuộc lễ huy hoàng, và hảy mong rằng đây là cuộc lễ cuối cùng. Ta không khỏe lắm và không

thể tống ngươi một đạp cho ngã lăn xuống đất. Ta chỉ có thể khạc nhổ lên ngươi và đấy là tất cả những gì ta có thể làm được. Song hắn sẽ đến, người mà ta đang chờ đợi, với lưỡi gươm kiêu dũng của mình. Hắn sẽ nhìn ngươi với vẻ cợt đùa, như thế này này, hai tay chống nạnh, ngực ưỡn ra sau, và rồi hắn sẽ rút gươm ra, và phập, chẻ đôi người từ trên xuống dưới, như thế này này ! Lúc ấy hai phần thân thể của vương thần Jupiter sẽ đổ lăn ra, một nửa bên tả, một nữa lăn bên hữu, và mọi người sẽ thấy rằng tượng thần làm bằng gỗ trắng. Vị thần của những người chết lại làm bằng gỗ toàn trắng ! Vẻ kinh khiếp cùng máu me trên khuôn mặt và màu xanh sầm của đôi mắt, tất cả đấy chỉ là một lớp sơn phủ ngoài, phải không ? Chính ngươi, ngươi cũng biết rằng mình toàn trắng bên trong, trắng như thân thể một đứa trẻ còn đang bú mẹ ; ngươi biết rõ rằng một nhát gươm thôi cũng đủ chẻ đôi ngươi ngon lành, và ngươi lại cũng không thể chảy máu ra được nữa. Bằng gỗ trắng ! Loại gỗ trắng tốt : thứ đó cháy tốt dữ a. (*Nàng nhận ra Oreste*) A !

ORESTE.— Cô đừng sợ.

ÉLECTRE.— Tôi không sợ. Hoàn toàn không sợ chi cả. Anh là ai vậy ?

ORESTE.— Một người lạ.

ÉLECTRE.— Xin chào mừng anh. Tất cả những ai xa lạ với thành phố nầy đều thân thiết với tôi. Xin lỗi, tên anh là gì ?

ORESTE.— Tôi tên Philèbe và tôi đến từ Corinthe.

ÉLECTRE.— A ! Từ Corinthe ? Còn tôi, người ta gọi tôi là Électre.

ORESTE.— Électre. (*Nói với Nhà Giáo*). Hãy để chúng tôi một mình.

XEN IV

Oreste, Électre

ÉLECTRE.— Sao anh lại nhìn tôi như thế ?

ORESTE.— Cô đẹp lắm ! Cô không giống tí nào với những người ở đây.

ÉLECTRE. — Đẹp ? Anh chắc rằng tôi đẹp không ? Đẹp bằng những cô gái thành Corinthe ?

ORESTE.— Phải.

ÉLECTRE.— Ở đây, không ai nói với tôi điều đó. Họ không muốn tôi biết được mình đẹp. Vả lại, chẳng ích gì cho tôi, tôi chỉ là một người nữ tỳ hèn hạ.

ORESTE.— Nữ tỳ ? Cô ấy à ?

ÉLECTRE.— Người nữ tỳ mạt hạng trong các nữ tỳ. Tôi giặt rũ áo quần của vua và hoàng hậu. Thứ áo quần bẩn thỉu ghê gớm và đầy những chất dơ bẩn. Tất cả những quần áo lót, những chiếc áo đã che phủ thân thể thối tha của họ, bộ áo mà Clytemnestre mặc khi lão ngủ chung với bà ta : tôi phải giặt rửa tất cả những thứ đó. Tôi nhắm chặt hai mắt lại và chà xát hết sức mình. Tôi cũng phải rửa bát đĩa nữa. Anh không tin à ? Thử nhìn tay tôi đây nầy. Có những vết nứt nẻ trên tay, hả ? Mắt anh nhìn mới kỳ dị làm sao ! Những bàn tay tôi anh có thấy chúng ngẫu nhiên mang dáng vẻ bàn tay của một nàng công chúa ?

ORESTE.— Những bàn tay đáng thương. Không, chúng không mang dáng dấp những bàn tay của một vì công chúa. Nhưng mà cô hãy nói tiếp đi. Họ còn bắt cô phải làm gì nữa ?

ÉLECTRE.— Được rồi, mỗi buổi sáng, tôi phải đem đồ sạch thùng chứa đồ nhơ bẩn. Tôi kéo thùng ra ngoài và rồi... anh đã thấy điều mà tôi làm với những thứ nhơ bẩn đó. Cái gã tốt bụng bằng gỗ nầy, vương thần Jupiter, vua của sự chết và loài ruồi. Một ngày nọ, khi đến khúm núm lạy lục y, viên Đại Tư Tế đã dẫm chân lên những lỏi su và củ cải, vỏ trai. Y đã suy nghĩ phát cuồng lên. Mà nầy, anh không tố giác tôi đấy chứ ?

ORESTE.— Ồ, không đâu.

ÉLECTRE.— Hãy tố cáo tôi nếu anh muốn, tôi cũng chả cần. Họ còn có thể làm gì tôi hơn nữa ? Đánh đập ư ? Họ đã đánh đập tôi rồi. Nhốt kín tôi trong một ngọn tháp lớn, tít trên cao ? Đấy là một ý kiến hay, vì tôi sẽ không còn phải nhìn thấy mặt họ nữa. Anh thử tưởng tượng, buổi tối, khi tôi đã xong việc, họ ban thưởng cho tôi : tôi phải tiến đến gần bên mụ đàn bà mập mạp và to lớn, với màu tóc nhuộm. Đôi môi mụ dầy mở và đôi bàn tay trắng nõn, đôi tay của một nữ hoàng, thơm mùi mật. Mụ ta đặt tay lên vai tôi, gắn chặt môi trên trán tôi, và nói lên lời chào buổi tối : « Chào cô, Électre. » Tất cả mọi buổi tối. Tất cả mọi buổi tối, tôi đều cảm thấy ngọ nguậy trên da mình cái rẻo thịt nóng hồi và tham lam nọ. Song tôi vẫn giữ được mình đứng vững. Tôi không bao giờ ngả quỵ. Mụ đàn bà đó là mẹ tôi, anh hiểu chứ ? Nếu bị nhốt trên tháp, mụ ta sẽ không còn hôn tôi được nữa.

ORESTE.— Cô không bao giờ nghĩ đến việc bỏ trốn khỏi nơi đây ?

ÉLECTRE.— Tôi không có can đảm đó : tôi sợ, một mình trên đường khuya dặm vắng.

ORESTE.— Cô chẳng có được một người bạn gái có thể đi cùng với cô sao ?

ÉLECTRE. Không, tôi chỉ có tôi. Tôi là một chứng bệnh ghẻ, một cơn dịch hạch : dân chúng ở đây sẽ nói với anh như thế. Tôi chẳng hề có bạn.

ORESTE.— Sao, cô không có lấy một người vú nuôi, một bà già đã nhìn thấy cô cất tiếng khóc chào đời và yêu thương cô chút đỉnh ?

ÉLECTRE.— Cũng không nữa. Hãy hỏi mẹ tôi thì rõ : tôi làm chán ngán cả những tấm lòng hiền dịu nhất.

ORESTE.— Và cô sẽ ở lại đô thị nầy suốt cả đời mình ?

ÉLECTRE, *bật kêu lên một tiếng.* — A ! Không, không suốt cả đời đâu ! Không, anh hãy nghe đây ; tôi chờ đợi một điều gì đó...

ORESTE.— Một điều gì đó hay một người nào đó ?

ÉLECTRE.— Tôi sẽ không nói cho anh biết chuyện ấy đâu. Anh hãy trò chuyện cùng tôi thì tốt hơn. Anh đẹp trai lắm, anh cũng thế. Anh sẽ lưu lại đây lâu chứ ?

ORESTE.— Lẽ ra tôi phải từ giả đây vào chính ngày hôm nay. Và rồi thì bây giờ...

ÉLECTRE.— Bây giờ thì sao ?

ORESTE.— Tôi không biết nữa.

ÉLECTRE.— Corinthe là một thành phố đẹp chứ ?

ORESTE.— Rất đẹp, cô ạ.

ÉLECTRE.— Anh yêu Cotinthe lắm hẳn ? Anh hảnh diện vì nó ?

ORESTE.— Vâng.

ÉLECTRE.— Riêng tôi, thật là một điều khôi hài kỳ cục khi tôi hãnh diện về thành phố quê hương của mình. Anh giải thích cho tôi nghe chuyện đó với.

ORESTE.— À... Tôi không biết nữa. Tôi không thể giải thích điều đó với cô được.

ÉLECTRE.— Anh *không thể ? (Một lúc im lặng).* Quả thật là có những công trường rợp bóng mát ở Corinthe ? Những công trường người ta dạo chơi nơi đó mỗi chiều ?

ORESTE.— Quả thế.

ELECTRE.— Và tất cả mọi người đều ra ngoài trời ? Mọi người đều dạo chơi ?

ORESTE.— Vâng, tất cả mọi người.

ÉLECTRE.— Các chàng trai cùng các cô gái ?

ORESTE.— Vâng, các chàng trai cùng các cô gái.

ÉLECTRE.— Và họ luôn luôn có điều gì để nói với nhau ? Và họ làm vui lòng nhau ? Và vào lúc đêm đã sâu, người ta nghe tiếng họ cùng cười với nhau ?

ORESTE.— Phải, đúng thế.

ÉLECTRE.— Anh thấy tôi có vẻ ngây ngô ngớ ngẩn ? Chính vì tôi khó khăn lắm mới tưởng tượng ra được những cuộc dạo chơi, những bài hát, những nụ cười. Dân chúng ở đây bị gặm nhấm mòi mòn trong nỗi sợ hãi. Và tôi...

ORESTE.— Còn cô thì sao ?

ÉLECTRE.— Bị ăn ruỗn trong nỗi hận thù. Và các cô gái thành Corinthe ấy, họ làm gì suốt ngày ?

ORESTE.— Họ trang điểm, và rồi họ ca hát hay chơi đàn, rồi thì đến thăm những người bạn gái, và vào buổi tối, họ đi dự những cuộc dạ vũ.

ÉLECTRE.— Họ không có một mối bận tâm, lo lắng nào sao ?

ORESTE.— Họ chỉ có những nỗi lo lắng rất vụn vặt.

ÉLECTRE.— A ? Hãy nghe tôi : dân chúng thành Corinthe, họ có nỗi ân hận nào chăng ?

ORESTE.— Thỉnh thoảng thôi. Không phải thường xuyên.

ÉLECTRE.— Vậy thì họ làm những gì mình muốn và rồi sau đó, họ không nghĩ đến chúng nữa ?

ORESTE.— Chính thế.

ÉLECTRE.— Thật kỳ dị. (*Một lúc im lặng*). Anh hãy nói cho tôi biết điều nầy, bởi tôi cần biết nó vì một người... một người mà tôi đang ngóng đợi : Giả thử có một chàng thanh niên thành Corinthe, một trong những gả thanh niên mỗi chiều cười vui cùng các cô gái, sau chuyến du lịch trở về, thấy cha mình

đã bị ám sát, mẹ mình nằm ngủ với kẻ sát nhân và chị mình làm nô lệ, liệu gả thanh niên thành Corinthe ấy có chuồn êm đi không; liệu gả có nghiêng mình cúi lạy rồi giật lùi tháo bước, tìm an ủi bên cạnh những cô bạn gái của mình? hay gã ta sẽ tuốt gươm ra và bổ vào đầu kẻ sát nhân cho đến khi sọ y vỡ tan ra từng mảnh? — Sao anh không trả lời tôi?

ORESTE.— Tôi không biết nữa.

ÉLECTRE.— Thế nào? Anh không biết thật à?

Giọng của Clytemnestre.— Électre!

ÉLECTRE.— Suỵt!

ORESTE.— Gì thế?

ÉLECTRE.— Mẹ tôi; hoàng hậu Clytemnestre.

XEN V

Oreste, Électre, Clytemnestre

ÉLECTRE.— Nào, Philèbe? Bộ bà ta làm anh sợ à?

ORESTE.— Cái đầu nọ, ta đã hằng trăm lần thử tưởng tượng ra và rốt cuộc ta đã *nhìn thấy* nó, mệt lử và mềm xèo dưới màu phấn. Song ta không chờ đợi những con mắt chết chóc kia.

CLYTEMNESTRE.— Électre, đức vua hạ lệnh cho cô sửa soạn cho cuộc lễ sắp cử hành. Cô sẽ vận bộ y phục màu đen và mang các thứ nữ trang vào. Nào? Cặp mắt nhìn quặp xuống kia có nghĩa gì vậy?

Cô siết chặt cùi chỏ vào đôi hông mảnh yếu, thân thể cô lúng túng... Cô thường như thế khi có mặt tôi ; song tôi không còn để cho mình bị vướng vào những trò khỉ ấy nữa ; mới đây, qua cửa sổ, tôi đã nhìn thấy một Électre khác hẳn, với những cử chỉ phóng khoáng, với đôi mắt đầy lửa cuồng... Cô sẽ nhìn vào tận mặt tôi chứ, Électre ? Rốt lại, cô sẽ trả lời tôi chứ ?

ÉLECTRE.— Bà còn cần đến một người nhớp nhúa để làm nổi bật sắc màu cho cuộc lễ của bà nữa hay sao ?

CLYTEMNESTRE.— Đừng nói đùa nữa. Électre, cô là công chúa và công chúng đang chờ đợi cô, như mọi năm.

ÉLECTRE.— Tôi là công chúa, thực à ? và mỗi năm bà lại nhớ đến điều ấy một lần, khi dân chúng đòi hỏi một bức tranh đầm ấm về đời sống gia đình chúng ta để giáo huấn họ ? Một nàng công chúa kỳ dị, làm nghề rửa bát đĩa và chăn heo ! Égisthe có sẽ đưa tay ra quấn lấy vai tôi, như năm vừa rồi và y có sẽ vừa mỉm cười kề sát bên má vừa thì thầm bên tai tôi những lời hăm dọa ?

CLYTEMNESTRE.— Tùy cô mà chuyện sẽ xảy ra khác hơn.

ÉLECTRE.— Phải, nếu tôi tự để cho mình bị nhiễm độc vì những nỗi ân hận của các người và khẩn cầu sự tha thứ của thần linh đối với một tội ác tôi chẳng hề phạm. Phải, nếu tôi vừa hôn cánh tay của Égisthe vừa gọi y bằng cha. Khiếp ! Có máu khô đọng dưới những móng tay y.

CLYTEMNESTRE. — Hãy làm theo ý cô muốn.

Đã từ lâu, tôi từ khước chuyện ra lệnh cho cô nhân danh chính tôi. Tôi đã chỉ truyền đạt lại những lệnh của nhà vua mà thôi.

ÉLECTRE.— Tôi có liên can gì đến những mệnh lệnh của Égisthe chứ ? Mẹ à, y là chồng của mẹ, người chồng thân yêu của mẹ, không phải của con.

CLYTEMNESTRE — Ta không còn gì nữa để nói với cô, Électre. Ta thấy rằng con đang làm chuyện xuần động cho con và cả cho chúng ta nữa — Song lãm thế nào ta có thể khuyên bảo con được, ta, người đã làm hư hỏng đời mình chỉ trong một buổi sáng ? Con ơi, con ghét ta, song điều làm ta lo lắng hơn, đó là con vẫn giống ta, ta cũng đã có gương mặt sắc nhọn, giòng máu đầy nồi lo âu cùng đôi mắt âm hiểm kia — Và ta biết chẳng có gì tốt đẹp phát sinh từ những cái đó.

ÉLECTRE.— Tôi không muốn giống bà ! Không ! Philèbe, anh là người nhìn thấy cả hai đứng kế cận nhau, anh hãy nói lên là điều đó không đúng, tôi chẳng giống bà ta chứ ?

ORESTE.— Nói gì bây giờ đây ? Khuôn mặt bà ấy như thể một cánh đồng bị mưa đá và sấm sét tàn phá. Còn trên gương mặt cô có cái gì như thể một hứa hẹn giông bão : một ngày nào đó, nồi đam mê cuồng nộ sẽ thiêu hủy nó tan tành.

ÉLECTRE.— Một lời hứa hẹn giông bão ? Được đa. Sự tương tự ấy, tôi chấp nhận. Mong sao anh nói đúng.

CLYTEMNESTRE.— Và cậu ? Cậu, người nhìn trừng trừng vào mặt người ta như thế, cậu là ai vậy ?

Đến lượt tôi, hãy để tôi nhìn kỹ cậu. Cậu đang làm gì ở đây vậy ?

ÉLECTRE, *nồng nhiệt.*— Đó là một người Corinthe, tên là Philèbe. Anh ấy đang đi du lịch.

CLYTEMNESTRE.— Philèbe ? A !

ÉLECTRE.— Bà có vẻ sợ hải một cái tên khác thì phải ?

CLYTEMNESTRE.— Sợ ư ? Nếu ta đã đạt đến vững vàng một cái gì, thì đấy là bây giờ ta không còn có thể sợ hải bất cứ điều gì nữa. Hỡi khách lạ, hãy lại gần đây, ta xin chào mừng ngươi. Ngươi còn trẻ quá. Năm nay, ngươi bao nhiêu tuổi rồi ?

ORESTE.— Mười tám tuổi.

CLYTEMNESTRE.— Song thân ngươi vẫn còn ạ chứ ?

ORESTE.— Phụ thân tôi đã chết rồi.

CLYTEMNESTRE.— Còn mẹ ngươi ? Bà ấy hẳn tuổi ta ? Sao ngươi không thốt lên lời nào cả hắc là vì mẹ ngươi có vẻ trẻ hơn ta, bà ta còn ười đùa và ca hát cùng ngươi. Ngươi yêu mẹ ? Coi, trả lời ta đi chứ ! Tại sao ngươi lại bỏ đi ?

ORESTE.— Tôi sắp đầu quân cho Sparte, trong những đội quân giết mướn.

CLYTEMNESTRE.— Thường những du khách đi vòng quanh đây hai mươi dặm để tránh thành phố của ta. Vậy chắc người ta đã không báo trước cho ngươi biết ? Dân chúng miền đồng bằng đã đặt chúng ta xa

ra một cõi : họ nhìn nỗi hối hận của những người ở đây như một cơn dịch hạch, và họ lo sợ mình bị truyền nhiễm.

ORESTE.— Tôi có biết điều đó.

CLYTEMNESTRE.— Thế họ đã bảo cho ngươi rõ rằng : một tội ác không thể cứu chuộc được, phạm phải cách đây mười lăm năm, đã đè nặng lên chúng ta đến mãi bây giờ ?

ORESTE.— Họ cũng đã bảo với tôi điều đó.

CLYTEMNESTRE.— Và tuy thế, ngươi vẫn đến ? Hỡi khách lạ, ta là hoàng hậu Clytemnestre đây.

ÉLECTRE.— Đừng động lòng, Philèbe, hoàng hậu đang giải khuây bằng trò chơi chung cho quốc gia của chúng tôi : trò thú tội công khai. Ở đây, mỗi người hét to tội lỗi của mình vào mặt những người khác ; và vào những ngày lễ, không hiếm thấy một vài thương gia, sau khi đã hạ tấm màn sắt che cửa hiệu, bò lết bằng đầu gối trên những đường phố, cào bụi bặm dơ bẩn chà lên tóc mình và gào to lên rằng y là một tên sát nhân, một kẻ ngoại tình hay một người bỏ bê trách vụ. Song dân chúng thành Argos đã bắt đầu nhàm chán trò chơi đó : mỗi người đều thuộc lòng tội ác của những kẻ khác ; riêng những tội ác của hoàng hậu Clytemnestre chẳng còn làm vui bất cứ ai được nữa, đó là những tội ác chính thức, những tội ác nền tảng, có thể nói được như vậy. Tôi để cho anh nghĩ tưởng đến nỗi vui của bà ta khi gặp được anh, một chàng trai trẻ măng, mới lạ, không biết cả đến tên của bà : thật quả là một cơ hội hãn hữu ! Bà sẽ thấy dường như mình mới đang được thú tội lần đầu.

CLYTEMNESTRE.— Câm mồm cô lại. Bất cứ ai cũng có thể khạc nhổ vào mặt ta, gọi ta là đồ tội phạm và đi thỏa. Nhưng không ai có quyền phán đoán những mối ân hận của ta.

ÉLECTRE.— Philèbe, anh thấy chưa : đó là luật lệ của cuộc chơi. Người ta đến khẩn cầu để anh kết án họ. Song anh nên cẩn thận coi chừng chỉ nên phán đoán họ về những lỗi lầm mà họ thú nhận với anh thôi : còn những lỗi lầm khác, không liên can đến bất cứ người nào, và họ sẽ bất bình nếu anh khám phá ra chúng.

CLYTEMNESTRE.— Cách đây mười lăm năm, ta đã là người phụ nữ đẹp nhất Hy lạp. Nhưng giờ đây, thử nhìn gương mặt ta và phán đoán về những gì ta đã phải chịu đựng. Ta nói với ngươi điều đó không che đậy màu mè ! Không phải cái chết của lão dê đực ô trọc nọ làm ta hối tiếc đâu ! Khi trông thấy lão chảy máu đầm đìa trong bồn tắm, ta đã ca hát vì vui mừng, ta đã nhảy múa. Và cả đến hôm nay nữa, sau mười lăm năm trôi qua, ta không thể nào nghĩ đến điều đó mà lại không có một cơn rùng mình khoái lạc. Song, ta còn có một đứa con trai — Nó bằng trạc tuổi ngươi. Khi Égisthe giao nó cho những người giết mướn, ta...

ÉLECTRE.— Mẹ, mẹ cũng còn có một đứa con gái nữa, hình như thế. Mẹ đã biến đứa con gái thành một đứa rửa bát đĩa. Song lỗi lầm đó không hành hạ mẹ nhiều.

CLYTEMNESTRE.— Électre, con còn trẻ. Thật phí công vô ích để lên án người đang còn trẻ và chưa có thời giờ để làm điều ác. Song con hãy kiên nhẫn : một

ngày kia, con sẽ kéo lê theo bên mình một tội ác không thể cứu vãn được. Trong mỗi bước chân đi, con sẽ tưởng rằng mình tránh xa được nó, và tuy thế tội ác ấy vẫn luôn luôn nặng nề cho những bước kéo lê như thế. Con sẽ quay lại và nhìn thấy tội ác ấy ở sau mình, ngoài tầm tay với, tối tăm và thuần khiết như một khối thủy tinh đen. Và con sẽ không còn hiểu nó được nữa, con sẽ bảo « Không phải tôi, không phải *tôi* đã gây nên tội ác ấy ». Tuy thế, tội ác ấy vẫn có đấy, dù hằng trăm lần bị chối bỏ, luôn luôn có đấy, để kéo con lại về phía sau. Và sau cùng con sẽ biết rằng mình đã giao kết đời mình một lần quyết liệt trong một nước bài định mệnh, và con không còn có gì để làm nữa ngoài việc kéo lê tội ác theo mình cho đến chết. Đó là định luật, công bình và bất công, của sự hối hận. Lúc bấy giờ chúng ta sẽ nhìn thấy lòng kiêu hãnh trẻ dại của con trở nên cái gì.

ÉLECTRE.— Lòng kiêu hãnh *trẻ dại* của con ? A, chính tuổi trẻ của mẹ là cái mà mẹ hối tiếc, còn hơn là tội ác của mẹ nữa ; chính tuổi trẻ của tôi là cái mẹ thù ghét, còn hơn cả sự ngây thơ vô tội của tôi nữa.

CLYTEMNESTRE.— Điều mà ta thù ghét nơi con, Électre, là chính hình ảnh của ta. Không phải là tuổi trẻ của con — Ô không ! — chính là tuổi trẻ của ta.

ÉLECTRE.— Còn tôi, chính mẹ, phải, chính mẹ là người tôi thù hận.

CLYTEMNESTRE.— Thật xấu hổ ! Chúng ta chửi bới nhau như hai mụ đàn bà cùng tuổi chống đối nhau vì lòng thù địch trên tình trường. Trong khi đó, tôi là mẹ cô. Nầy, chàng trẻ tuổi, ta không biết ngươi là ai, cũng chẳng biết ngươi đến làm gì giữa chúng ta, song sự hiện diện của ngươi quả là điềm

bất tường, tai hại. Électre gớm ghét ta, và không phải ta không biết đến điều đó. Song suốt mười lăm năm nay, chúng ta đã giữ im lặng và chỉ cái nhìn của hai người mới tỏ lộ cho nhau biết lòng thù hận đó. Ngươi đã đến, ngươi đã nói vài lời với chúng ta, và chúng ta đứng đây, nhe răng gầm gừ như những con chó cái. Luật của đô thị bắt chúng ta phải hiếu khách, song ta chẳng dấu diếm ngươi điều này : ta mong rằng ngươi sớm rời bỏ nơi đây. Còn về phần cô, con của mẹ, hình ảnh quá trung thành của mẹ, mẹ không yêu mến con, quả thực như vậy. Song chẳng thà mẹ tự chặt đứt cánh tay mặt của mình, hơn là làm hại con. Con quá biết rõ điều đó, con lợi dụng sự mềm yếu của ta. Song ta chẳng khuyên con hãy cất cao cái đầu nhỏ bé đầy nọc độc của con chống lại Égisthe : bằng chỉ một nhát thôi, ông ta biết đập tan thân những loài rắn độc. Con hãy tin ta, hãy làm những gì ông ta ra lệnh, nếu không, ông ta sẽ nấu chín con.

ÉLECTRE.— Mẹ có thể trả lời với lão vua rằng con sẽ xuất hiện ở cuộc lễ. Philèbe, anh có biết họ làm gì không. Bên trên đô thị, có một chiếc hang mà những người trẻ tuổi của chúng tôi chẳng bao giờ tìm thấy được đáy ; người ta bảo hang ấy ăn thông với các tầng địa ngục, viên Đại Tư Tế đã cho bít hang bằng một tảng đá lớn. Và, anh có tin chuyện nầy không ? Vào mỗi chu niên, dân chúng tụ tập lại trước hang, những người lính đẩy tảng đá bít hang sang một bên, và theo như người ta bảo, những người chết của chúng tôi từ địa ngục đi lên, tản ra các thành phố. Người ta đặt bộ đồ ăn của họ trên bàn, dành ghế và giường cho họ, ép sát vào nhau một tí để nhường chỗ cho họ trong cuộc chuyện vãn ban đêm, họ chạy rong khắp nơi, cõi nầy là dành trọn cho bọn họ. Anh đoán ra lời than vãn của những người sống « Hỡi người chết yêu dấu,

người chết thương quý, tôi không muốn xúc phạm đến anh, hãy tha thứ cho tôi ». Sáng mai, khi gà gáy, những người chết trở về lòng đất, người ta sẽ lăn tảng đá bít lối đi vào động, và chuyện đó được chấm dứt cho đến sang năm. Tôi không muốn tham dự vào những trò quái dị nọ. Đấy là những người chết của họ, không phải của tôi.

CLYTEMNESTRE.— Nếu cô không vui lòng vâng lời, nhà vua đã ra lệnh rằng người ta sẽ dùng sức để dìu cô tới buổi lễ.

ÉLECTRE.— Dùng sức mạnh ?... Ha ! Ha ! Dùng sức ? Được. Mẹ yêu dấu, xin mẹ vui lòng trấn an nhà vua về sự vâng lời của con. Con sẽ xuất hiện ở cuộc lễ, và vì dân chúng muốn nhìn thấy con ở đó, họ sẽ không bị thất vọng. Về phần anh, Philèbe, tôi van anh, hãy hoãn giờ khởi hành lại để tham dự cuộc lễ của chúng tôi. Có lẽ anh sẽ gặp được dịp để cười một mẻ trong cuộc lễ. Hẹn sẽ gặp nhau lại, tôi đi sửa soạn đây.

Électre đi ra.

CLYTEMNESTRE, *nói với Oreste.*— Ngươi hãy bỏ nơi nầy đi ngay. Ta chắc chắn rằng ngươi sắp mang tai họa đến cho chúng ta. Ngươi không thể muốn tai họa cho chúng ta như thế được, chúng ta đã có làm gì ngươi đâu. Nhân danh mẹ ngươi, ta van ngươi, hãy rời khỏi chốn nầy.

Hoàng hậu đi ra.

ORESTE.— Mẹ ta...

Jupiter bước vào.

XEN VI

Oreste Jupiter.

JUPITER.— Người hầu của cậu cho tôi hay rằng cậu sắp đi. Y tìm ngựa khắp thành phố, song vô ích. Nhưng tôi có thể cung cấp cho cậu hai con ngựa cái thẳng sẵn yên cương, với giá hạ.

ORESTE.— Tôi không đi nữa.

JUPITER, *chậm rãi.*— Cậu không đi nữa à ? (*Một lúc im lặng. Nồng nhiệt*). Vậy thì tôi sẽ không rời cậu, cậu là khách quý của tôi. Dưới thành phố nầy, có một quán trọ khá tốt, nơi đó chúng ta sẽ cùng cư ngụ với nhau. Cậu sẽ không hối tiếc là đã chọn tôi làm bạn. Trước hết — abraxas, galla, galla, tsé, tsé — tôi sẽ giải thoát cậu khỏi những con ruồi. Và rồi, một người ở vào tuổi tôi đôi khi cũng có được những lời khuyên hữu ích : tôi sẽ có thể là cha cậu, cậu sẽ kể chuyện mình cho tôi nghe Nầy, cậu. hãy đến đây, những cuộc gặp gỡ như thế nầy đôi khi có lợi nhiều hơn là thoạt đầu người ta đã tưởng. Cậu hãy nhớ thí dụ của Télémaque, cậu biết, con trai vua Ulysse. Một ngày đẹp trời nọ, chàng ta đã gặp một ông già tên Mentor, người đã gắn chặt với vận mệnh chàng và đã theo chân chàng đi khắp mọi nơi. Nào, cậu có biết lão Mentor nọ là ai không ?

Jupiter vừa nói vừa lôi Oreste đi, và màn hạ.

MÀN HẠ

Hồi thứ II

CẢNH THỨ NHẤT

Một nền bằng trong núi. Bên phải là chiếc hang. Lối vào hang đóng chặt bằng một tảng đá lớn, màu đen. Bên trái, những bậc thang dẫn đến một ngôi đền.

XEN I

Đám Đông, rồi Jupiter, Oreste,
và Nhà Giáo.

MỘT THIẾU PHỤ *quỳ trước đứa con trai.* - Chiếc cà vạt của con kìa ! Đây là lần thứ ba mẹ thắt nơ cho con. (*Bà lấy tay chải chải.*) Được. Con sạch sẽ rồi đấy. Hãy ngoan và hãy khóc cùng với những người khác khi họ bảo con.

ĐỨA TRẺ.— Họ đến bằng lối đó hở mẹ ?

THIẾU PHỤ.— Ừ.

ĐỨA TRẺ.— Con sợ quá.

THIẾU PHỤ.— Con yêu của mẹ, cần phải sợ hải. Sợ đến khiếp đảm. Chính trong khi sợ hải như thế mà người ta trở thành một con người chính trực,

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG.— Hôm nay, họ sẽ gặp một ngày đẹp trời.

MỘT NGƯỜI KHÁC.— Thật may mắn ! Phải tin rằng họ vẫn còn nhạy cảm với sức nóng mặt trời. Năm vừa qua, trời đổ mưa, và họ trông thật...kinh khủng.

NGƯỜI THỨ NHẤT.– Kinh khủng.

NGƯỜI THỨ NHÌ.— Ối giời !

NGƯỜI THỨ BA.– Khi họ đã trở về lại trong chiếc hang và để chúng ta còn lại một mình, thì thú thật với các bạn, tôi sẽ leo lên đây, nhìn chăm chăm vào tảng đá đen nọ và tự bảo với mình : « Bây giờ, họ ở yên đó trong một năm. »

NGƯỜI THỨ TƯ.— Vậy à ? nầy, điều đó chẳng làm tôi khuây được chút nào. Kể từ ngày mai, tôi sẽ tự nhủ mình : « Năm tới, họ sẽ như thế nào nhỉ ?» Từ năm nầy sang năm khác, họ trông càng lúc càng dữ tợn hơn.

NGƯỜI THỨ NHÌ.— Thôi đừng nói nữa. Nếu có người nào trong bọn họ đã thầm nhập qua một kẻ hở nào đó của tảng đá và đang lãng vãng rình mò bọn ta...Có những người chết đi đến cuộc gặp gỡ trước giờ hẹn.

Họ nhìn nhau với vẽ lo âu

MỘT THIẾU PHỤ TRẺ.— Nếu ít ra, điều ấy có thể khởi sự ngay bây giờ nhỉ. Họ đang làm gì kìa, những người ở trong lâu đài ? Họ không bao giờ vội vã. Riêng tôi, tôi thấy cuộc đợi chờ nầy là cái chi ác

nghiệt nhất : người ta đứng đấy, dậm chân dưới một bầu trời lửa, mắt không rời tảng đá đen nọ... Ha ! họ đang ở dưới kia, đằng sau tảng đá; họ cũng đang chờ đợi như chúng ta, vô cùng hả hê với ý tưởng về khổ nạn mà họ sắp gây ra cho ta.

MỘT BÀ LÃO.— Được rồi, đồ đi bợm ! Ai cũng biết điều làm cho mụ sợ hải. Chồng mụ qua đời vào mùa xuân năm ngoái, và suốt trong mười năm, mụ cứ liên tiếp cắm sừng cho chồng.

NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ.— Phải đấy, tôi công nhận, tôi đã lừa gạt ảnh khi nào có thể; song tôi yêu ảnh thiết tha và làm cho đời ảnh dễ chịu; ảnh chẳng nghi ngờ chi cả, và khi chết ảnh còn đưa mắt nhìn tôi bằng một cái nhìn hiền dịu của con chó biết ơn. Giờ đây, ảnh rỏ biết hết mọi điều, người ta đã làm hỏng niềm vui của ảnh, ảnh thù giận tôi, ảnh đau khổ. V, chốc nữa đây, ảnh sẽ áp sát người vào tôi, cái thân thể khói mây của ảnh sẽ quấn siết thân tôi siết chặt hơn bất cứ người sống nào từng làm thế. A! Tôi sẽ đưa ảnh về nhà, ảnh cuộn tròn quanh cổ tôi, như thể một bộ da lông thú. Tôi đã sửa soạn những đĩa thức ăn ngon, những bánh ngọt bằng bột, một bửa ăn giấc chiều như ảnh hằng ưa thích. Song không có gì làm ảnh dịu bớt mối oán hận ; và đêm nay, ảnh sẽ nằm trong chiếc giường của tôi.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG. — Mẹ kiếp, con mẻ nói có lý. Égisthe đang làm gì vậy kìa? Ông ta đang nghĩ đến gì vậy ? Tôi không thể nào chịu đựng nổi sự chờ đợi dai dẳng nầy nữa.

MỘT NGƯỜI KHÁC. — Vậy thì hảy than lớn lên đi ! Bộ anh tưởng Égisthe ít sợ hải hơn chúng ta à?

Nói thật ra đi, anh có muốn ở vào địa vị y và trải qua suốt hai mươi bốn tiếng đồng hồ đối diện với Agamemnon không ?

NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ.— Thật kinh khủng, cuộc chờ đợi thật kinh khủng. Tôi thấy dường như tất cả các người đang chậm chạp lánh xa tôi. Tảng đá vẫn còn chưa được nhấc ra, mà mỗi người đã làm mồi cho những người chết của mình, cô đơn như một giọt mưa.

Jupiter, Oreste, Nhà Gido vào

JUPITER.— Đi qua lối nầy, đỡ hơn.

ORESTE.— Họ kia rồi, phải không, những công dân thành Argos, những thần dân rất trung thành của vua Agamemnon ?

NHÀ GIÁO.— Trông họ xấu khiếp! Nầy, cậu chủ, thử nhìn xem màu da xám cây, cùng những đôi mắt sâu hoắm của họ. Những người đó đang chết dần chết mòn vì sợ hải. Tuy nhiên, đấy là hậu quả cũa sự mê tín. Hảy nhìn họ đi. Và nếu cậu còn cần phải có một bằng chứng cho sự tuyệt hảo của triết học tôi, thì tiếp đó cậu thử nhìn sắc diện tươi tốt của tôi xem.

JUPITER.— Chuyện buồn cười ! một sắc diện tươi thắm! Một vài đốm đỏ như gấc trên má, lão già ơi, điều đó không ngăn cản ngươi là một vật hèn mọn, vô giá trị, như là tất cả những người nầy, dưới mắt Jupiter. Đi đi, ngươi đang bầy mùi hôi hám, và ngươi lại chẳng hề biết thế. Còn họ, họ có được những lỗ mủi đầy những mùi vị của riêng mình, họ tự biết mình rỏ hơn là ngươi.

Đám đông gầm lên

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG, *trèo lên những bậc thang của ngôi đền, ngỏ lời với đám đông.*— Bộ người ta muốn làm cho chúng ta trở thành những người điên hay sao? Các bạn, hảy hợp giọng nói chúng ta lại, và kêu gọi Égisthe: chúng ta không thể khoan thứ cho việc ông ta dời lại cuộc lễ lâu hơn nữa được.

ĐÁM ĐÔNG.— Égisthe! Égisthe! Hày thương xót chúng tôi!

MỘT THIẾU PHỤ.— A! Thương xót! Thương xót! Chẳng ai sẽ thương xót tôi cả! Hắn sẽ đến với cuống họng vở rộng, kẻ mà tôi thù hận khôn cùng, hắn sẽ vây bọc tôi trong đôi tay vô hình và nhầy nhụa dai dẳng, hắn sẽ là tình nhân của tôi suốt đêm, suốt cả đêm nay. Ha!

Nàng ngã ra bất tỉnh

ORESTE.— Thật điên rồ làm sao ! Phải bảo cho họ biết...

JUPITER.— Sao, cậu ? Nhiều lời vì một thiếu phụ ngã ra bất tỉnh sao ? Cậu sẽ còn thấy nhiều người khác nữa.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG, *quỳ gối.*— Tôi thố tha ! Tôi nhơ nhớp ! Tôi là một xác chết thối rửa ô uế. Nhìn xem những con ruồi bay lượn trên tôi như những con quạ ! Hãy nhào thẳng xuống đi, hãy đào xới, khoan thủng, hởi những con mồi phục hận kia, hãy đào xới xác thịt ta cho đến tận cùng trái tim bần thiu. Tôi đã phạm tội, tôi đã trăm ngàn lần phạm tội, tôi là một chiếc lỗ cống, một lỗ cầu tiêu...

JUPITER.— Con người chính trực làm sao!

NHIỀU NGƯỜI ĐÀN ÔNG, *kéo anh ta đứng dậy.* —Được rồi, được. Anh sẽ kể lể tất cả những điều đó sau nầy, khi họ có mặt.

Người đàn ông như ngây dại, y thở mạnh và đảo mắt nhìn quanh.

ĐÁM ĐÔNG.— Égisthe ! Égisthe ! Vì lòng thương xót, hãy ra lệnh khởi sự đi thôi. Chúng tôi không còn chịu nổi nữa.

Égisthe xuất hiện trên những bậc thang của ngôi đền. Đằng sau là Clytemnestre và viên Đại Tư Tế. Những vệ binh.

XEN II

Những nhân vật cũ, Égisthe, Clytemnestre, Viên Đại Tư Tế, các Vệ Binh.

ÉGISTHE.— Đồ chó ! Các ngươi dám than van ư ? Các ngươi đã quên mất sự hèn hạ của mình rồi sao ? Nhờ thần Jupiter, ta sẽ làm tươi mát lại những ký ức của các ngươi. (*Y quay về phía Clytemnestre*). Chúng ta phải giải quyết bằng cách khởi đầu mà không có mặt nó. Nhưng nó phải coi chừng. Hình phạt của ta sẽ đích đáng.

CLYTEMNESTRE — Nó đã hứa với tôi là sẽ vâng lời. Hẳn nó đang bận sửa soạn, tôi chắc thế, nó phải chậm trễ vì bận lo trang điểm.

EGISTHE, *hạ lệnh cho những vệ binh.*— Hãy đi tìm

bắt Électre tại dinh và đưa lại đây, dù bằng cách ôn hòa hay bằng sức mạnh. (*Các vệ binh đi ra. Nói với đám đông*). Hãy trở về chỗ các ngươi. Đàn ông đứng về bên phải ta. Bên trái ta là đàn bà và trẻ con. Được rồi.

Một lúc im lặng. Égisthe đợi chờ.

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ.— Đám đông họ không thể chờ đợi nổi nữa.

ÉGISTHE.— Ta biết. Nếu những tên vệ binh của ta...

Các vệ binh trở về lạ

MỘT VỆ BINH.— Tâu đại vương, chúng tôi đã tìm kiếm công chúa khắp nơi. Nhưng lâu đài hoàn toàn hoang vắng.

ÉGISTHE.— Được rồi. Ngày mai chúng ta sẽ giải quyết chuyện đó. (*Nói với viên Đại Tư Tế*). Cho khởi đầu đi.

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ.— Nhấc tảng đá lên!

ĐÁM ĐÔNG.— Ha!

Các vệ binh nhấc tảng đá ra.
Viên Đại Tư Tế tiến đến sát lối vào hang.

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ.— Hỡi các ngươi, những người bị quên lãng, những người bị bỏ rơi, những người vỡ tan ảo mộng, các ngươi, những người kéo lê đời mình sát kề mặt đất, trong cỏi tối tăm, tựa hồ những làn khói

bốc, và chẳng còn gì thuộc về mình ngoài ra nỗi giận hờn ngút mắt, hỡi các ngươi, những người chết, hãy đứng dậy, nay là ngày lễ của các ngươi ! Hãy đến đây, hãy bốc lên từ mặt đất như một làn hơi lưu hoàng khổng lồ bạt theo chiều gió, hãy bốc lên, những ruột rà của thế giới, ô những người chết trăm lần chết, các ngươi, những người mà mỗi nhịp đập của trái tim chúng ta lại làm cho chết thêm lần nữa, chính do lòng giận dữ, nỗi đắng cay và tinh thần phục hận mà ta cầu gọi các ngươi đến, hãy đến đây trút hết hận thù lên đầu những người sống ! Hãy đến đây, hãy tỏa lan thành sương mù dầy đặc xuyên qua các đường phố của chúng ta, hãy xen lẫn đội quân chặt chẽ của các ngươi vào giữa người mẹ và đứa con, giữa những người tình, hãy làm cho chúng ta hối tiếc rằng mình đã không chết đi. Hãy đứng lên, những con đỉa, con dòi, những yêu quái, những loài hung bạo, nỗi khủng khiếp của những đêm đen chúng ta. Hãy đứng lên, những binh sĩ chết đang khi bảng bổ thần thánh, hãy đứng lên những người vận rủi, những người bị sỉ nhục, hãy đứng lên, những người chết đói mà tiếng kêu hấp hối là lời nguyền rủa. Hãy nhìn xem, những người sống đang đứng đó, những con mồi sống béo bở ! Hãy đứng lên, xông tới họ như một cơn lốc và gậm nhấm họ đến tận cùng xương tủy ! Hãy đứng lên ! Đứng lên ! Đứng lên !...

Trống đồ hồi. Viên Đại Tư Tế nhảy múa trước cửa hang, thoạt đầu chậm, sau càng lúc càng nhanh, rồi ngả xuống vì kiệt lực.

ÉGISTHE.— Những người chết kia rồi !

ĐÁM ĐÔNG.— Khiếp quá !

ORESTE.— Thật quá lắm rồi, và tôi sẽ...

JUPITER.— Hãy nhìn ta, cậu nhỏ, hãy nhìn thẳng mặt ta, thế ! thế ! Cậu đã hiểu. Bây giờ, nên im lặng.

ORESTE.— Ông là ai vậy ?

JUPITER.— Cậu sẽ biết chuyện đó sau nầy.

Égisthe chậm rải bước xuống những bậc thang của lâu đài.

ÉGISTHE.— Những người chết kia rồi ! (*Một lúc im lặng.*) Y kia rồi, Aricie, người chồng mà ngươi đã cười nhạo. Y đứng đó, áp sát thân thể vào ngươi, hôn ngươi. Y đang siết chặt ngươi dường nào, y yêu thương ngươi dường nào, y thù hận ngươi dường nào ! Bà ta đó, Nicias, bà ta đứng đó, mẹ của ngươi, người đã chết trong tủi hận vì thiếu sự săn sóc. Và ngươi, Segeste, người cho vay nặng lãi nhơ nhớp, họ đó, tất cả những con nợ hầm vận của ngươi, những người chết trong cơ cực và những người treo cổ tự ải khi bị phá sản vì ngươi. Họ có mặt ở đây và ngày hôm nay, chính họ mới là những chủ nợ của ngươi, và các ngươi nữa, những bậc cha mẹ, những bậc cha mẹ dịu hiền, hãy hạ thấp mắt nhìn một chút, hãy nhìn thấp xuống tí nữa, hướng về mặt đất : chúng đang đứng đấy, những đứa trẻ lìa đời, chúng đang chìa những bàn tay nhỏ nhắn ra; và tất cả những niềm vui mà các ngươi đã từ khước cho chúng, tất cả những sự hành hạ mà các ngươi giáng xuống đang đè nặng như chì trên những tấm linh hồn oán hận và sầu não của chúng.

ĐÁM ĐÔNG.— Hãy thương xót chúng tôi !

ÉGISTHE.— A ! Phải ! thương xót ! Các ngươi há không biết rằng những người chết chẳng hề có lòng

thương xót hay sao ? Những nỗi khổ tình của họ không bao giờ xóa nhòa được, bởi lẽ căn phần của họ đã bị chận đứng lại vĩnh viễn. Nicias, có phải ngươi tính xóa bỏ tội ác đã gây ra cho mẹ ngươi, bằng những việc phước thiện ? Nhưng việc thiện nào sẽ còn có thể đạt đến bà ta nữa ? Linh hồn bà là một buổi trưa bốc lửa, không có qua một làn gió nhẹ, ở đấy mọi sự đều im lìm, không thay đổi, ở đấy, không có gì sống động, một mặt trời khô khan vĩ đại, một mặt trời bất động vĩnh viễn thiêu cháy linh hồn ấy. Những người chết không hiện hữu nữa — các ngươi hãy hiểu cho rõ cái chữ hằn học khôn nguôi nầy — họ không hiện hữu nữa, và chính vì thế mà họ trở thành những người canh giữ ngàn đời cho những tội ác các ngươi đã phạm.

ĐÁM ĐÔNG.— Hãy thương xót chúng tôi !

ÉGISTHE.— Thương xót ? A ! những kịch sĩ tồi tệ kia, hôm nay các ngươi có khán giả rồi đấy. Các ngươi có cảm thấy chịu nặng trên mặt và tay mình cái nhìn của hằng triệu con mắt đăm đăm và vô vọng ? Họ đang nhìn chúng ta, họ đang trừng trừng nhìn chúng ta, và chúng ta bị lột truồng ra trước hội đồng những người đã chết. Ha ! Ha ! Bây giờ đây, các người đã được thỏa tâm rồi đấy ; cái nhìn vô hình và thuần túy ấy đang thiêu đốt các ngươi, nó còn vững bền hơn là một kỷ niệm về cái nhìn.

ĐÁM ĐÔNG.— Hãy thương xót chúng tôi !

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG.— Hãy tha thứ cho tội chúng tôi đang sống trong khi các người chết.

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN BÀ.— Hãy thương xót chúng tôi. Chúng tôi bị vây phủ bởi những khuôn mặt và những đồ vật đã từng có phen thuộc về các người,

Chúng tôi vĩnh viễn mang tang các người trong tâm khảm và chúng tôi khóc từ rạng đông đến đêm tối và từ đêm tối đến rạng đông. Chúng tôi có làm gì cũng vô ích, kỹ niệm về các người cứ tháo chảy và lướt qua giữa những kẻ tay; mỗi ngày, kỹ niệm đó xanh xao thêm một ít và chúng tôi có tội thêm một ít. Các người đã rời bỏ chúng tôi, các người đã lìa bỏ chúng tôi, chảy xa khỏi chúng tôi như một cơn băng huyết. Tuy nhiên, nếu điều nầy có thể làm dịu bớt linh hồn căm phẫn của các người, thì hởi những người chết thân yêu, nên biết rằng các người đã làm hỏng đời sống chúng tôi.

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG.— Hãy tha thứ cho tội chúng tôi sống trong khi các người đã chết.

NHỮNG ĐỨA TRẺ.— Hãy thương xót chúng tôi ! Chúng tôi không cố ý sinh ra đời, và tất cả chúng tôi đều hổ thẹn khi thấy mình lớn lên. Làm thế nào mà chúng tôi đã có thể xúc phạm đến các người được ? Thử nhìn xem, chúng tôi vừa mới sống, chúng tôi gầy gò, xanh xao và nhỏ thó; chúng tôi không gây ra tiếng động, và lướt đi không làm lay chuyển đến cả lớp không khí vây quanh. Và chúng tôi lại sợ hải các người, Ô ! mối sợ hải kinh khiếp !

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG.— Hãy tha thứ cho chúng tôi vì đang sống trong khi các người đã chết.

ÉGISTHE.— Im lặng ! Im lặng ! Nếu các ngươi cứ than vãn như thế thì ta, vua của các ngươi, sẽ nói gì đây ? Vì lẽ nỗi khổ hình của ta đã khởi sự : đất đai rung chuyển và không khí tối tăm hẳn lại; người vĩ đại nhất trong các kẻ chết sắp xuất hiện, kẻ mà chính tay ta đã sát hại, Agamemnon.

ORESTE, *tuốt gươm ra.*— Đồ đi bợm ! Ta sẽ không cho phép ngươi trộn lẫn tên phụ thân ta với những trò khỉ nầy.

JUPITER, *ôm giữ chàng lại* — Dừng lại, cậu bé, hãy dừng lại.

ÉGISTHE, *quay lui.*— Kẻ nào dám nói thế ? (*Électre đã xuất hiện trong bộ y phục trắng trên những bậc thang của ngôi đền. Égisthe nhận ra nàng)* Électre !

ĐÁM ĐÔNG.— Électre !

XEN III

Những nhân vật củ, Électre

ÉGISTHE. —Électre, hảy trả lời cho ta rỏ, bộ y phục của ngươi có nghĩa gì?

ÉLECTRE. —Tôi đã vận bộ áo đẹp nhất. Hôm nay há không phải là ngày đại lễ sao?

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ. —Ngươi đến đây đề khinh bỉ những người chết? Đây là cuộc lễ của họ, ngươi biết rỏ điều đó, và ngươi phải hiện thân trong tang phục.

ÉLECTRE. —Tang phục? Tại sao lại tang phục chứ? Tôi không hãi sợ những người chết của mình, và tôi chỉ có liên can đến những người chết của các ông!

ÉGISTHE. —Ngươi đã nói đúng; những người chết của ngươi không phải là những người chết của chúng ta. Hảy nhìn kỷ xem, dưới bộ áo đi điếm đó, đứa

con gái của dòng Atrée, người đã cắt cổ các cháu mình một cách hèn nhát. Mi là ai, nếu không phải là hậu duệ cuối cùng của một dòng giống bị nguyền rủa! Ta đã dung thứ mi trong lâu đài ta vì lòng thương hại, nhưng hôm nay, ta đã nhận ra lỗi lầm của mình, vì luôn luôn là cái dòng máu bại hoại cổ xưa đó đang chu tuần trong huyết quản của mi, và mi sẽ nhiễm độc cho tất cả chúng ta nếu như ta không tái lập trật tự. Hãy kiên gan chờ xem, đồ chó chết. và mi sẽ thấy ta có biết trừng phạt hay không. Mi sẽ không còn đủ mắt mà khóc nửa, con ạ.

ĐÁM ĐÔNG. — Đồ phạm thần!

ÉGISTHE. —Nầy con bé chết bầm khốn khổ, ngươi có nghe những tiếng gầm rống từ đám dân mà ngươi xúc phạm, ngươi có nghe cái tên mà họ vừa ban cho ngươi không? Nếu không có ta ở đây để ngăn bớt cơn cuồng nộ, họ đã xé xác ngươi ra ngay tại chỗ.

ĐÁM ĐÔNG.— Đồ phạm thần !

ÉLECTRE.— Vui vẻ là một tội phạm thánh sao ? Tại sao đám dân chúng ấy, họ không vui vẻ được ? Ai ngăn cản họ ?

ÉGISTHE.— Con bé cười tươi và người cha quá vãng của nó đang đứng đấy, với máu đọng thành vảy khô trên mặt...

ÉLECTRE.— Làm thế nào mà ngươi dám nói đến Agamemnon ? Ngươi không biết rằng thân phụ ta thường đến thầm thì bên tai ta mỗi đêm hay sao ? Ngươi có biết cái giọng khản đục và vở vụn của người thủ thỉ với ta những lời thương yêu và hối tiếc

nào không? Ta đang cười, thật vậy, lần thứ nhất trong đời, ta cười, ta sung sướng miên man. Ngươi dám cho rằng hạnh phúc của ta không làm rạng rỡ trái tim phụ thân ta à? A! Nếu phụ vương ta có mặt ở đây, nếu người nhìn thấy đứa con gái mình trong bộ lễ phục trắng, đứa con gái mà ngươi đã biến đổi thành hàng nô lệ hạ tiện, nếu người thấy rằng con mình mang vầng trán cao ngạo, và khổ nạn đã không triệt hạ nổi lòng kiêu hảnh của nó, thì ta chắc rằng, người sẽ không bao giờ nghĩ đến chuyện nguyền rủa ta; đôi mắt người sẽ ngời sáng trong khuôn mặt khổ hình và đôi môi đầm máu còn cố gượng mỉm một nụ cười.

NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ.— Giả sử con bé nói đúng?

NHIỀU GIỌNG NÓI.— Không, không, hắn nói dối đó, hắn điên rồi. Électre, cô hãy làm ơn đi khỏi nơi nầy, nếu không sự bất kình của cô sẽ rơi trả xuống đầu chúng tôi.

ÉLECTRE.— Vậy thì các ngươi sợ hãi gì nào? Ta nhìn chung quanh và ta chỉ thấy những chiếc bóng của chính các ngươi. Song hãy nghe cho rỏ điều nầy, điều ta vừa mới học được và có lẽ các ngươi không biết đến: ở dưới trời Hy-lạp, có những đô thị hạnh phúc. Những đô thị màu trắng, tỉnh mịch, nằm sưởi mình trong ánh mặt trời như những con thằn lằn sung sướng. Vào ngay giờ nầy, dưới cùng bầu trời nầy, có những trẻ thơ đang nô rởn trên những công trường ở Corinthe. Và mẹ chúng chẳng hề xin tha thứ vì đã đưa chúng ra chào đời. Họ nhìn con và mỉm cười, kiêu hảnh vì chúng. Ô, những người mẹ thành Argos, các ngươi hiểu chứ? Các ngươi còn có thể nào hiểu được niềm kiêu hảnh của một thiếu phụ nhìn đứa con mình và nghỉ: « Chính ta đã mang nó trong lòng »

ÉGISTHE.— Im đi, nếu không ta sẽ siết họng ngươi lại.

NHIỀU GIỌNG NÓI *trong đám đông.*— Phải ! Phải ! Bắt nó câm họng đi ! Đủ rồi, đủ quá rồi !

NHIỀU GIỌNG KHÁC.— Không, hảy để cho nàng nói ! Hảy để cô ấy nói ! Chính hồn linh Agamemnon đang khơi hứng cho nàng.

ÉLECTRE.— Trời đẹp quá. Khắp nơi, trong đồng bằng, những người đàn ông ngẩng cao đầu lên và bảo : « Trời đẹp », và họ hài lòng. Hởi những tay đao thủ cho chính mình, các ngươi đã quên đi sự hài lòng khiêm tốn của người nông dân khi bước chân trên thửa đất mình và bảo rằng : « Trời đẹp » ? Các ngươi đứng đó, hai tay buông rơi lủng lẳng, đầu cúi thấp và chỉ còn chút hơi thở hắt hiu. Những người chết dán chặt thân thể vào các ngươi, và các ngươi bất động trong nỗi sợ hải phải xua đầy họ đi bằng cử chỉ nhỏ nhặt nhất. Thật là kinh hải, phải thế không ? nếu thình lình tay các người lướt qua một làn hơi nhỏ, nhấp nhấp, thì đấy không biết có phải là hồn linh của tổ phụ các ngươi ? Nhưng hảy nhìn kỹ ta đây : ta dang rộng hai tay ra, ta trải rộng mình ra, và ta vươn vai như một người đàn ông vừa tỉnh giấc, ta chiếm ngụ chỗ ta dưới dưới ánh mặt trời, toàn thể chỗ ta. Bầu trời có đổ ập xuống đầu ta chăng ? Ta khiêu vũ, hảy nhìn đây, ta nhảy múa, và ta chẳng cảm thấy gì ngoài hơi thở nhẹ nhàng của gió lùa trong tóc. Những người chết ở đâu ? Các người có tin rằng họ đang khiêu vũ nhịp nhàng với ta không ?

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ.—Hởi những dân cư thành Argos, ta bảo cho các ngươi biết người đàn bà nầy là một kẻ,

phạm thần. Vô phúc cho hắn và cho những kẻ nào nghe hắn nói.

ÉLECTRE. —Hỡi những người chết yêu dấu của tôi, Iphigénie, người chị đầu lòng, Agamemnon, phụ thân, và là đức vua duy nhất của tôi, hảy nghe lời cầu nguyện. Nếu tôi là kẻ phạm thần, nếu tôi xúc phạm những vong hồn đau khổ của các người, thì hảy ra dấu hiệu cho tôi biết, hảy nhanh chóng làm dấu cho tôi biết điều đó. Còn nếu tán thưởng hành vi của tôi, hỡi những người thân yêu, xin các người hảy im lặng, tôi van xin các người. im lặng cho đến một chiếc lá cũng không động đậy, một ngọn cỏ cũng không run rẩy, một tiếng động nhỏ cũng không cất lên khuấy rối cuộc khiêu vũ linh thánh của tôi : tôi khiêu vũ cho nỗi hân hoan, tôi khiêu vũ cho sự thanh bình của con người, tôi khiêu vũ cho hạnh phúc và cho đời sống. Hỡi những người chết của tôi ơi, tôi yêu cầu sự im lặng của các người, để cho những người chung quanh biết rằng quả tim các người đang chung nhịp đập với tim tôi.

Nàng khiêu vũ

GIỌNG NÓI *trong đám đông*. —Nàng khiêu vũ! Hảy nhìn nàng xem, nhẹ nhàng như một ngọn lửa, nàng khiêu vũ dưới ánh mặt trời, tựa hồ mảnh vải đang bay phần phật của một chiếc cờ — và những người chết lại lặng thinh!

NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ. —Hảy nhìn dáng vẻ xuất thần của nàng kìa — không, đấy không phải là khuôn mặt của một kẻ bất kính. Nào, Égisthe! Égisthe! Ông không nói gì cả — tại sao ông không lên tiếng trả lời?

ÉGISTHE. —Người ta có bỏ công tranh luận với

những con vật thối tha nhơ nhớp không ? Người ta hủy hoại chúng đi ! Ta đã ăm lần khi miền trừ cho nó khỏi chết ngày xưa ; nhưng đấy là một lầm lần còn cứu vản được : đừng hải sợ chi cả, ta sẽ nghiền nát hắn, và dòng giống Atrée sẽ tiêu tan luôn cùng với hắn.

ĐÁM ĐÔNG.— Hăm dọa không phải là trả lời, Égisthe! Ông không có gì để nói với chúng tôi sao?

NGƯỜI THIẾU PHỤ TRẺ. — Nàng khiêu vũ, nàng mỉm cười, nàng đang hạnh phúc, và những người chết dường như đang phò trợ cho nàng. A ! nàng Électre đáng khát khao làm sao ! Nhìn xem tôi nữa, tôi cũng đang thẳng tay ra và uống say sưa ánh mặt trời !

GIỌNG NÓI *trong đám đông.*— Những người chết im lặng cả : Égisthe, ông đã dối gạt chúng tôi !

ORESTE.— Électre thân yêu !

JUPITER.— Không xong. Ta sẽ triệt đi lời nói của con quỷ nhỏ nầy. (*Jupiter dang tay ra*). Posidon caribou caribon lullaby.

Tảng đá lớn che lấp cửa hang lăn ầm ỉ trên những bậc thang của ngôi đền. Électre ngưng khiêu vũ.

ĐÁM ĐÔNG.— Khiếp quá !

Một lúc im lặng lâu.

VIÊN ĐẠI TƯ TẾ.— Hỡi đám đông hèn nhát và quá nhẹ dạ : nhưng người chết đang trả thù ! Hãy nhìn những con ruồi đang nhảy xổ trên chúng ta

thành từng cơn lốc dày đặc! Các ngươi đã nghe một tiếng nói phạm thánh và chúng ta đang bị nguyền rủa!

ĐÁM ĐÔNG.— Chúng tôi chẳng làm chi cả, đấy không phải lỗi chúng tôi: con nhỏ đã đến, và đã quyến rũ chúng tôi bằng những lời độc được! Thả trôi sông nó đi, đồ phù thủy cái, thả trôi sông! Đưa nó lên dàn hỏa!

MỘT THIẾU PHỤ GIÀ, *chỉ người thiếu phụ trẻ.*— Còn con này nữa, hắn uống lấy lời của con mụ kia như uống mật ngọt, hãy tước xé quần áo, lột truồng hắn ra và quất roi vào cho đến khi tóe máu.

Người ta nhảy xổ vào người thiếu phụ trẻ. nhiều người đàn ông leo lên các bậc thang và chạy xô về phía Électre

ÉGISTHE, *đứng thẳng dậy.*— Im đi, đồ chó chết! hãy trở lại chỗ củ cho có trật tự, và để ta lo việc ra hình phạt. (*Một lúc im lặng.*) Sao? Các ngươi đã thấy cái giá đắt trả cho sự không vâng lời ta chưa? Bây giờ, các ngươi có còn nghi ngờ người lãnh đạo mình nữa không? Hãy trở về nhà, những người chết sẽ đi theo các ngươi,và họ sẽ là khách của các ngươi suốt ngày và suốt đêm nay. Hãy dọn chỗ cho họ ở bàn ăn, lò sưởi, giường ngủ, và cố gắng sao cho cách đối xử gương mẫu của các ngươi sẽ làm họ quên đi tất cả những chuyện này. Về phần ta, dầu rằng sự nghi ngờ của các ngươi đã xúc phạm nặng nề đến ta, ta vẫn sẵn lòng tha thứ cho các ngươi. Nhưng còn mi, Électre...

ÉLECTRE.— Rồi sao? Ta đã hỏng keo này. Lần tới, ta sẽ làm khá hơn.

ÉGISTHE,— Ta sẽ không dành cơ hội đó cho mi

nữa. Luật của đô thi cấm ta trừng phạt trong ngày lễ này. Mi biết, và mi đã lạm dụng điều đó. Nhưng mi không còn là công dân của đô thị nữa, ta đuổi mi đi. Mi sẽ đi khỏi nơi đây bằng chân trần, không hành lý và với chiếc áo dài ô nhục trên thân thể. Nếu ngày mai, vào lúc bình minh, mà mi vẫn còn lảng vảng trong đô thị, ta sẽ ra lệnh cho bất ai luận gặp cứ đánh hạ mi như một con chiên ghẻ.

Égisthe đi ra, theo sau là những vệ binh. Đám đông diều qua trước mặt Électre, dơ nắm đấm lên hăm dọa.

JUPITER, *nói với Oreste.*— Sao, cậu chủ ? Cậu sáng mắt ra rồi chứ ? Đấy là một câu chuyện luân lý, nếu tôi không quá lầm : những người ác đã bị trừng phạt, và những người hiền được khen thưởng. *(Chỉ Électre).* Người đàn bà nọ...

ORESTE.— Người đàn bà nọ là chị ruột tôi. Cảm phiền ông đi nơi khác, tôi muốn nói chuyện với nàng.

JUPITER *nhìn chàng một lúc, đoạn nhún vai.*— Tùy ý cậu.

Jupiter ra, theo sau là Nhà Giáo

XEN VI

Électre, đứng trên những bậc thang đền, *Oreste*

ORESTE.— Électre !

ÉLECTRE, *ngẩng đầu lên và nhìn chàng.*— A ! Anh đấy hả, Philèbe ?

ORESTE.— Cô không thể nào lưu lại thành phố nầy lâu được nữa, Electre. Cô đang ở trong tình trạng nguy hiểm.

ÉLECTRE.— Tình trạng nguy hiểm ? A ! quả vậy ! Anh thấy tôi đã hố cú nầy như thế nào rồi. Đấy một phần nào cũng là lỗi ở anh, anh biết chứ, nhưng tôi không ghét anh đâu.

ORESTE.— Tôi đã làm những gì vậy ?

ÉLECTRE.— Anh đã đánh lừa tôi *(Nàng bước xuống về hướng chàng)*. Hảy để tôi nhìn kỹ gương mặt anh. Phải, tôi đã say mê đôi mắt của anh.

ORESTE.— Thời gian cấp bách lắm rồi, Électre. Hảy nghe đây : chúng ta sẽ cùng nhau chạy trốn. Có người cung cấp ngựa cho tôi và tôi sẽ đèo cô sau lưng

ÉLECTRE.— Không.

ORESTE.— Cô không muốn trốn đi cùng tôi ?

ÉLECTRE.— Tôi không muốn chạy trốn.

ORESTE.— Tôi sẽ đem cô đến Corinthe.

ÉLECTRE, *cười to*.— Ha ! Corinthe... Anh thấy đó, anh không cố ý làm thế, nhưng anh lại lừa tôi nữa. Tôi sẽ làm gì ở Corinthe, tôi ? Tôi phải hợp lý. Mới ngày hôm qua đây, tôi còn có những ước vọng thật khiêm tốn : khi dọn bàn ăn, mi mắt hạ thấp xuống, tôi nhìn cặp vợ chồng hoàng đế nọ qua lông nheo, con mẻ đẹp với khuôn mặt của người chết, còn thằng chả, béo phệ và xanh mét, với chiếc miệng nhu nhược cùng bộ râu đen chạy từ tai nầy sang tai kia như thể một lủ nhện, và tôi đã mơ có được ngày nhìn thấy một làn khói, một làn khói nhỏ thẳng băng, tựa như một hơi thở vào một

buổi sáng lạnh trời, bốc lên từ hai chiếc bụng mở rộng của họ. Đấy tà tất cả những gì tôi đòi hỏi, Philèbe, tôi thề với anh như vậy. Về phần anh, tôi không biết anh ước muốn những gì, nhưng tôi chẳng nên tin ở anh chút nào : anh không có những đôi mắt khiêm tốn. Anh biết tôi đã nghĩ những gì không, trước khi quen biết anh ? Ấy là, người khôn ngoan chẳng có thề ao ước điều gì trên mặt đất, nếu không là việc một ngày kia, hoàn trả lại nỗi khổ nạn mà người ta đã gây ra cho mình.

ORESTE.— Électre, nếu cô theo tôi, cô sẽ thấy rằng người ta có thề ước ao nhiều điều khác, mà vẫn không ngừng là một người khôn ngoan.

ÉLECTRE.— Tôi hết còn muốn nghe anh nữa ; anh đã gây cho tôi nhiều khổ nạn rồi. Anh đã đến đây với đôi mắt đầy khát vọng trên khuôn mặt hiền dịu của một cô gái, và anh đã làm tôi quên lãng mối cừu hận của mình ; tôi đã mở rộng tay ra và đã để lướt đi giữa đôi chân kho tàng duy nhất của mình. Tôi đã tưởng rằng có thề chửa trị dân chúng nơi đây bằng những lời nói. Anh đã thấy chuyện gì xảy ra : họ yêu thích nỗi khổ nạn của mình, họ cần đến một vết thương quen thuộc mà họ duy trì kỷ lưỡng bằng cách vuốt gải nó với những móng tay cáu bẩn. Phải chửa trị cho họ bằng bạo lực, vì lẽ người ta chỉ có thề chiến thắng điều ác bằng một điều ác khác. Vĩnh biệt anh, Philèbe, anh hãy đi đi, hãy để tôi lại với những cơn mộng xấu của tôi.

ORESTE.— Họ sẽ giết cô mất.

ÉLECTRE.— Có một ngôi thánh điện ở đây, điện Apollon ; thỉnh thoảng những tội đồ đến náu ẩn tại đó, và bao lâu họ còn ở trong thánh điện, chẳng ai có

quyền chạm đến một sợi tóc trên đầu họ. Tôi sẽ ẩn mình nơi đấy.

ORESTE.— Tại sao cô lại từ chối sự giúp đỡ của tôi ?

ÉLECTRE.— Không phải phần anh giúp đỡ tôi. Một người khác sẽ đến giải thoát tôi. (*Một lúc*) Em trai tôi chưa chết, tôi biết rõ thế, và tôi đang chờ hắn.

ORESTE.— Nếu anh ấy không đến ?

ÉLECTRE.— Hắn sẽ đến, hắn không thể nào không đến được. Hắn thuộc dòng họ của tôi, anh hiểu chứ, hắn mang tội ác và khổ nạn trong dòng máu, cũng như tôi. Đấy là một quân nhân vạm vỡ, với đôi mắt lớn màu đỏ của cha chúng tôi, luôn luôn bốc men giận dữ, hắn đau khổ và lúng túng trong định mệnh như thế những con ngựa bị mổ toang bụng ra quậy rối những chiếc chân trong bộ ruột của chính mình ; và giờ đây, dầu cựa quậy gì đi nữa nó cũng phải tự rứt bỏ những khúc ruột vướng víu đó đi. Hắn sẽ đến, thành phố nầy cuốn hút hắn đến, tôi chắc chắn như thế, vì lẽ chính ở đây hắn mới có thể gây ra tội ác lớn lao nhất, hắn mới có thể tự gây cho mình nhiều khổ nạn nhất. Hắn sẽ đến, với vầng trán thấp đầy đau khổ và tức tối. Hắn làm tôi sợ hãi : mỗi đêm tôi đều gặp hắn trong mộng và tôi choàng tỉnh dậy, vừa tru trống lên. Nhưng tôi chờ đợi và yêu thương hắn. Tôi phải ở lại đây để hướng dẫn cho cơn phẫn nộ của em tôi — vì tôi, tôi có đủ khôn ngoan lấy tay chỉ những thủ phạm và để nói với hắn : « Chém đi, Oreste, chém đi : bọn chúng đó ! »

ORESTE.— Và nếu như chú ấy không phải là hình ảnh cô hằng tưởng tượng ?

ÉLECTRE.— Thế anh muốn hắn, đứa con trai của Agamemnon và Clytemnestre sẽ như thế nào ?

ORESTE.— Nếu như anh ấy chán ngán tất cả những máu me nầy đã lớn lên trong một thành phố đầy hoa lạc ?

ÉLECTRE.— Lúc ấy, tôi sẽ nhổ nước bọt vào mặt hắn và bảo : «Cút đi, đồ chó, cút đi về với những mụ đàn bà, vì ngươi chẳng khác gì một mụ đàn bà. Nhưng mi đã tính sai : mi là cháu của Atrée, mi sẽ không trốn thoát được định mệnh của những người Atride. Mi đã ưa thích sự xấu hổ hơn là tội ác, thì mặc xác mi. Nhưng định mệnh sẽ tìm đến mi trên giường : trước tiên, ngươi sẽ hồ thẹn, và rồi thì mi sẽ phạm tội ác. mặc dấu muốn hay không !

ORESTE.— Chị Électre, em là Oreste đây.

ÉLECTRE, *la lên.* — Anh nói láo!

ORESTE.— Nhân danh vong hồn cha là Agamemnon, em thề với chị điều đó : em là Oreste. *(Một khoảng im lặng)* Sao ? chị có chờ để nhổ vào mặc em không ?

ÉLECTRE. —Làm sao mà c hị có thề? *(Nàng nhìn Oreste.)* Vầng trán đẹp đẻ kia là đôi mắt em ta. Oreste... A! Tôi thích thú vẫn còn là Philèbe và em tôi đã chết đi rồi. *(Rụt rè,)* Có quả thật là chú đã sống ở Corinthe?

ORESTE.— Không. Chính những người phú thương thành Athènes đã nuôi dưởng em, chị ạ.

ÉLECTRE.— Chú có vẻ trẻ trung làm sao. Có phải chú chưa bao giờ bị đánh bại, phải không ? Thanh gươm mang cạnh sườn, chú chưa hề có lần dùng đến chứ ?

ORESTE. —Chưa bao giờ.

ÉLÉCTRE.— Khi còn chưa nhận ra chú, chị cảm thấy ít cô đơn hơn bây giờ : lúc đó, chị còn đang chờ một người nào khác. Chị chỉ nghĩ đến sức mạnh của người đó chứ chẳng nghĩ đến sự yếu đuối của mình. Bây giờ, đang đứng trước mặt chị đây ; Oreste, chính là em. Chị nhìn và thấy rằng chúng ta là hai kẻ mồ côi. (*Một lúc im lặng.*) Nhưng chị yêu chú, chú biết chứ. Yêu chú hơn là yêu người mà chị đã từng mong đợi.

ORESTE.— Hãy đến đây, nếu chị yêu em ; chúng ta cùng nhau chạy trốn khỏi thành phố này.

ÉLECTRE.— Chạy trốn ? Với chú ? Không. Chính nơi đây phô diễn số phận của những người Atride ; và chị là một người Atride. Chị không đòi hỏi gì ở chú cả. Chị không muốn đòi hỏi bất cứ điều gì ở Philèbe cả. Nhưng chị ở lại đây.

Jupiter xuất hiện tận trong sâu và. ẩn mình để lắng nghe

ORESTE.— Chị Électre, em là Oreste..., em trai của chị. Em nữa, em cũng là một người Atride, và vị trí của chị là ở cạnh em.

ÉLECTRE.— Không. Chú không phải là em ta, và ta không nhìn nhận chú. Oreste đã chết rồi, như thế càng hay cho hắn; từ nay ta sẽ thờ phụng linh hồn hắn cùng với linh hồn cha và chị ta. Nhưng còn chú, người vừa mới xưng mình là người dòng Atride, chú là ai mà tự nhận thuộc về chúng ta ? Chú đã sống trải đời mình trong bóng tối của một tội ác nào chưa ? Với vẻ mặt hiền dịu trầm tư, niềm kiêu hãnh về người nghĩa phụ của mình, một đứa bé sạch sẽ, đôi mắt rạng ngời [illegible], với tất cả những thứ ấy, chú phải là một

đứa trẻ trầm lặng yên bình. Chú tin tưởng vào người khác, vì họ mỉm cười niềm nở với chú, tin tưởng vào những cái bàn, cái giường, những bậc thang, vì lẽ đấy là những tôi tớ trung thành của con người : chú tin tưởng vào đời sống, vì chú giàu sang và có được nhiều đồ chơi; đôi khi hẳn chú phải nghĩ rằng thế giới nầy không được tạo ra một cách tệ lắm và thật là một niềm hoan lạc khi thả mình buông trôi trong thế giới như thể trong một bồn nước ấm êm ả, vừa thở dài khoan khoái. Còn ta, vào năm lên sáu, ta đã là một nữ tỳ và ta nghi ngờ mọi sự (*Một lúc im lặng.*) Hãy đi đi ! hỡi tâm hồn đẹp đẽ. Ta không cần những linh hồn đẹp đẽ : cái ta muốn, chính là một người đồng lõa với ta.

ORESTE.— Chị nghĩ rằng em sẽ bỏ chị lại đây một mình sao ? Chị sẽ làm gì ở đây, một khi cả đến hy vọng cuối cùng cũng đã tiêu tan ?

ÉLECTRE.— Đấy là việc của ta. Vĩnh biệt chú. Philèbe.

ORESTE.— Chị đuổi em à ? (*Chàng bước đi vài bước và dừng lại.*) Cái con người phần nộ tàn bạo mà chị đã từng mong đợi, có phải lỗi của em không, khi em không giống y ? Chị cầm lấy tay y và bảo : « Chém đi ! » Còn em, chị đã chẳng đòi hỏi nơi em điều chi cả. Tôi là ai đây, hở Trời, để đến nỗi chính người chị ruột cũng xua đuổi, và không cả nhìn nhận tôi nữa ?

ÉLECTRE.— A ! Philèbe, tôi sẽ chẳng bao giờ có thể bắt quả tim không hận thù của chú gánh vác một sức nặng đến như thế.

ORESTE, *chán nản.*— Chị nói đúng đó : một quả tim không thù hận. Và cũng không tình yêu nữa

Chị, em đã có thể thương yêu chị. *Em đã có thể...* Nhưng mà sao ? Muốn yêu thương, muốn thù hận, thì phải tự cho đi. Thật đẹp, con người dòng dõi phú hậu, an sống vững chải giữa những của cải, một ngày đẹp trời nọ lại hiến mình cho lòng thương yêu, cho sự thù hận, và cho đi cùng với mình, đất đai, nhà cửa cùng những kỷ niệm êm đềm. Ta, ta là ai và ta sẽ ban cho những gì ? Ta chỉ hơi hiện hữu vừa như một làn gió nhẹ : trong tất cả những con ma ngày hôm nay đang lãng vãng nơi thành phố, không có con ma nào ma quái hơn ta. Ta đã biết những tình yêu của loài ma, ngập ngừng và rải rác như thể những làn hơi ; nhưng ta không biết được những nỗi đam mê nặng đặc của những người sống. *(Một lúc im lặng).* Thật xấu hổ ! Ta đã quay trở lại quê hương, và chị ta cũng từ chối không thèm nhìn ta. Giờ đây, ta sẽ đi đâu ? Còn có đô thị nào ta phải đến ?

ÉLECTRE.— Há không có một đô thị, nơi vài cô gái diễm kiều đang chờ đợi chú sao ?

ORESTE.— Chẳng có ai đợi chờ em cả. Em đi từ thành phố này sang thành phố nọ, xa lạ vớ những kẻ khác và với chính mình, và những thành phố khép lại đàng sau lưng em, tựa hồ một mặt nước thản nhiên bình lặng. Nếu rời khỏi Argos, em sẽ còn lại gì trên lối đi, nếu không phải là cơn vở mộng đắng cay của lòng chị?

ÉLECTRE. —Chú đã từng nói cho ta nghe về những thành phố hạnh phúc...

ORESTE.— Em lưu tâm nhiều đến hạnh phúc. Em muốn những kỷ niệm, đất đai, vị trí của mình bên cạnh những người dân Argos. *(Một khoảng im lặng.)* Électre, em sẽ không rời bỏ nơi đây.

ÉLECTRE. —Philèbe, hảy đi đi, tôi van chú : tôi thương hại chú, chú hảy đi đi nếu xem tôi là thân thiết; chẳng có gì xảy đến cho chú ở đây ngoài tội ác và khổ nạn, và sự ngây thơ vô tội của chú sẽ làm ta hỏng việc.

ORESTE.— Em sẽ không bỏ đi khỏi đây.

ÉLECTRE.— Và chú tưởng tôi sẽ để chú ở đây, trong cái vẻ thuần khiết vô tội trái mùa của chú, để làm viên quan tòa quyền uy và câm lặng đối với những hành vi của tôi hay sao? Tại sao chú cứ khăng khăng một mực như thế? Ở đây, chẳng ai mong cầu gì chú.

ORESTE. —Đấy là cơ hội độc nhất của em. Électre, chị không thể nào từ khước em cơ hội đó được. Hảy hiểu giùm em : em muốn mình là người của một nơi nào đó, một người giữa những con người. Hảy xem, một tên nô bộc đi ngang qua, vẻ mặt chán nản và nhăn nhó, mang trên lưng một gánh nặng, kéo lê chân bước đi và nhìn vào những bàn chân mình, đúng ngay vào những bàn chân, để tránh khỏi phải chọn lựa, thì hắn ta cũng vẫn đang *ở trong* thành phố của mình, như thể một chiếc lá trong chòm lá, một cái cây trong rừng cây, cả thành phố Argos đang vây quanh hắn, vừa nặng chìu vừa nóng ấm, tròn đầy; em muốn là người nô bộc đó, Électre, em muốn căng thẳng thành phố nầy chung quanh em và cuộn tròn mình vào đó như thể một chiếc mền. Em sẽ không đi đâu cả.

ÉLECTRE. —Dẫu có ở lại đây giữa chúng ta đến trăm năm, chú luôn luôn vẫn chỉ là một kẻ lạ, chú sẽ còn cô độc hơn là kẻ bước đi trên con đường vắng rộng. Dân cư ở đây sẽ nhìn chú bằng cặp mắt liếc ngang, giữa hai mí mắt khép hờ, và sẽ hạ thấp giọng xuống khi chú đi qua gần họ.

ORESTE.— Như thế, phải chăng phụng sự cho chị là quá khó khăn ? Cánh tay em có thể bảo vệ thành phố, và em có nhiều vàng để san sẻ bớt những nỗi bần cùng khốn khổ của chị.

ÉLECTRE.— Chúng ta không thiếu những tên đại úy, cũng chẳng thiếu những tâm hồn hiếu thuận để làm điều lành.

ORESTE.— Thế thì...

Chàng bước đi vài bước, đầu cúi thấp. Jupiter hiện ra và vừa xoa tay vừa nhìn chàng.

ORESTE, *ngẩng đầu lên.*— Nếu ít ra ta nhìn thấy được điều đó rỏ ràng ! A ! Zeus, hỡi Zeus, vua của trời, tôi hiếm khi hướng vọng về ngài, và ngài cũng chẳng mấy khi hồ trợ cho tôi, song xin ngài làm chứng rằng tôi đã luôn luôn muốn điều Thiện. Giờ đây, tôi chán nản quá rồi, tôi chẳng còn phân biệt được giữa Thiện và Ác nữa và tôi cần người khác vạch cho tôi một con đường. Hỡi thần Zeus, có phải quả thật là một hoàng tử, bị xua đuổi ra khỏi quê hương mình, phải nhẫn nhịn một cách thánh thiện và bỏ đi đầu cúi thấp xuống, như một con chó già ? Đấy có phải là thánh ý của ngài không ? Tôi không thể nào tin như thế. Và tuy nhiên... tuy nhiên ngài đã cấm gây đổ máu... A ! ai đang nói đến đổ máu đó, tôi không còn hiểu những gì mình đang nói nữa... Hỡi thần Zeus, tôi khẩn nguyện ngài : nếu sự nhẫn nhục và lòng khiêm cung hèn mọn là những luật ngài bắt phải tuân theo, thì xin ngài hảy tỏ lộ thánh ý với tôi bằng một vài dấu hiệu, vì tôi chẳng còn nhìn thấy rỏ chi nữa cả.

JUPITER, *nói với chính mình.*— Xin làm theo ý ngươi ! Abraxas, abraxas, tsé-tsé !

Ánh sáng túa ra chung quanh tảng đá

ÉLECTRE, *bắt đầu cười rũ.*— Ha ! Ha ! Hôm nay thật vô khối phép lạ ! Hảy nhìn xem, hởi Philèbe kính tín, thử nhìn xem kết quả người ta đạt được khi thỉnh giáo chư Thần ! (*Nàng cười điên loạn.*) Chàng trai trẻ chất phác... con người kính tín Philèbe kia ơi : « Hảy ban cho tôi một dấu hiệu, hởi thần Zeus, hảy tỏ lộ cho tôi một dấu hiệu ! » Và ánh sáng đang túa ra từ hòn đá linh thánh kia. Hãy đi đi ! Về Corinthe ! Về Corinthe ! Hãy đi đi !

ORESTE, *nhìn tảng đá.*— A... *đấy* là điều Thiện ? (*Một khoảng im lặng, chàng luôn nhìn chăm vào tảng đá.*) Chuồn thật êm. Rất êm. Luôn luôn nói « Xin lỗi » và « Cám ơn »... như thế ư ?

(*Một lúc im lặng, chàng vẫn luôn nhìn sững vào tảng đá.*) Điều Thiện. Điều Thiện *của họ*...

(*Một lúc lặng im.*) Électre !

ÉLECTRE.— Hảy đi mau, đi mau đi. Đừng làm thất vọng người nhũ mẫu khôn ngoan nọ đang cúi mình quan phòng ngươi từ trên cao tít đỉnh Olympe.(*Nàng ngưng nói, sửng sờ.*) Cái gì thế ?

ORESTE, *bằng một giọng đã đổi hẳn.*— Hãy còn có một con đường khác nữa.

ÉLECTRE, *kinh hải.*— Đừng giận dữ, Philèbe. Chú đã hỏi xin mệnh lệnh chư Thần : nào ! bây giờ chú biết những mệnh lệnh ấy rồi.

ORESTE.— Những mệnh lệnh ?.. A... Chị muốn nói đến làn ánh sáng bao quanh hòn đá lớn nọ ? Làn ánh

sáng đó không phải dành cho tôi; và bây giờ, không có bất cứ người nào có thể ra lệnh cho tôi được nữa.

ÉLECTRE.— Chú đang nói bằng những ẩn ngữ khó hiểu.

ORESTE.— Đột nhiên, chị xa vời đối với tôi biết chừng nào..., mọi sự đã thay đổi biết bao ! Chung quanh tôi đã có một cái gì sống động và nóng ấm. Một cái gì vừa mới chết đi. Mọi sự trống rỗng ghê rợn làm sao... A ! sự trống rỗng bao la ngút ngàn... *(Chàng bước đi vài bước)*. Đêm đang xuống... Chị không thấy rằng trời đang lạnh lẽo lắm sao ?... Nhưng cái gì... cái gì vừa mới chết trong lòng tôi đó.

ÉLECTRE.— Philèbe...

ORESTE.— Tôi đã bảo chị rằng còn có một con đường khác..., con đường của chính tôi. Chị không nhìn thấy nó à? Nó khởi đi từ đây và đổ xuống đô thị. Chị hiểu chứ, phải đi xuống, xuống cho đến tận cõi của chị náu thân, chị đang ở tận đáy một chiếc hố, tận sâu dưới đáy... (*Chàng tiến về hướng Électre.*) Chị là chị của tôi, Electre, và thành phố nầy là thành phố *của tôi*. Chị *của tôi*.

Chàng nắm lấy tay Électre.

ÉLECTRE.— Hãy để tôi yên! Chú làm tôi đau, chú đang làm tôi sợ — và tôi không thuộc về chú đâu.

ORESTE.— Em biết thế. Hãy còn chưa đâu : em còn quá nhẹ. Em cần phải dằn trên thân thể mình một tội ác vĩ đại nặng nề để làm cho em chìm thẳng xuống đến tận đáy thành Argos.

ÉLECTRE. — Chú sắp làm gì thế?

ORESTE.— Hãy chờ đấy. Hãy để em nói lời vĩnh biệt với cái thân thể nhẹ nhàng không tỳ vết của em. Hãy để em nói lời vĩnh quyết với tuổi thanh xuân. Có những buổi chiều Corinthe hay Athènes, những buổi chiều đầy giọng hát ca và hương thơm, sẽ chẳng bao giờ còn thuộc về ta nữa. Cả những buổi mai, ngập tràn hy vọng... Thôi, vĩnh biệt ! vĩnh biệt! (*Chàng tiến đến gần Électre*). Hãy đến đây Électre, hãy nhìn đô thị chúng ta. Nó nằm đó, đỏ chói dưới ánh mặt trời, rì rầm những tiếng người và ruồi, trong tình trạng tê cóng ương ngạnh của một buổi xế trưa mùa hạ ; đô thị ấy đang xua đuổi ta bằng tất cả những vách tường, những mái nhà, những cánh cổng khép kín của mình. Và tuy thế, nó cần phải được chinh phục, em cảm thấy điều ấy kể từ buổi sáng nay. Và cả chị nữa, Électre, chị cần phải được chinh phục. Em sẽ chinh phục được chị. Em sẽ biến thành ngọn búa và chẻ đứt làm hai những bức tường gan lì nọ, em sẽ mở toang bụng của những ngôi nhà ngu tín đó, chúng sẽ tỏa lên từ những vết thương sâu hoắm của mình một mùi vị đồ ăn và hương khói ; em sẽ trở nên lưỡi rìu và đâm thủng vào trong tận quả tim của thành phố như thể lưỡi rìu đâm ngập vào lõi tim của một cây sồi.

ÉLECTRE.— Chú đã thay đổi biết chừng nào : mắt chú không còn lóng lánh nữa, mà đang mờ mờ và tối ám. Hỡi ôi ! Chú quá dịu hiền, Philèbe à. Và giờ đây chú đang nói với tôi như thể con người nọ đã từng nói với tôi trong giấc mộng.

ORESTE.— Chị hãy nghe đây : tất cả những đám dân đang run rẩy trong những căn phòng u ám kia, đang bị vây bủa bởi những người khuất bóng thương

yêu của họ, giả thử là em đứng ra đảm nhận tất cả những tội ác của đám dân đó. Giả thử rằng em muốn mình xứng đáng với cái tên « kẻ trộm nỗi ân hận », và dựng lên trong mình tất cả những niềm hối hận nọ : những nỗi hối hận của người thiếu phụ lừa chồng, những nỗi hối hận của người nhà buôn để mặc mẹ mình chết tủi, những nỗi hối hận của người cho vay nặng lãi bóc lột những con nợ cho đến chết ?

Hãy nói cho em biết, vào cái ngày đó, ngày mà em bị ám ảnh bởi những nỗi hối hận đông đảo hơn cả những con ruồi ở Argos, bởi tất cả những nỗi hối hận của đô thị, há em không chiếm được quyền làm thị dân giữa các người trong đô thị hay sao ? Em há không an nhiên như đang ở ngay tại nhà mình, giữa các bức tường đầm máu của các người, như thể tên đồ tể với chiếc khăn che đỏ thắm quen thuộc trong cửa hàng của mình ? giữa những con bò đầm máu mà y vừa lột da ?

ÉLECTRE.— Chú muốn chuộc tội cho tất cả chúng em à ?

ORESTE.— Chuộc tội ? Em đã bảo rằng em muốn dựng lại tất cả những nỗi hối hận của dân chúng ở đây trong chính lòng em, nhưng em không có nói mình sẽ làm gì cái lũ gà vịt ồn ào kia : có lẽ là em sẽ vặn họng bọn chúng.

ÉLECTRE.— Và làm cách nào chú có thể gánh vác những ác nạn của chúng ta ?

ORESTE.— Các người chỉ cần đòi hỏi ở mình sự chiến thắng những ác nạn. Vua và hoàng hậu là những người duy nhất dùng sức mạnh lưu giữ chúng trong lòng các người.

ÉLECTRE.— Vua và hoàng hậu... Philèbe !

ORESTE.— Chư thần làm chứng cho tôi rằng tôi đã không hề muốn làm đổ máu.

Một khoảng im lặng dài

ÉLECTRE.— Chú quá trẻ, quá yếu ớt...

ORESTE.— Giờ đây, chị chùn bước rồi à ? Hảy thu dấu em trong dinh, tối nay hảy dẫn em đến long sàng, và chị sẽ thấy rằng em có quá yếu ớt không.

ÉLECTRE.— Oreste !

ORESTE.— Électre ! Lần đầu tiên chị đã gọi em là Oreste.

ÉLECTRE.— Phải. Đúng là em rồi. Em là Oreste. Chị đã không nhìn nhận em, vì chị không chờ đợi em như thế. Nhưng giờ đây, cái mùi vị cay đắng trong miệng chị, cái mùi vị của cơn sốt đã hằng nghìn lần chị cảm thấy trong những giấc mộng, và chị đã nhìn nhận em. Em đã đến, Oreste, và em đã quyết định, và chị đang đứng đây, như thề trong những giấc mộng từng đêm, kề bên giới hạn một hành vi không thề cứu chửa được, và chị đang hãi sợ — như thề trong giấc mộng. Ôi, cái giây phút từng mong đợi và đáng khiếp hãi bao nhiêu ! Giờ đây, những khoảnh khắc sẽ buộc lại với nhau như những bánh xe của một bộ máy, và chúng ta sẽ không có sự yên nghỉ nữa cho đến khi cả hai đứa bọn chúng nằm thẳng lưng ra, với khuôn mặt giống như những trái dâu vở vụn. Bao nhiêu là máu me đó ! Và chính em là người sắp làm đổ ra, em, người con trai có đôi mắt hiền dịu thế kia. Hởi ôi, không bao giờ chị còn thấy lại được Philèbe nữa. Oreste, em là anh cả của chị và là người gia trưởng, hãy ôm chị

trong vòng tay em, hãy che chở cho chị, vì chúng ta sắp đón rước những nỗi đau khổ ngút trời.

Oreste ôm lấy chị trong đôi tay mình. Jupiter bước ra khỏi chỗ nấp và rón rén bỏ đi.

Màn hạ.

CẢNH THỨ NHÌ

Trong dinh; phòng ngự triều với chiếc ngai. Một pho tượng của Jupiter, vẻ khủng khiếp, đầm máu. Ngày đang tàn.

XEN I

Électre bước vào trước và ra dấu cho *Oreste* lên vào.

ORESTE.— Có người đang đi tới kìa!

Chàng nắm lấy gươm

ÉLECTRE.— Đấy là những vệ binh đang tuần phòng. Hãy theo bước chị : chúng ta sẽ ẩn mình nơi nầy.

Cả hai núp sau ngai vàng.

XEN II

Những nhân vật củ (ẩn thân), *Hai người vệ binh*

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Tôi không biết hôm nay những con ruồi có chuyện gì thế : chúng điên cuồng cả lên.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Chúng đang

ngửi thấy người chết và điều đó làm chúng hân hoan Tôi chẳng còn dám ngáp nữa, sợ chúng chui tọt vào chiếc mồm đang mở rộng và gây bạo loạn trong đáy họng. (*Électre hiện ra trong thoáng chốc và ẩn mình trở lại.*) Nầy, có cái gì kêu răng rắc thế ?

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Agamemnon đang ngự trên ngai của mình đấy.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Và đôi mông mập thịt của ông đang làm các tấm ván của chỗ ngồi kêu lên răng rắc ? Không thể được, bạn ơi, những người chết không còn trọng lượng nữa.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Những người huộc giới bình dân hạ cấp mới không còn trọng lượng chứ. Nhưng còn ông ta, thì trước khi là một ông vua chết, ông đã là một hoàng đế sống, tốt bụng, mang trung bình trên thân một trăm hai chục kí lô. Thật hiếm có nếu như ông ấy không còn lại chừng vài ký.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Thế thì... anh tin rằng ông ta đang ngồi đấy à ?

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Vậy chớ anh muốn ông ta ngự ở đâu ? Nếu tôi, tôi là một ông vua quá cố, và mỗi năm đều có được hai mươi bốn giờ phép, thì anh hãy tin chắc rằng tôi sẽ quay trở về cung, ngự trên ngai của mình và sống qua một ngày ở đấy, để gợi lại những kỷ niệm êm đẹp ngày xưa, mà không gây hại cho ai cả.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Anh nói thế vì anh là người sống. Song nếu chết đi, anh cũng sẽ mang nhiều tật xấu như những người khác. (*Chàng kia tát anh chàng một cái.*) Thôi ! Thôi !

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Tôi giúp anh đấy; nhìn xem, bằng một phát tôi đã giết được cả bảy tên.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ. — Bảy người chết à ?

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ. — Không. Bảy con ruồi. Tay tôi vấy đầy máu cả máu là máu. (*Anh chìa tay lên quần*). Những con bò ruồi, to khiếp.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ. — Cầu các vị Trời cho chúng bị chết khi vừa sinh ra. Anh thử nhìn những người chết đang ở đây xem : họ không thở ra lấy một tiếng, họ tự thu xếp để khỏi làm phiền rộn. Những con ruồi bị đập chết, cũng sẽ giống hệt thế.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT. — Thôi anh đừng nói nữa, nếu tôi nghĩ rằng ở đây có những con ruồi ma, vã lại...

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ. — Tại sao lại không chứ ?

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT. — Anh hiểu chứ? Những con vật nhỏ ấy chết đi hằng triệu mỗi ngày. Nếu người ta thả lỏng qua thành phố tất cả những ruồi đã chết từ dạo hè năm ngoái, thì sẽ có đến ba trăm sáu mươi lăm con ruồi chết cho một người sống, đến xoay tròn chung quanh chúng ta. Gớm ! không khí sẽ ngọt những ruồi, người ta sẽ ăn ruồi, thở ruồi, chúng sẽ chảy xuống bằng những đợt lầy nhầy trong khí đạo và trong ruột chúng ta... Có lẽ vì thế mà tôi nghe trong phòng này thoang thoảng những mùi vị rất đặc biệt.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ. — Chậc ! Một căn phòng vuông ngàn bộ như thế nầy, chỉ cần vài thây người chết là đủ để bầy mùi hôi thối khắp cả rồi. Người ta bảo những người chết của chúng ta có hơi thở hôi lắm.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Nghe kìa ! Họ đang uống máu lẫn nhau, những người chết đó...

NGƯỜI VỆ BINN THỨ NHÌ.— Tôi đã bảo với anh rằng có chuyện gì đó : sàn ván cứ kêu răng rắc.

Hai người đi xem xét ngai vàng theo lối bên phải; Oreste và Électre đi ra bằng lối trái, ngang qua trước những bậc thang của chiếc ngai và trở về chỗ ẩn bằng lối bên mặt vào lúc hai người vệ binh đi ra lối bên trái.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Anh thấy rõ là chẳng có ai cả. Đấy là Agamemnon như tôi nói với anh, Agamemnon linh hiền ! Ông ta hẳn phải đang ngồi trên những chiếc đệm nọ : thẳng như một chữ I – và đang nhìn ngó chúng ta : ông chẳng có chi để làm cho qua thời giờ ngoài việc dòm ngó chúng ta.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHÌ.— Chúng ta sẽ khá hơn nếu điều chỉnh lại vị trí, mặc xác những con ruồi làm nhột nhạt nơi lỗ mũi chúng ta.

NGƯỜI VỆ BINH THỨ NHẤT.— Tôi thích mình đang ở tại phân đội vệ binh và đang dự một bửa ăn vui vẻ, hơn. Ở đấy, những người chết trở về lại là những đứa bạn, những tên lính như chúng ta. Còn mỗi khi nghĩ rằng nhà vua quá cố đang ngồi đấy, và đang đếm những hột nút thiếu trên chiếc áo «vét» của tôi, tôi cảm thấy mình kỳ cục lạ như khi lão đại tướng đi duyệt qua chúng mình.

Égisthe, Clytemnestre vào. Những nô nhân mang theo những chiếc đèn.

ÉGSSTHE.— Hãy để chúng ta một mình.

XEN III

Égis he, Clytemnestre, Oreste và *Électre* (đang ẩn nấp)

CLYTEMNESTRE.— Chuyện gì thế, đại vương?

ÉGISTHE.— Nàng không thấy sao ? Nếu ta đã không khủng bố tinh thần chúng, thì chỉ trong nháy mắt, chúng sẽ thoát khỏi những nỗi hối hận của mình.

CLYTEMNESTRE.— Há chỉ có điều đó làm đại vương lo lắng thôi sao ? Đại vương luôn luôn biết làm ngnội lạnh lòng can đảm của chúng vào lúc thích đáng mà.

ÉGISTHE.— Có thể lắm. Ta lại quá tài giỏi đối với những màn hài kịch nọ. (*Một lúc im lặng*). Ta rất tiếc đã phải trừng phạt Électre.

CLYTEMNESTRE. Có phải vì con bé đã do tôi sinh ra không ? Đại vương được hài lòng khi làm thế, và tôi thấy những gì đại vương làm đều tốt cả.

ÉGISTHE.— Nàng ơi, chẳng phải vì nàng mà ta hối tiếc điều đó.

CLYTEMNESTRE.— Thế thì, tại vì sao ? Đại vương không yêu thương Électre mà.

ÉGISTHE.— Ta đang chán nản. Đã mười lăm năm trường, ta cầm giữ nỗi hối hận của cả một dân tộc nơi tay ta. Đã mười lăm năm nay, ta ăn vận như một thằng bù nhìn : rốt lại, những thứ áo quần đen đủi này đã nhuộm lan sang cả tâm hồn ta.

CLYTEMNESTRE.— Nhưng, thưa đại vương, chính thiếp...

ÉGISTHE.— Ta biết, ta biết, nàng ạ : nàng sắp thố lộ với ta về những nỗi hối hận của nàng. Nầy, ta đang thèm muốn những nỗi hối hận nơi nàng. Chúng trang điểm cho đời nàng. Còn ta, ta chẳng hề hối hận, nhưng không người nào ở Argos lại buồn nản bằng ta.

CLYTEMNESTRE.— Đại vương yêu dấu...

Bà tiến đến gần Égisthe.

ÉGISTHE.— Để ta yên, đồ đi dại ! Ngươi không xấu hổ sao, dưới đôi mắt của lão ?

CLYTEMNESTRE.— Dưới đôi mắt của lão ? Ai đang nhìn chúng ta thế, đại vương ?

ÉGISTHE.— Nhà vua. Người ta đã thả lỏng những người chết ra rồi, sáng nay.

CLYTEMNESTRE.— Đại vương, thiếp van đại vương .. Những người chết đang ở dưới đất và họ sẽ không làm rộn chúng ta chóng thế. Hẳn đại vương đã quên khuấy đi rằng chính đại vương là người đã tạo ra những chuyện hoang đường đó cho dân chúng ?

ÉGISTHE.— Ái khanh, nàng có lý lắm. Nầy, nàng có nhìn thấy ta đang chán nản rả rời đến chừng nào không ? Hãy để ta yên, ta muốn suy nghĩ một mình.

Clytemnestre đi ra.

XEN IV

Égisthe, Oreste và *Électre* (ẩn thân)

ÉGISTHE.— Hỡi Jupiter, đây có phải là vị hoàng đế mà ngài cần cho thành Argos chăng ? Ta đi, ta đến,

ta biết kêu la bằng một giọng oai mãnh, ta đưa đi dạo bước khắp nơi cái bề ngoài khiếp cao đại của mình, và những ai nhìn thấy ta sẽ tự cảm thấy phạm tội đến tận xương tủy. Nhưng ta là một chiếc vỏ sò trống rỗng : một con thú đã ăn ruỗn phần bên trong mà ta chẳng hề nhận biết. Bây giờ, ta nhìn kỹ nơi chính mình, và thấy rằng ta còn chết hơn cả Agamemnon nữa. Ta có bảo rằng ta buồn nãn ư ? Ta tự nói dối đấy. Cõi sa mạc đó ; chốn hư vô hằng hà của những hạt cát dưới khoảng hư không sáng suốt của bầu trời, cõi sa mạc lòng ta đó chỉ mang chất trơ tráo vô liêm. A ! ta sẽ cho đi cả vương quốc mình để chỉ được nhỏ xuống một dòng lệ !

Jupiter vào

XEN II

Những nhân vật cũ, Jupiter

JUPITER.— Hãy than vãn đi : ngươi cũng là một ông vua giống như tất cả mọi ông vua trên cõi đời nầy.

ÉGISTHE.— Ngươi là ai ? Ngươi đến đây làm gì ?

JUPITER.— Ngươi không nhận ra ta sao ?

ÉGISTHE.— Hãy ra khỏi đây, nếu không ta sẽ gọi các vệ binh vào đập tan xác ngươi.

JUPITER.— Ngươi không nhận ra ta thật à ? Tuy thế, ta đã gặp ngươi. Trong giấc mộng. Quả thật là khi ấy ta có vẻ kinh khiếp hơn. *(Sấm, chớp, Jupiter lấy bộ dạng thật kinh khiếp).* Như thế nầy phải chăng ?

ÉGISTHE.— Jupiter !

JUPITER.— Đúng thế. *(Jupiter tươi cười trở lại, tiến đến gần pho tượng).* Chính ta đây phải không ? Dân cư thành Argos nhìn thấy ta như thế khi họ cầu nguyện à ? Khổ thật, hiếm khi một đấng Thượng Đế lại có thể chiêm ngưỡng đối mặt hình ảnh của chính mình. *(Một lúc im lặng).* Ta xấu xí tợn ! Chắc họ không yêu ta nhiều.

ÉGISTHE.— Họ khiếp sợ ngài.

JUPITER.— Tốt lắm ! Ta không cần được yêu thương. Còn ngươi, ngươi yêu thương ta chứ ?

ÉGISTHE.— Ngài còn muốn gì nơi tôi nữa ? Tôi há đã không trả giá khá đủ rồi sao ?

JUPITER.— Không bao giờ đủ cả !

ÉGISTHE.— Tôi đang vở tan thây dưới nhiệm vụ nặng nề.

JUPITER.— Ngươi chớ nên phóng đại quá ! Ngươi hãy còn khá khỏe mạnh và mập mạp. Vã lại, ta cũng không trách cứ ngươi điều đó. Thứ mỡ hoàng phái tốt lành, vàng như mỡ cừu từ một ngọn nến. Ngươi đã được tạo nặn ra để sống đến hai mươi năm nữa mà.

ÉGISTHE.— Những hai mươi năm nữa !

JUPITER.— Ngươi đang muốn chết à ?

ÉGISTHE.— Vâng.

JUPITER.— Nếu có kẻ vào đây với thanh gươm tuốt trần, ngươi có sẽ đưa ngực ra hứng lấy lưỡi gươm đó chăng ?

ÉGISTHE.— Tôi không biết nữa.

JUPITER.— Hãy nghe cho rõ đây : nếu tự để cho mình bị cắt họng như thề một con bê, ngươi sẽ bị trừng phạt đích đáng; ngươi sẽ làm vua cõi Tartare đời đời kiếp kiếp. Đấy là điều mà ta đến đây báo cho ngươi biết.

ÉGISTHE.— Có người đang tìm giết tôi à ?

JUPITER.— Dường như vậy.

ÉGISTHE.— Électre phải không ?

JUPITER.— Một người khác nữa.

ÉGISTHE.— Ai thế ?

JUPITER.— Oreste.

ÉGISTHE.— A ! (*Một lúc im lặng.*) Được, chuyện đó cũng thường, tôi có thề làm gì đây ?

JUPITER.— « Tôi có thề làm gì đây ? » .(*Đổi giọng*) Ngươi hãy lập tức hạ lệnh bắt một chàng trẻ tuổi lạ mặt tự xưng là Philèbe. Hạ lệnh ném y cùng Électre xuống một căn ngục tối nào đó dưới đất — và ta cho phép ngươi được quên bọn chúng đi. Nào ! còn chờ gì nữa ? Hãy gọi các vệ binh vào.

ÉGISTHE.— Không.

JUPITER.— Ngươi có thề làm ơn nói cho ta biết những lý do vì sao ngươi từ chối ?

ÉGISTHE.— Tôi chán nản lắm rồi.

JUPTER.— Tại sao ngươi lại nhìn xuống chân mình? Hãy quay đôi mắt lớn đầy vân máu của ngươi hướng về ta. Thế, thế ! Ngươi thanh nhả và đần độn như một con ngựa. Song sự kháng cự của ngươi không thuộc những sự cưỡng kháng làm ta nổi giận : đấy chính là chất ớt sẽ làm cho sự tuân phục của ngươi trở nên khoái

khẩu hơn, chốc nữa đây. Vì ta biết thế nào rồi ngươi cũng ưng thuận.

ÉGISTHE.— Tôi đã bảo rằng tôi không muốn dấn mình vào trong những ý định của ngài. Tôi đã làm thế quá nhiều rồi.

JUPITER.— Can đảm lên ! Chống cự ! Chống cự lại ! A ! ta thèm khát những tâm hồn như tâm hồn ngươi làm sao ! Đôi mắt tia ra những làn chớp, tay ngươi nắm chặt lại và ngươi ném lời từ khước vào giữa mặt thần Jupiter. Nhưng tuy thế, cái đầu nhỏ bé, con ngựa nhỏ bé, con ngựa nhỏ bé xấu xí kia ơi, có những khoảng thời gian đẹp đẽ mà lòng ngươi nói lời ưng thuận với ta. Nào, ngươi sẽ phải vâng lời. Ngươi tưởng ta vô cớ rời đỉnh Olympe đến đây sau ? Ta đã muốn báo cho ngươi biết trước tội ác đó, vì ta hài lòng khi ngăn cản được nó.

ÉGISTHE.— Báo trước cho tôi !... Thật quá đỗi lạ lùng.

JUPITRR.— Trái lại, chẳng có gì tự nhiên hơn thế : ta muốn xoay hướng cho nỗi nguy hiểm nọ khỏi giáng xuống đầu ngươi.

ÉGISTHE.— Ai đã đòi hỏi ngài điều đó ? Và Agamemnon nữa, hẳn ngài cũng đã báo trước cho y ? Tuy thế, y vẫn còn muốn sống.

JUPITE.— Ô, bản tính bội bạc ! ô tính tình khốn nạn : ngươi thân thiết với ta hơn là Agamemnon, ta đang chứng tỏ cho ngươi thấy điều ấy và ngươi lại than vãn.

ÉGISTHE.— Thân thiết hơn là Agamemnon ? Tôi ấy à ? Chính Oreste mới là kẻ thân thiết với

ngài. Ngài đã khoan thứ cho chuyện tôi lầm lạc, ngài đã để tôi chạy thẳng đến bồn tắm của Agamemnon, với chiếc búa trên tay — và chắc hẳn ngài đã liếm môi vào lúc đó, ở trên cao, khi nghĩ rằng linh hồn của kẻ phạm tội đang khoái trá. Nhưng hôm nay ngài lại che chở Oreste chống lại chính y — và tôi, người ngài đã xô đẩy đến chỗ giết cha hắn, ngài lại chọn tôi để giữ tay hắn lại. Quả đúng tôi làm một kẻ sát nhân là tốt. Nhưng còn hắn, xin lỗi, người ta lại nhìn hắn theo nhiều kiểu khác, hẳn thế.

JUPITER.— Sự ganh tỵ mới kỳ dị làm sao ! Ngươi hãy yên lòng : ta không yêu hắn hơn ngươi đâu. Ta chẳng hề yêu ai cả.

ÉGISTHE.— Vậy thì, vị Thượng đế bất công, hãy nhìn thử con người mà ngài đã biến tôi thành ra thế. Và hãy trả lời : nếu ngày hôm nay ngài ngăn cản tội ác Oreste đang suy ngầm, thì tại sao trước đấy ngài lại cho phép tôi phạm tội của mình ?

JUPITER.— Tất cả những tội ác đều không làm ta bất bình ngang nhau Égisthe, chúng ta đều cùng là vua cả và ta sẽ nói thực cùng ngươi : tội ác đầu tiên, chính ta đã phạm phải khi tạo ra con người tử vong. Sau đó, các ngươi, những kẻ sát nhân, các ngươi còn có thể làm được gì nữa ? Gây ra cái chết cho những nạn nhân của mình ư ? Chúng đã mang chứa sẵn cái chết trong chính mình ; hơn nữa, làm thế các ngươi lại thúc đẩy cho cái chết sớm bừng nở hơn một chút. Ngươi có biết điều gì sẽ xảy đến cho Agamemnon không, nếu như ngươi đã không giết hắn ? Ba tháng sau, hắn sẽ chết vì chứng thượng mã phong trong lòng một con nô lệ trẻ đẹp. Song tội ác của ngươi đã phụng sự ta.

ÉGISTHE.— Tội ác ấy phụng sự ngài? Tôi đã bỏ thân ra chuộc tội suốt mười lăm năm trường, và nó lại phụng sự ngài? Thật vô phúc!

JUPITER.— Rồi sao chứ? Chính vì ngươi chuộc tội nên nó mới phụng sự ta; ta yêu những tội ác chịu trả giá. Ta yêu thích tội ác của ngươi vì đấy là một cuộc giết người mù tối và điếc đặc, không tự biết đến chính mình, xưa cổ, giống với một cơn đại hồng thủy hơn là một công việc của con người. Không có giây phút nào ngươi sợ ta: ngươi đã chém bừa loạn xạ trong những cơn đưa đẩy của mối khích nộ và lòng sợ hãi; và rồi, khi cơn sốt lắng xuống, ngươi đã nhìn hành vi mình với sự khiếp hãi và đã không muốn nhìn nhận hành vi đó nữa. Tuy thế, ta đã rút ra từ đấy bao nhiêu là mối lợi! Vì một người chết, hai mươi ngàn người khác dìm mình trong sự hối hận, đó là bản kết toán. Ta đã không đổi đi rẽ lắm.

ÉGISTHE.— Tôi nhìn thấy điều mà tất cả những lời lẽ của ngài đang che đậy: Oreste sẽ không có sự hối hận.

JUPITER.— Hắn chẳng có lấy bóng dáng của hối hận nữa chứ. Vào giờ nầy, hắn đang từ tốn vạch chương trình một cách có phương pháp, đầu óc lạnh lùng. Ta biết làm gì với một vụ sát nhân không có niềm hối hận, một vụ sát nhân phi thường, một vụ sát nhân bình lặng, nhẹ nhàng như thể một làn hơi trong tâm hồn của kẻ giết người. Ta sẽ cản ngăn điều đó! A! ta thù hận những tội ác của thế hệ mới: chúng bội bạc và vô bổ như cỏ tùng mọc xen bám vào lúa đồng. Chàng trẻ tuổi hiền dịu đó, hắn sẽ giết ngươi như giết một con gà, và bỏ đi, hai bàn tay đỏ máu và lương tâm thuần khiết: ở vào địa vị ngươi, ta sẽ lấy làm sỉ nhục vì điều ấy. Nào! hãy gọi các vệ binh vào thôi!

ÉGISTHE.— Tôi đã bảo với ngài rằng không. Cái tội ác đang được sửa soạn kia quá làm ngài bất toại ý đến đỗi không thể không làm tôi hài lòng.

JUPITER, *đổi giọng.*— Égisthe, ngươi là một vị hoàng đế, và ta đang nói với cái ý thức hoàng đế của ngươi đây, bởi vì ngươi còn đang thích trị vì thiên hạ.

ÉGISTHE.— Sao ?

JUPITER.— Ngươi thù hận ta, song chúng ta là những người thân thuộc; ta đã tạo ra ngươi theo hình ảnh của ta : một hoàng đế, tức là một Thượng Đế trên cõi đời, vừa thanh nhã vừa vô sỉ như một Thượng Đế thật.

ÉGISTHE.— Vô liêm sỉ ? Ngài đấy à ?

JUPITER.— Thử nhìn ta xem. (*Một khoảng im lặng lâu.*) Ta đã bảo rằng ngươi được tạo ra theo hình ảnh ta. Cả hai chúng ta đều làm cho trật tự được ngự trị, ngươi thì trong thành Argos, còn ta thì trong toàn thế giới ; và cùng một nỗi niềm bí ẩn chìu nặng trên những quả tim của chúng ta.

ÉGISTHE.— Tôi không có niềm bí ẩn nào cả.

JUPITER.— Có chứ. Cùng một niềm bí ẩn như ta. Niềm bí ẩn đớn đau của những Thần Linh và những vị hoàng đế : đấy là, con người có tự do. Égisthe, con người là tự do. Ngươi biết điều đó, còn họ thì không biết thế.

ÉGISTHE.— Trời đất ! nếu biết mình tự do thì họ đã phóng hỏa thiêu rụi dinh thự của tôi. Đã mười lăm năm nay, tôi đóng kịch để che dấu không cho họ biết quyền năng của mình.

JUPITER.— Ngươi thấy rỏ là chúng ta cùng giống nhau.

ÉGISTHE.— Giống nhau ? Do óc hài hước nào mà một đấng Thượng Đế lại tự bảo là người giống tôi ? Kể từ khi lên trị vì, tất cả những hành vi và lời nói của tôi đều nhằm tác tạo nên hình ảnh của chính mình ; tôi muốn rằng mỗi một thần dân đều mang hình ảnh ấy trong họ và cảm nghiệm thấy, ngay cả trong nỗi cô đơn, cái nhìn nghiêm khắc của tôi đang đè nặng trên những tư tưởng thầm kín nhất của họ. Song chính tôi lại là nạn nhân đầu tiên của mình : tôi chỉ còn nhìn tôi y hệt như đám dân ấy nhìn tôi, tôi nghiêng mình trên mặt giếng mở toang của tâm hồn họ, và hình ảnh tôi hiện ra ở đấy, tận đáy sâu, hình ảnh ấy vừa đuổi xô lại vừa mê hoặc tôi gần lại. Hỏi đấng Thượng Đế toàn năng, tôi là ai, nếu không là nỗi sợ hải mà những người khác có về tôi ?

JUPITER.— Vậy chứ ngươi tưởng rằng ta là ai ? (*Chỉ pho tượng.*) Ta nữa, ta cũng có hình ảnh của ta. Ngươi tưởng rằng hình ảnh ấy không làm ta chóng mặt sao ? Kể từ trăm nghìn năm nay, ta khiêu vũ trước con người. Một cuộc nhảy múa chậm chạp và u ám. Họ cần phải nhìn chăm vào ta : một khi mắt họ dán chặt trên ta, họ quên nhìn lại chính mình. Nếu ta quên lảng đi một khoảnh khắc, nếu ta để cho cái nhìn của họ xoay hướng đi...

ÉGISTHE.— Thì sao ?

JUPITER.— Thôi để yên đó. Chuyện này chỉ liên can tới ta thôi. Ngươi đang chán nản, Égisthe, nhưng ngươi than vãn về điều gì cơ chứ ? Ngươi sẽ chết đi. Nhưng, không. Một khi còn có con người trên mặt đất nầy, ta còn bị kết án phải nhảy múa trước họ.

ÉGISTHE.— Hỡi ôi ! Nhưng ai đã kết án chúng ta mới được chứ ?

JUPITER.— Không ai khác ngoài chính chúng ta ; bởi vì chúng ta có cùng nỗi đam mê. Égisthe, ngươi ưa thích trật tự.

ÉGISTHE. — Trật tự. Quả thế. Chính vì trật tự mà tôi đã quyến rũ Clytemnestre, vì trật tự mà tôi đã giết vua ; tôi muốn rằng trật tự ngự trị do chính tôi. Tôi đã sống không thèm khát, không tình yêu, không hy vọng : tôi đã tạo nên trật tự. Ôi, nỗi đam mê khủng khiếp và thần thánh !

JUPITER.— Chúng ta không thể có nỗi đam mê nào khác hơn : ta là Thượng Đế, còn ngươi được sinh ra để làm vua.

ÉGISTHE.— Than ôi !

JUPITER.— Égisthe, tạo vật của ta và là người anh em tử vong của ta ! nhân danh trật tự mà cả hai chúng ta cùng phụng sự, ta yêu cầu ngươi điều này : hãy hạ lệnh bắt Oreste và chị hắn.

ÉGISTHE.— Chúng nguy hiểm lắm không ?

JUPITER.— Oreste biết được rằng mình tự do.

ÉGISTHE. *nóng nhiệt.*— Hắn biết rằng mình tự do. Thế thì chỉ bắt hắn nén vào ngục tối thôi, chưa đủ. Một con người tự do trong một thành phố, cũng như thể một con chiên ghẻ trong bầy. Hắn sẽ làm nhiễm độc khắp cả vương quốc và hủy hoại công trình của tôi. Hỡi đấng Thượng Đó toàn năng, ngài còn chờ đợi gì mà không làm sấm sét đánh chết hắn đi ?

JUPITER, *chậm rãi.*— Làm sấm sét đánh chết hắn ư ? (*Một lúc im lặng. Chán nản và mỏi mệt.*) Égisthe, các vị Trời còn có một nỗi bí ẩn khác nữa...

ÉGISTHE.— Nỗi bí ẩn nào thế ?

JUPITER.— Một khi tự do đã nổ bùng trong tâm hồn một người, thì các vị Trời chẳng còn có thể làm gì chống lại người đó được nữa. Bởi vì đấy là sự việc của con người, và chỉ những người khác — và chỉ riêng họ mà thôi — mới có thẩm quyền để mặc cho tự do ấy tuôn trào hay bóp nghẹt nó lại.

ÉGISTHE, *nhìn thần Jupiter.*— Bóp nghẹt nó lại ?.. Được rồi. Hẳn nhiên là tôi vâng lời ngài. Song xin ngài đừng nói thêm điều chi và đừng lưu lại đây lâu hơn nữa, vì tôi sẽ không thể chịu đựng nổi.

Jupiter ra.

XEN VI

Égisthe một mình trong một lúc, rồi *Électre* và *Oreste*

ÉLECTRE, *nhảy bổ về phía cửa chính.*— Chém chết hắn đi ! Đừng để hắn kịp la; chị ra trấn cửa lại.

ÉGISTHE.— Ngươi đấy à, Oreste ?

ORESTE.— Mi hãy lo tự vệ đi !

ÉGISTHE.— Ta sẽ không tự vệ đâu. Đã quá muộn để gọi các vệ binh và ta sung sướng vì đã quá muộn như thế. Nhưng mà ta sẽ không tự vệ : ta muốn ngươi ám sát ta.

ORESTE.— Được rồi. Phương tiện nào cũng chẳng can hệ gì. Vậy ta sẽ là kẻ ám sát người.

Chàng dùng gươm đâm Égisthe.

ÉGISTHE, *lảo đảo.*— Ngươi đã không hỏng nhát gươm nầy. (*Bám vào Oreste*) Hãy để ta nhìn ngươi. Có quả thật là ngươi chẳng hề hối hận không ?

ORESTE.— Hối hận ? Tại sao chứ ? Ta đang làm điều công chính.

ÉGISTHE.— Điều công chính là điều mà Jupiter muốn. Ngươi đã ẩn thân tại đây và ngươi đã nghe rỏ thế.

ORESTE.— Đối với ta, Jupiter nào có quan hệ gì ? Công lý là việc của con người, và ta không cần đến một đấng Thượng Đế để dạy ta điều đó. Đồ vô lại bần thiu, đâm nát mi và tàn hoại quyền lực của mi trên đám dân thành Argos, là công lý, trả lại cho đám dân ấy cảm thức về phẩm giá của mình, là công lý.

Chàng đẩy Égisthe ra.

ÉGISTHE.— Ta đau quá.

ÉLECTRE.— Hắn lảo đảo và mặt hắn trắng bệch. Thật kinh khiếp ! một người đang chết mới xấu xí làm sao !

ORESTE.— Chị đừng nói nữa. Phải để cho hắn chẳng mang theo kỷ niệm nào khác xuống đáy mồ, ngoài ra kỷ niệm về nỗi hân hoan của hai chị em ta.

ÉGISTHE.— Hai đứa chúng bây sẽ bị nguyền rủa đời đời.

ORESTE.— Rốt cuộc, ngươi cũng chưa chịu chết ư ?

Chàng đâm Égisthe. Égisthe ngã xuống

ÉGISTHE.— Hãy coi chừng những con ruồi, Oreste, hãy coi chừng những con ruồi. Mọi sự còn chưa kết thúc đâu.

Égisthe chết.

ORESTE, *lấy chân đẩy thây Égisthe ra.* — Đối với hắn thì dầu sao mọi sự đã kết liễu. Chị hảy dẫn em đến phòng hoàng hậu.

ÉLECTRE. — Oreste...

ORESTE.— Sao ?...

ÉLECSRE.— Bà ấy không còn có thề làm hại ta được nữa...

ORESTE.— Rồi sao ?... Em không nhận ra chị được nữa. Vừa mới đây, chị không nói thế bao giờ

ÉLECTRE. — Oreste... chị cũng không nhận ra em được nữa.

ORESTE.— Được ; em sẽ đi một mình.

Oreste ra.

XEN VII

Một mình *Électre*

ÉLECTRE.— Bà ta sẽ kêu la chăng ? *(Một lúc im lặng. Nàng vểnh tai nghe ngóng).* Chú ấy bước đi trong hành lang. Khi chú ấy mở xong cánh cửa thứ tư... A ! ta đang muốn thế, ta *phải* còn muốn như thế nữa. *(Nàng nhìn (Égisthe).* Hắn đã chết. *Đấy* chính là điều ta đã mong muốn. Ta không còn hiểu được nữa. *(Nàng tiến đến gần thây Égisthe).* Đã hằng trăm lần ta nhìn thấy hắn trong giấc mộng, nằm sóng sượt ở cùng chỗ nầy, lưỡi gươm cắm ngập vào tim, Lúc ấy đôi

mắt hắn khép kín, và hắn có vẻ đang ngủ say. Ta đã thù hận hắn biết chừng nào. Giờ đây, hắn chẳng có vẻ đang ngủ yên, và đôi mắt trừng trừng mở lớn, hắn đang nhìn ta. Hắn đã chết — và cùng chết theo hắn là nỗi thù hận của ta. Và ta đứng đây ; và ta chờ đợi, và mụ kia hãy còn đang sống, trong tận phòng mình, và chốc nữa đây, mụ sẽ kêu thét lên. Mụ sẽ kêu thét lên như một con thú. A ! Ta không chịu đựng nổi cái nhìn nầy được nữa. (*Nàng quỳ gối và phủ một chiếc áo khoác lên mặt Égisthe.*) Vậy thì, ta đã mong muốn điều gì cơ chứ ? (*Im lặng. Tiếp đó là những tiếng kêu thét của Clytemnestre.*) Chú ấy đã đâm chết mụ ta. Đấy là mẹ của chúng ta, và chú ấy đã đâm chết bà. (*Nàng đứng dậy.*) Đây này : những kẻ thù của ta đã chết. Trong nhiều năm trường, ta đã hưởng thụ trước niềm vui về cái chết nầy, và giờ đây, trái tim ta đang bị siết chặt trong một gọng kìm. Có phải là ta đã dối mình trong suốt mười lăm năm đằng đẳng ? Không phải thế ! Không phải thế ! Điều ấy không thể nào đúng được : ta không hèn nhát mà ! Giây phút nầy đây, ta đã muốn nó xảy ra và ta hiện đang còn mong muốn thế nữa. Ta đã muốn nhìn thấy con lợn nhơ nhớp nầy nằm gục dưới chân ta. (*Nàng giật chiếc áo khoác ra.*) Ta bất kể đến cái nhìn cá chết của mi. Cái nhìn ấy, ta đã mong muốn và ta đang hưởng thụ. (*Những tiếng kêu thét yếu hơn của Clytemnestre*). Cứ gào lớn lên đi ! Cứ mặc sức gào la đi ! Ta mong muốn những tiếng kêu khủng khiếp và những nỗi đớn đau của mụ đó. (*Những tiếng kêu thét đứt hẳn.*) Vui ! Vui ! Ta khóc vì vui mừng : những kẻ thù của ta đã chết và phụ vương ta đã được rửa hận.

Oreste vào lại, tay cầm thanh gươm đầm máu. Nàng chạy a về phía em.

XEN VIII

Électre, Oreste.

ÉLECTRE.— Oreste !

Nàng gục vào tay em

ORESTE.— Chị đang sợ hãi điều chi vậy ?

ÉLECTRE.— Chị không sợ, chị đang say sưa cuồng nhiệt. Cuồng nhiệt vì vui mừng. Mụ ta có nói gì với em không ? Mụ ta có nằn nì dai dẳng xin em dung thứ ?

ORESTE.— Électre, em sẽ không hối hận về những gì mình đã làm, song em cho rằng tốt hơn đừng nên nói đến chúng : có những kỷ niệm mà người ta không chia xẻ với ai. Chị hãy chỉ biết rằng mụ ta đã chết.

ÉLECTRE.— Vừa chết vừa nguyền rủa chúng ta ? Xin em nói cho chị biết duy có điều đó thôi : vừa gục chết vừa nguyền rủa chúng ta ?

ORESTE.— Phải. Vừa gục chết vừa nguyền rủa chúng ta.

ÉLECTRE.— Em yêu dấu, hảy ôm chị và siết chị thật mạnh. Đêm tối mới dầy đặc làm sao, và ánh sáng của những ngọn đuốc phải khó khăn thế nào để xuyên thủng màn đêm ! Em yêu chị chứ, Oreste ?

ORESTE.— Trời không tối đâu : trời mới chỉ vừa khởi đầu ngày. Chúng ta đang tự do, Électre. Em thấy như thể em vừa khai sinh ra chị và em vừa mới chào đời cùng chị; em yêu qui chị và chị đang thuộc về em. Máu hợp nhất chúng ta đến hai lần, vì chúng ta cùng chung một dòng máu và chúng ta đã làm đổ máu.

ÉLECTRE.— Em ném thanh gươm đi. Hãy đưa bàn tay cho chị nắm. (*Nàng cầm lấy bàn tay Oreste và hôn lên.*) Các ngón tay em ngắn và vuông. Chúng được sinh ra để cầm bắt và nắm giữ. Bàn tay thần quý ! Nó trắng trẻo hơn cả tay chị nữa. Nó quả lực lưỡng làm sao, để đâm chết những kẻ giết phụ vương chúng ta ! Hãy chờ chị một chốc. (*Nàng đi tìm một ngọn đuốc và soi gần vào Oreste.*) Chị phải soi sáng khuôn mặt em, vì đêm tối đang dầy đặc thêm và chị không còn nhìn thấy rỏ em được nữa. Chị cần nhìn thấy em : khi không còn thấy em nữa, chị đâm sợ hải em ; chị cần phải không rời mắt khỏi em. Chị thương yêu em. Chị phải nghĩ rằng chị thương yêu em. Em đang mang dáng vẻ xa lạ dường nào !

ORESTE.— Em đang tự do, Électre; tự do đang tuôn tràn trên thân thể em như sấm sét.

ÉLECTRE.— Tự do à ? Chị, chị không thấy mình tự do. Em có thể làm cho tất cả những điều nầy đừng như thế chăng ? Một điều gì đó đã xảy đến mà chúng ta không còn tự do nữa để phá vở nó. Em có thể nào ngăn cản chúng ta vĩnh viễn là những kẻ giết chết me mình ?

ORESTE.— Chị tưởng rằng em muốn cản ngăn điều đó ? Électre, em thực hiện hành vi *của em,* và hành vi nầy là tốt. Em sẽ mang vác nó trên vai như thể một người lái đò mang chở những hành khách, em sẽ đưa nó sang bờ bên kia và sẽ thấu hiểu được nó. Và hành vi ấy càng nặng nề khi mang vác, em càng hân hoan vui sướng, vì tự do của em, chính là nó. Mới hôm qua đây, em còn bước đi tình cờ trên mặt đất, và trăm ngàn con đường trốn chạy dưới bước chân em, bởi chúng thuộc về những người khác. Em đã hoàn toàn vay mượn của họ, con đường của những

người kéo ghe, chạy dọc theo bờ sông, và con lộ nhỏ của người dắt la và con đường lát đá của những người đánh xe; song chẳng hề có một con đường nào thuộc của riêng em. Ngày hôm nay, chỉ còn có một con đường duy nhất, và chỉ Trời mới biết nó dẫn đến đâu : nhưng đó là con đường *của em*. Chị làm sao thế ?

ÉLECTRE. – Chị không thể thấy em được nữa ! Những ngọn đèn này không soi sáng. Chị nghe được giọng em nói, nhưng nó làm chị đớn đau, nó cắt ngang người chị như một con dao. Có phải từ nay, trời sẽ luôn luôn tối tăm mãi thế này, ngay c lúc ban ngày ? Oreste ! Chúng kìa !

ORESTE.— Ai ?

ÉLECTRE.— Chúng kìa ! Chúng đến từ đâu thế ? Chúng treo lơ lửng trên trần nhà như những chùm nho đen, và chính chúng đã nhuộm đen thẫm các bức tường ; chúng len vào giữa ánh sáng và mắt chị, và chính bóng đen của chúng che khuất khuôn mặt em.

ORESTE.— Những con ruồi...

ÉLECTRE.— Nghe kìa !... Hãy nghe tiếng đập cánh của chúng, tựa như tiếng vu vu của một lò rèn. Oreste, chúng đang vây kín ta. Chúng đang rình mò ta ; chốc nữa đây, chúng sẽ bay xồ vào ta, và chị sẽ cảm thấy muôn ngàn cái chân bầy nhầy trên thân xác. Oreste, chạy trốn đâu bây giờ? Chúng phồng to ra, chúng phồng lớn ra, chúng to như những con ong, chúng sẽ theo đuổi ta khắp nơi thành từng cơn lốc xoáy dầy đặc. Thật kinh khiếp ! Chị nhìn thấy những cặp mắt đang nhìn chăm chăm vào chúng ta.

ORESTE.— Những con ruồi có quan hệ gì với ta cơ chứ ?

ÉLECTRE.— Oreste, đấy là những ruồi thần Érinnye, những nữ thần của sự hối hận.

NHIỀU GIỌNG NÓI, *đằng sau cánh cửa.*— Mở ra ! Mở ra ! Nếu bọn chúng không mở, thì phải tông cửa vào.

Những nhát đập mạnh trên cửa.

ORESTE. — Những tiếng gào thét của Clytemnestre đã lôi cuốn bọn vệ binh. Lại đây ! Chị hãy đưa em đến ngôi thánh điện Apollon ; chúng ta sẽ qua đêm ở đó để tránh người và tránh những con ruồi. Ngày mai, em sẽ ngỏ lời với đám dân của em.

Màn hạ.

HỒI THỨ III

XEN I

Thánh điện Apollon. Ánh sáng lờ mờ. Một pho tượng Apollon ngay giữa sân khấu. Électre và Oreste đang ngủ say dưới chân tượng, vòng tay ôm lấy chân tượng. Những ruồi thần Érinnuyes tụ thành vòng tròn, vây lấy hai người ; những ruồi ngủ đứng như những loài sến. Tít trong xa, một cánh cửa nặng bằng đồng.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT, *vươn vai.*— Haah Ta đã ngủ đứng, thân thể thẳng băng vì giận dữ, và ta đã thấy những giấc mộng làm ta phần nộ. Ôi, cánh hoa đẹp đẻ của sự điên cuồng. cánh hoa đỏ mỹ miều trong tim ta. (*Đi vòng quanh Oreste và Électre.*) Chúng đang ngủ say. Chúng trắng trẻo và hiền dịu làm sao ! Ta sẽ lăn tròn trên bụng và ngực chúng như thể một ngọn thác trên những hòn đá cuội. Ta sẽ mài nhẵn trong kiên nhẫn thứ thịt ngon tươi nầy, ta sẽ chà, sẽ nạo, sẽ ăn chúng đến tận xương. (*Bước đi vài bước.*) Ô, buồn tình mơ thuần khiết của lòng thù hận ! Cuộc hồi tỉnh rực rỡ dường nào : chúng đang ngủ say, mồ hôi rỉ nhấp nháp, chúng đang sốt ; còn ta, ta đang canh thức tươi mát và vững chải, linh hồn ta làm bằng đồng — và ta cảm thấy mình linh thánh.

ÉLECTRE, *ngủ mê.*— Hởi ôi !

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Con nhỏ đang thai

vãn. Hãy kiên nhẫn, chốc nữa đây ngươi sẽ biết rõ những vết cắn của ta, chúng ta sẽ làm ngươi gào thét lên dưới sự ve vuốt của muôn vạn bàn chân. Ta sẽ ấn sâu vào thân thể ngươi như giống đực đi vào thân thể giống cái, vì ngươi là vợ ta, và ngươi sẽ cảm thấy sức nặng của tình yêu ta. Ngươi đẹp lắm, Électre, đẹp hơn cả ta nữa ; song, ngươi sẽ thấy, những cái hôn của ta làm già ngươi đi; trước sáu tháng, ta sẽ làm ngươi già còm như một mụ già, và ta, ta vẫn còn trẻ trung. (*Nữ thần ruồi nghiêng mình trên hai chị em Électre.*) Đây là những con mồi ngon và khoái khẩu; ta đang nhìn hai đứa, ta hô hấp hơi thở nhẹ nhàng của chúng và cơn giận dữ làm ta nghẹn thở. Ô những nỗi tuyệt diệu, khi buổi sáng tinh mơ tự cảm thấy trong lòng mình niềm thù hận, ôi những cơn vui khoái tuyệt vời, khi tự cảm thấy những móng vuốt và hàm xay, với lửa thiêu trong huyết quản. Lòng thù hận tràn ngập người và khích nộ ta, nó đang trào dâng lên như hoa ta như dòng sữa. Hãy thức dậy, hỡi các chị, hãy thức dậy : ngày đến rồi.

RUỒI THẦN THỨ NHÌ.— Em nằm mơ thấy mình đang cắn.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Chị hãy kiên nhẫn tí : một vị Trời che chở cho bọn chúng ngày hôm nay, song chẳng lâu đâu, cơn đói khát sẽ xua đuổi chúng ra khỏi nơi trú ẩn nầy. Lúc ấy, chị sẽ cắn chúng bằng tất cả răng mình.

RUỒI THẦN THỨ BA.— Haah ! Em muốn cào cấu quá.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Chị hảy chờ một tí nữa : chốc nữa đây, những móng tay sắt của chị sẽ vạch thành muôn ngàn con lộ đỏ tươi trong thịt da những thủ phạm. Hảy tiến lại gần, hỡi các chị, hảy đến gần xem bọn chúng.

MỘT NỮ THẦN RUỒI.— Chúng trẻ quá há !

MỘT NỮ THẦN RUỒI KHÁC.— Chúng đẹp ghê !

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Các chị hảy vui sướng đi : rất thường khi những tội phạm già khụ và xấu xí. Thật quá hiếm hoi, cái niềm vui mỹ diệu được hủy hoại những gì đẹp đẻ.

TOÀN THỂ RUỒI THẦN. — Héiah ! Héiahah !

RUỒI THẦN THỨ BA.— Oreste có bộ dạng gần như một đứa trẻ. Lòng hận thù của em đối với hắn sẽ mang những vẻ dịu hiền của người mẹ. Em sẽ kê đầu hắn trên gối mình, và vuốt ve tóc hắn.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Và rồi ?

RUỒI THẦN THỨ BA.— Và rồi, đột ngột, em sẽ thọc mạnh hai ngón tay nầy vào sâu trong đôi mắt hắn

Cả bọn cùng cười to.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Chúng thở dài, chúng đang động đậy ; chúng gần thức rồi. Nào, các chị, các chị ruồi của tôi ơi, hảy cùng ca hát lên để đánh thức những thủ phạm của chúng ta dậy.

NHỮNG NỮ THẦN RUỒI HỢP CA.— Bzz, bzz, bzz, bzz.

Chúng ta đậu trên quả tim thối lũn của ngươi như những con ruồi trên chiếc bánh mứt.

Quả tim thối lũn, quả tim vấy máu, quả tim khoái lạc.

Như những con ong, chúng ta sẽ hút nhụy mủ và máu mủ của tim ngươi.

Chúng ta sẽ biến chúng thành mật ngọt, ngươi sẽ thấy, mật ngọt tươi ngon màu xanh lá cây.

Tình yêu nào tràn ngập ta khôn xiết cũng như lòng thù hận ?

Bzz, bzz, bzz, bzz.

Chúng ta sẽ là những con mắt đăm đăm của những ngôi nhà,

Là tiếng gầm rống của con chó ngao khi nhe răng ra trên con đường ngươi đi,

Là tiếng kêu lầm rầm bay lượn trong bầu trời trên cao.

Là những tiếng động của khu rừng.

Những tiếng rít, vở, những tiếng cú kêu, những tiếng rên rỉ.

Chúng ta sẽ là đêm tối.

Đêm tối dầy đặc của linh hồn ngươi.

Bzz, bzz, bzz, bzz.

Héiah ! héiah ! héiahah !

Bzz, bzz, bzz, bzz.

Chúng ta là những kẻ hút mủ, những ruồi.

Chúng ta sẽ chia xẻ tất cả cùng với ngươi.

Chúng ta sẽ đi tìm lương thực trong miệng ngươi và ánh sáng ở tận sâu đáy mắt ngươi.

Chúng ta sẽ hộ tống ngươi đến tận cửa mồ

Và chỉ nhường chỗ lại cho côn trùng đục khoét.

Bzz, bzz, bzz, bzz.

Cả bọn khiêu vũ.

ÉLECTRE.— A ! Các ngươi đây rồi. Sao ? Chúng ta đã giết họ thực sao ?

ORESTE, *thức giấc.*— Électre !

ÉLECTRE — Ngươi, ngươi là ai ? A ! ngươi là Oreste. Hãy cút đi khuất mắt ta.

ORESTE.— Chị làm sao thế ?

ÉLECTRE.— Ngươi làm ta sợ hãi. Ta đã nằm mộng thấy mẹ của hai chúng ta ngả ngửa ra sau và đầm máu, máu bà chảy thành từng rảnh dưới mọi cánh cửa lâu đài. Hãy sờ hai bàn tay ta xem, chúng lạnh như băng. Không, không, hãy để ta yên. Đừng cham đến ta. Bà ấy có đồ máu nhiều không ?

ORESTE.— Thôi chị đừng nói nữa.

ÉLECTRE, *hoàn toàn tỉnh hẳn.*— Hảy để chị nhìn em : em đã giết họ. Chính em đã giết họ. Em đó, em vừa mới thức giấc, và không có vết tích gì ghi dấu trên khuôn mặt em, tuy thế, em đã giết họ.

ORESTE.— Rồi sao ? Phải, em đã giết hai đứa bọn chúng ! (*Một lúc im lặng.*) Chị nữa, chị cũng làm em sợ hãi. Ngày hôm qua, chị đẹp đẽ thế kia. Sáng nay, người ta tưởng chừng một con thú vật đã dùng móng vuốt tàn phá khuôn mặt chị.

ÉLECTRE.— Một con thú vật à ? Tội ác của em đó. Tội ác ấy rứt từng miếng thịt ở má và mí mắt chị : chị thấy dường như đôi mắt và hàm răng của chị đều trần trụi. Và những kẻ nầy ? Họ là ai thế ?

ORESTE.— Đừng thèm nghĩ đến chúng. Chúng không thể làm gì chống lại chị được.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Hảy để cô ta đến

giữa chúng ta, nếu cô ấy dám, và ngươi sẽ thấy chúng ta có thể làm được gì chống lại cô ta hay không.

ORESTE.— Im đi, đồ chó cái. Cút về tổ đi ! (*Những ruồi thần Érinnye gầm lên.*) Người con gái mặc y phục trắng khiêu vũ trên những bậc thang đền mới ngày hôm qua đây, có thể nào lại chính là chị sao ?

ÉLECTRE.— Chị đã già cỗi. Chỉ trong một đêm

ORESTE.— Chị cũng vẫn còn xinh đẹp, nhưng... em đã nhìn thấy đôi mắt chết kia ở đâu vậy kia. Electre... chị giống mụ ta ; chị giống Clytemnestre. Đấy có phải là hình phạt vì đã giết bà ta chăng ? Khi em thấy tội ác mình trong đôi mắt chết đó, nó làm em hãi sợ.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Chính vì cô ấy đang sợ hãi ngươi.

ORESTE.— Quả thật vậy chăng ? Có quả thật là em làm chị sợ hãi ?

ÉLECTRE.— Hãy để chị yên.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Sao ? Ngươi còn hơi có chút hồ nghi à ? Làm sao mà cô ấy lại không thù hận ngươi cho được ? Cô đang sống bình yên với những giấc mộng của mình, thì ngươi đến, mang lại cuộc đồ sát và tội phạm thần. Và cô ta đó, vì chia xẻ lỗi lầm của ngươi, nên bị dính chặt trên bệ thần này, mảnh đất dung thân độc nhất còn sót lại cho mình.

ORESTE.— Chị đừng nên nghe bọn chúng.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Xa ra ! Xa ra ! Électre, đuổi hắn đi, đừng để hắn sờ tay vào cô. Hắn là một tên đồ tể ! Hắn mang trên người mùi vị nhạt nhẻo của máu tươi. Cô biết chứ, hắn đã giết bà ta một cách rất ác đức, bằng cách chém bà ấy thật nhiều lần.

ÉLECTRE. — Ngươi không nói dối chứ ?

RUỒI THẦN THỨ NHẤT. — Cô có thể tin tôi, lúc đó tôi có mặt tại đấy, tôi bay vòng quanh hai người.

ÉLECTRE. — Và chú ấy đã chém thật nhiều nhát ?

RUỒI THẦN THỨ NHẤT. — Hơn một chục nhát. Và mỗi lần như thế, lưỡi gươm lại kêu « cric » một tiếng trong vết thương. Bà ấy đưa hai tay che lấy mặt và bụng, và hắn đã vạt đứt cả hai tay bà.

ÉLECTRE. — Bà ta đau đớn lắm hẳn ? Thế bà không chết ngay à ?

ORESTE. — Đừng nhìn bọn chúng nữa, bịt tai lại, và nhất là đừng nên hỏi chuyện chúng ; chị sẽ bị nguy nếu hỏi chuyện bọn ruồi đó.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT. — Bà ta đã đau đớn kinh khủng.

ÉLECTRE, *dấu mặt trong hai bàn tay.* — Ha !

ORESTE. — Hắn muốn chia cách chúng ta, hắn dựng nên chung quanh chị những bức tường của cô đơn. Chị hãy đề phòng : khi chị một mình, thật là một mình, và không nơi cầu viện, chúng sẽ bủa tràn xuống trên chị. Électre, chúng ta đã cùng nhau quyết định vụ giết người nầy, và chúng ta phải chịu đựng những hậu quả của nó cùng nhau.

ÉLECTRE. — Em cho rằng chị đã thực muốn thế sao ?

ORESTE. — Thế ra không phải vậy à ?

ÉLECTRE.— Không, không phải vậy... Xem nào... À, có chứ! A! chị không biết nữa. Chị đã mơ tưởng đến tội ác nầy. Nhưng còn em, em đã phạm phải tội ác, kẻ đao thủ của chính mẫu thân mình,

NHỮNG NỮ THẦN RUỒI ÉRINNYE, *cười và hét lớn.*— Đao thủ! Đao thủ! Đồ tề!

ORESTE.— Electre, sau cánh cửa nầy, là thế giới. Thế giới và buổi sáng tinh mơ. Ở bên ngoài, mặt trời đang lên trên những con đường. Chốc nữa đây, chúng ta sẽ ra khỏi nơi nầy, chúng ta sẽ đi trên những con đường ngập tràn ánh nắng, và những đứa con của đêm tối đang vây phủ chúng ta đây sẽ mất hết quyền năng của mình: những tia sáng ban ngày sẽ xuyên thủng chúng như những lưỡi gươm.

ÉLECTRE.— Mặt trời...

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Cô sẽ không bao giờ nhìn thấy lại được mặt trời đâu, Électre. Chúng ta sẽ kết tụ thành như những đám mây châu chấu ngăn cách giữa mặt trời và cô, và cô sẽ mang theo khắp nơi đêm tối trên đầu mình.

ÉLECTRE.— Hãy để ta yên! Đừng hành hạ ta thêm nữa!

ORESTE.— Chính sự yếu đuối của chị tạo nên sức mạnh cho bọn chúng. Thử nhìn xem: Chúng chẳng dám nói gì em. Chị hãy nghe này: một nỗi khủng khiếp không tên đã đè nặng trên chị và phân cách chúng ta. Tuy nhiên, có cái gì chị đã sống qua mà em đã không từng sống trải đâu? Những tiếng rên rĩ của mẹ, chị tưởng rằng tai em không còn nghe chúng nữa hay sao? Và đôi mắt bao la của bà — hai đại dương đang nổi cơn sóng gió — trong khuôn mặt trắng bệch màu phấn, chị tưởng rằng mắt em không còn trông thấy nữa sao? Và nỗi xao xuyến đang nghiến nát chị, chị tưởng rằng

nó ngưng ăn mòn em vĩnh viễn sao ? Song, có hề chi điều đó : em đang tự do. Ở bên kia sự xao xuyến và những kỷ niệm. Tự do. Và thuận hợp với chính mình. Électre, đừng nên thù ghét chính mình. Chị hãy đưa tay cho em : em sẽ không bao giờ bỏ rơi chị.

ÉLECTRE.— Buông tay ta ra ! Những con chó cái đen đủi đang vây quanh nầy đang làm ta khiếp hãi, nhưng còn ít khiếp hãi hơn ngươi.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Đấy ! Đấy ! Phải không, con búp bê nhỏ bé của ta, chúng ta ít làm ngươi sợ hãi hơn là hắn ? Cô đang cần đến chúng tôi, Électre ạ, cô là con của chúng tôi, Cô đang cần đến những móng tay của chúng tôi để đào bới thịt mình, cô đang cần đến những hàm răng của chúng tôi để cắn vở ngực mình ra, cô đang cần đến tình yêu tàn nhẫn của chúng tôi để tự xoay mình ra khỏi nỗi thù hận đang mang chứa trong lòng, cô đang cần đau khổ trong thân xác để quên đi những nỗi đớn đau trong tâm hồn. Hãy đến đây ! Đến đây ! Cô chỉ việc bước xuống hai bậc thang, chúng ít sẽ đón cô trong những vòng tay mình, những cái hôn của chúng ta sẽ xé rách khối thịt mãnh dẻ của cô, và khi ấy sẽ là sự quên lãng, sự quên lãng trong ngọn lửa thuần khiết ngất trời của đau khổ.

CẢ BỌN RUỒI THẦN.— Đến đây ! Đến đây !

Cả bọn khiêu vũ rất chậm như để mê hoặc nàng. Électre đứng dậy.

ORESTE, *đưa tay giữ nàng lại.*— Đừng xuống, em van chị, đừng bước xuống, chị sẽ nguy mất.

ÉLECTRE, *gở mạnh tay Oreste.*— A ! Ta thù hận ngươi.

Nàng bước xuống những bậc thang, cả bọn ruồi thần Érinnye lao vào nàng.

ÉLECTRE.— Cứu tôi với !

XEN II

Những nhân vật củ, Jupiter.

JUPITER.— Cút đi !

CẢ BỌN RUỒI THẦN.— Chủ nhân !

Những ruồi thần Érinnye tránh xa ra với vẻ tiếc rẽ, để lại Électre nằm sóng sượt trên đất.

JUPITER.— Những đứa trẻ đáng thương. *(Jupiter tiến đến gần Électre)*. Cơn phần nộ và lòng thương hại đang tranh chiến nhau trong lòng ta. Hãy đứng dậy, Électre : một khi còn ta ở đây, những con chó cái của ta sẽ không gây hại cho ngươi đâu. *(Jupiter đỡ Électre đứng dậy)*. Khuôn mặt khủng khiếp làm sao Phỉ trong có một đêm ! Một đêm thôi ! Còn đâu cái vẻ tươi mát của người thôn nữ nơi ngươi ? Chỉ trong một đêm, gan, phổi, tỳ tạng của ngươi đã bị hao mòn, thể xác ngươi chỉ còn là một nồi khốn khổ lớn lao. A ! tuổi trẻ điên cuồng và tự thị, các ngươi đã tự gây cho mình biết bao khổ nạn !

ORESTE.— Chị hãy rời xa gã đó : lão là vua của các vị Trời đấy.

JUPITER.— Còn ngươi, hãy rời bỏ cái giọng điệu kiêu hảnh ấy đi : nó không thích hợp chút nào cho một thủ phạm đang chuộc tội mình.

ORESTE.— Tôi không phải một kẻ thủ phạm, và ngài không thể nào bắt tôi cứu chuộc lấy điều mà tôi không nhận là một tội ác.

JUPITER.— Có lẽ ngươi lầm, song hãy kiên nhẫn : ta sẽ không để ngươi lạc trong lầm lẫn lâu đâu.

ORESTE.— Hãy hành hạ tôi theo ý ngài muốn : tôi chẳng hề hối tiếc gì cả.

JUPITER.— Không hối tiếc cả đến nỗi đê tiện mà chị ngươi đã bị dìm vào, do lỗi của ngươi ?

ORESTE.— Không.

JUPITER.— Électre, cô nghe chưa ? Đấy là người luôn miệng bảo rằng yêu thương cô.

ORESTE.— Tôi yêu chị ấy còn hơn cả chính mình. Song những nỗi đau khổ của chị đến từ chính chị, chỉ duy chị mới có thể tự giải thoát khỏi chúng : chị ấy tự do.

JUPITER.— Còn ngươi ? Có lẽ ngươi cũng đang tự do, phải không ?

ORESTE.— Ngài biết rõ điều đó mà.

JUPITE.— Hãy nhìn lại ngươi xem, hỡi loài thụ tạo vô liêm sỉ và ngu ngốc kia; thực ra ngươi đang co quắp lại giữa đôi chân của một vị Trời hằng cứu giúp, với những con chó đói nầy đang vây quanh. Nếu ngươi dám cho rằng mình tự do, thì bấy giờ phải đem khoe khoang cùng khắp cái thứ tự do của người tù mang xích sắt, nằm sâu trong ngục tối, và của tên nô lệ bị đóng đinh trên thập giá.

ORESTE.— Tại sao lại không chứ ?

JUPITER.— Hãy coi chừng : ngươi đang làm bộ anh hùng rơm vì thần Apollon đang che chở ngươi. Nhưng Apollon là người giúp việc rất ngoan ngoãn của ta. Ta chỉ cần nhấc một ngón tay lên, Apollon sẽ bỏ rơi ngươi ngay.

ORESTE.— Được, ngài cứ việc nhấc ngón tay lên đi, nhấc cả bàn tay lên nữa.

JUPITER.— Có ích chi ? Ta há đã không bảo ngươi rằng ta ghê tởm việc trừng phạt hay sao ? Ta đến đây để cứu thoát ngươi.

ÉLECTRE.— Cứu thoát chúng tôi à ? Thôi, đừng chế nhạo chúng tôi nữa, hỡi vị thầy của sự phục hận và sự chết, vì ngay một đấng Thượng Đế cũng không được phép ban cho những kẻ đang đau khổ một niềm hy vọng phỉnh lừa.

JUPITER.— Trong một khắc nữa, các ngươi có thể ra khỏi nơi nầy.

ÉLECTRE.— Bình an vô sự ?

JUPITER.— Ta hứa chắc như thế.

ÉLECTRE.— Bù lại, ngài đòi hỏi gì nơi tôi ?

JUPITER.— Ta chẳng đòi hỏi điều chi nơi con, con ạ.

ÉLECTRE.— Chẳng đòi gì cả ? Tôi có nghe lầm chăng, hỡi đấng Thượng Đế tốt lành, đấng Thượng đế đáng ngưỡng vọng ?

JUPITER.— Hoặc hầu như chẳng đòi hỏi gì cả. Điều mà ngươi có thể cho ta một cách dễ dàng nhất : một chút hối hận.

ORESTE.— Coi chừng đó, Électre : cái «chẳng gì cả» đó sẽ đè nặng trên tâm hồn chị như một ngọn núi.

JUPITER, *nói với Électre.*— Đừng nghe lời hắn. Tốt hơn là nên trả lời ta : làm thế nào mà ngươi không nhận việc phủ nhận tội ác đó ? chính một kẻ khác đã phạm phải. Người ta chỉ hơi có thể nói rằng ngươi là đồng lõa của hắn.

ORESTE.— Électre ! Chị sắp khước từ mười lăm năm thù hận và hy vọng của mình chăng ?

JUPITER.— Ai nói đến chuyện từ khước ? Cô ấy chẳng bao giờ mong muốn cái hành vi phạm thần nọ.

ÉLECTRE. — Trời ôi !

JUPITER.— Nào ! Ngươi có thể tin cậy vào ta. Ta há không đọc thấu những bí ẩn trong lòng người hay sao ?

ÉLECTRE, *nghi ngờ.*— Và ngài đọc rỏ trong lòng tôi rằng tôi đã không mong muốn tội ác nọ ? Khi mà tôi đã mơ đến sự giết người và sự phục hận suốt mười lăm năm trời ?

JUPITER.— Chậc ! Những giấc mộng đầm máu đó ru ngươi yên ngủ, chúng mang một vẻ ngây thơ vô tội : chúng che khuất tình trạng nô lệ, băng bó những vết thương của lòng kiêu hãnh ngươi. Song ngươi đã chẳng hề bao giờ nghỉ đến việc thực hiện chúng. Ta có lầm chăng ?

ÉLECTRE.— A ! Thượng Đế, đấng Thượng Đế thân quý của tôi ơi, tôi ao ước biết bao rằng ngài đã không lầm lẫn !

JUPITER.— Ngươi là một cô gái còn nhỏ bé, Électre ạ. Các cô bé khác mong ước trở nên giàu có hay trẻ đẹp nhất những trong số những người đàn bà. Còn ngươi, bị mê hoặc bởi cái định mệnh tàn khốc của dòng họ ngươi, ngươi đã mong ước mình trở nên người đau khổ nhất và phạm tội nhất. Ngươi đã chẳng hề bao giờ muốn điều ác : ngươi chỉ mong muốn sự khốn khổ của chính mình. Vào tuổi ngươi, các đứa trẻ còn chơi búp bê hay chơi lò cò; còn ngươi, cô bé đáng thương, ngươi không có đồ chơi cũng chẳng có bạn bè, nên ngươi đã chơi trò giết người, vì lẽ đấy là trò người ta có thể chơi một mình được.

ÉLECTRE.— Trời ôi ! Trời ôi ! Tôi nghe ngài nói và tôi nhìn thấy rõ mình.

ORESTE.— Électre! Électre ! Chính ngay giây phút nầy chị mới là kẻ thủ phạm. Điều mà lòng chị đã mong muốn, ai có thể biết rỏ được, nếu không là chị ? Chị lại để cho một kẻ khác quyết định về nó sao ? Tại sao lại làm méo mó một quá khứ chẳng còn có thể tự bảo vệ mình được nữa ? Tại sao lại từ khước cái con người Électre cuồng nộ trước đây của chị, người nữ thần trẻ tuổi của lòng thù hận mà em đã hằng thương yêu ? Và chị không thấy rằng vị Trời tàn bạo nầy đang phỉnh lừa chị hay sao ?

JUPITER. – Phỉnh lừa ngươi ? Ngươi hãy nghe cho rỏ điều ta đề nghị : nếu cả hai chị em ngươi đều từ khước tội ác của mình, ta sẽ đặt hai người lên ngai vàng thành Argos.

ORESTE.— Thế vào chỗ những nạn nhân của chúng tôi ư ?

JUPITER.— Phải, đúng thế.

ORESTE.— Và tôi sẽ khoác lên người những y phục hãy còn ấm nóng của nhà vua vừa chết ?

JUPITER.— Y phục đó hay y phục khác, chẳng quan hệ chi.

ORESTE.— Phải : miễn là chúng đen đủi phải không ?

JUPITER.— Ngươi há không đang mang tang sao, Oreste ?

ORESTE.— Mang tang mẹ tôi, tôi quên bẳng đi chứ. Còn các thần dân của tôi, tôi có phải bắt họ cũng vận y phục đen như tôi ?

JUPITER.— Họ đã sẵn thế rồi.

ORESTE.— Quả vậy. Hãy để cho họ có thời gian dùng mòn những quần áo cũ của mình. Sao ? Chị đã hiểu chứ, Électre ? Nếu chị đổ ra vài giọt nước mắt, người ta sẽ hiến dâng cho chị những chiếc váy lót và những chiếc áo ngoài của Clytemnestre — những chiếc áo hôi thối và ô uế mà chính tay chị đã giặt rũ trong suốt mười lăm năm nay. Vai trò của chị cũng đang chờ đợi chị, chị chỉ việc đóng giử lại nó ; khi đó ảo tưởng sẽ hoàn toàn lắm, mọi người sẽ tưởng gặp lại mẹ, vì chị đã bắt đầu giống bà ta. Riêng em, em còn kinh tởm hơn nữa : em sẽ không xỏ chân vào những chiếc quần của tên hề mà em đã hạ sát.

JUPITER.— Ngươi ngẩng đầu lên quá cao đấy :

ngươi đã chém chết một người không tự vệ và một thiếu phụ van xin ngươi dung thứ; nhưng kẻ nào không biết, nghe ngươi nói, lại tưởng rằng ngươi đã cứu vãn cho cả quê hương, bằng cách một mình chiến đấu chống lại hàng ba mươi người.

ORESTE.— Quả thế, có lẽ tôi đã cứu vãn cho cả quê hương mình.

JUPITER.— Ngươi ấy à ? Ngươi có biết đằng sau cánh cửa nầy có những gì không ? Những người dân thành Argos — tất cả dân thành Argos. Họ đang chờ kẻ cứu thế của mình với đá, chỉa, dùi để chứng tỏ lòng biết ơn của họ. Ngươi đang cô độc như một tên hủi.

ORESTE.— Phải.

JUPITER.— Ngươi đừng nên kiêu hảnh vì thế. Chính họ đã vất bỏ ngươi vào trong nỗi cô đơn của sự khinh bỉ và sự khiếp hãi, hỡi kẻ hèn nhát nhất trong số những tên sát nhân.

ORESTE.— Kẻ hèn nhát nhất trong những tên sát nhân, chính là kẻ có lòng hối hận.

JUPITER. Oreste ! Ta đã tạo ngươi và ta đã tạo nên mọi sự : hãy nhìn đây. (*Những bức tường của ngôi đền tự mở rộng. Bầu trời hiện ra, nhấp nhánh những ngôi sao xoay vần. Jupiter đứng ở cuối sân khấu. Giọng nói của Thần đã trở nên to khiếp — máy vi âm — song người ta vẫn còn hơi nhận rỏ.*) Ngươi hãy nhìn những hành tinh kia đang vận chuyển trong trật tự, và không bao giờ va chạm nhau : chính ta đã thu xếp sự vận hành của chúng, tuân theo công lý. Ngươi hãy nghe hòa điệu của những tinh cầu, cái bài ca cảm tạ vĩ đại của khoáng chất đang vang dội khắp bốn phương trời

(*Ca nhạc.*) Do ta mà những chũng loại được tồn tại mãi, ta đã ra lệnh rằng một người luôn luôn sinh ra một con người và con của loài chó là chó, chính do ta mà chiếc lưỡi dịu hiền của những cơn thủy triều đến liếm nhẹ trên bãi cát và rút lui vào giờ nhất định, ta làm cây cối tăng trưởng, và hơi thở của ta dần lối cho những đám mây phấn hoa vàng bay quanh trái đất. Hỡi kẻ tiếm vị, ngươi không phải đang ở tại nhà mình đâu ; ngươi đang ở trong thế giới như cây gai ở trong thịt da, như kẻ săn bắn trộm ở trong khu rừng của lãnh chúa ; vì lẽ thế giới là thiện hảo ; ta đã tạo ra thế giới theo thánh ý của ta và ta là điều Thiện. Nhưng còn ngươi, ngươi đã gây nên điều ác, và những sự vật đang lên án ngươi bằng những giọng lời hóa đá của chúng : sự Thiện ở khắp mọi nơi, đấy là ruột của cây hương mộc, là vẻ tươi mát của dòng suối, là đường vân của đá lửa, là trọng lực của hòn đá ; ngươi sẽ tìm thấy lại sự Thiện tận trong cả bản chất của lửa và ánh sáng, ngay cả thân xác ngươi cũng phản bội ngươi, vì nó vâng phục những mệnh lệnh của ta. Điều Thiện ở trong ngươi, ở bên ngoài ngươi : nó thâm nhập vào ngươi như chiếc lưỡi liềm, nó nghiến nát ngươi như một ngọn núi, nó mang ngươi đi và lăn tròn ngươi như thể một đại dương ; chính điều Thiện đó đã cho phép ngươi thành công trong công việc xấu xa của mình, vì nó là sức sáng của những ngọn nến, sức cứng rắn của thanh gươm ngươi xử dụng, sức mạnh của cánh tay ngươi. Và cái điều Ác mà ngươi quá kiêu hãnh về nó thế kia, điều ác mà ngươi tự nhận mình là tác giả, điều ác ấy là gì nếu không phải là một phản ánh của thực thể, một lời thối thác, một hình ảnh lừa phỉnh mà ngay cả sự hiện hữu của nó cũng được nâng đỡ bằng điều Thiện.

Hãy trở về lại nơi chính mình, Oreste ạ : cả vũ trụ đang bất bình ngươi, và ngươi chỉ là kẻ yếu đuối trong vũ trụ. Hãy trở về lại với bản tính của mình, hỡi đứa con lạc tính : hãy nhìn nhận lỗi lầm mình, kinh tởm nó, nhổ vứt nó ra khỏi ngươi như một chiếc răng sâu tấy mủ. Nếu không, ta rằng biển cả sẽ rút đi trước mặt ngươi, những dòng suối sẽ khô cạn trên đường ngươi đi, những hòn đá cuội và đá tảng sẽ lăn ra khỏi đường và đất sẽ mủn ra dưới bước chân ngươi.

ORESTE. — Đất cứ việc mủn ra đi ! Các hòn đá tảng cứ việc buộc tội tôi và cây cối cứ việc khô héo trên lối đi của tôi : toàn thể vũ trụ của ngài cũng sẽ không đủ để làm tôi thấy mình sai lầm. Jupiter, ngài là vua của các vị Trời, vua của đá và các vì sao, vua của những làn sóng biển. Nhưng ngài không là của con người.

Những bức tường khép gần lại, Jupiter tái hiện, chán nản và mệt mõi; Jupiter đã lấy lại giọng thường.

JUPITER. — Ta không phải là vua của ngươi sao, hỡi loài sâu bọ vô sỉ. Vậy chứ ai đã tạo ra ngươi ?

ORESTE. — Chính ngài. Nhưng lẽ ra ngài đừng nên tạo ra tôi với tự do trong hồn.

JUPITER. — Ta đã ban cho ngươi tự do để phụng sự ta.

ORESTE. — Có thể như thế lắm, song tự do đó đã quay lại chống đối ngài, và cả tôi lẫn ngài đều không thể làm gì được cả.

JUPITER. — Dữ chưa ! Giờ ta mới nghe một lời tạ lỗi.

ORESTE. — Tôi không tạ lỗi bao giờ.

JUPITER. — Thật vậy sao ? Ngươi có biết rằng cái thứ tự do mà ngươi tự bảo rằng mình làm nô lệ cho nó, rất giống với một lời tạ lỗi ?

ORESTE. — Tôi không là chủ nhân cũng chẳng phải là nô lệ, hỡi Jupiter. Tôi là tự do của tôi ! Vừa khi ngài sinh ra tôi, tôi đã không còn thuộc về ngài nữa.

ÉLECTRE. — Nhân danh cha, Oreste, chị van em, đừng có nối thêm lời báng bổ thần thánh vào trong tội ác.

JUPITER. — Hãy nghe chị ngươi nói. Và đừng hòng hy vọng dùng những lý lẽ của ngươi để kéo nàng trở lại : cái ngôn ngữ ngươi dùng dường như khá mới mẻ đối với tai nàng — và khá chướng tai.

ORESTE. — Mới mẻ đối với cả hai tai của tôi nữa, hỡi Jupiter. Và đối với cổ họng tôi đang thở ra những lời những tiếng, và đối với lưỡi tôi đang trau chuốc lại khi chúng đang đi ngang qua : tôi cũng khó nhọc lắm mới hiểu mình. Mới ngày hôm qua, ngài còn là một tấm màn vô minh trên mắt tôi, một nút chai bằng sáp trong tai tôi; chính vào ngày hôm qua tôi mới có một lời tạ lỗi : ngài là lời tạ lỗi cho sự hiện hữu của tôi, vì lẽ ngài đã đặt tôi vào thế giới để phụng sự thánh ý của ngài, và toàn thế giới là một người mai mối luôn luôn nói với tôi về ngài. Rồi thì, ngài đã bỏ rơi tôi.

JUPITER. — Bỏ rơi ngươi ? Ta ấy à ?

ORESTE. — Ngày hôm qua. tôi còn gần Électre ; cả thiên nhiên của ngài ép sát chen chúc chung quanh tôi : thiên nhiên ấy như một con nhân ngư ca hát sự

Thiện hảo của ngài và ban cho tôi vô số lời khuyên bảo. Để khuyến khích tôi hiền dịu, ánh sáng nóng bỏng dịu xuống như thể một cái nhìn đang tự che dấu ; để thuyết giảng cho tôi sự quên lãng những điều xúc phạm, bầu trời đã đổ mồ hôi ra như một lời xin lỗi. Tuổi thanh xuân của tôi, tuân phục những mệnh lệnh của ngài, đã bừng đứng dậy, nó đứng thẳng trước tia nhìn của tôi, nó van nài như thể một người hôn thê sắp bị bỏ rơi : tôi đã nhìn thấy tuổi trẻ của mình lần cuối. Song, đột ngột, tự do tuôn tràn trên tôi và làm tôi run lên như ớn lạnh, cả thiên nhiên đã nhảy lùi lại sau, và tôi không còn có tuổi nữa, và tôi cảm thấy mình thật là cô đơn, ở giữa cái thế giới bé nhỏ hoà thuận của ngài, như thế một kẻ vừa đánh mất bóng mình ; và chẳng có chi nữa trên trời, chẳng Thiện cũng chẳng Ác, cũng chẳng có ai đề ra lệnh cho tôi.

JUPITER.— Rồi sao ? Há ta phải ngưỡng phục con chiên mà cơn ghẻ lở làm bứt đi khỏi bầy, hay tên hủi bị nhốt kín trong trại phung sao ? Oreste, ngươi hãy nhớ kỹ lại : ngươi là phần tử trong bầy chiên của ta, ngươi gặm cỏ trên những cánh đồng giữa những con chiên của ta. Tự do của ngươi chỉ là một cơn ghẻ lở làm ngươi ngứa ngáy, tự do đó chỉ là một tình trạng lưu đày.

ORESTE.-- Ngài nói đúng đấy : một tình trạng lưu đày.

JUPITER.— Điều ác không sâu xa đến thế đâu : nó mới xảy ra ngày hôm qua đây. Hãy trở về giữa chúng ta. Hãy trở về : hãy nhìn xem ngươi đang cô đơn là dường nào, ngay cả chị ngươi cũng từ bỏ ngươi. Ngươi xanh mét và nỗi xao xuyến đang làm mắt ngươi căng phồng ra. Ngươi hy vọng sống được à ?

ngươi đứng đó, tâm hồn bị ăn ruỗn bởi một tội ác phi nhân, xa lạ với bản tính của ta, xa lạ với cả ngươi nữa. Hãy quay trở lại đi : ta là sự lãng quên, ta là cơn an nghĩ.

ORESTE.— Xa lạ với chính mình, tôi vẫn biết thế. Ở bên ngoài thiên nhiên, chống lại thiên nhiên, không tạ từ, không nơi cầu viện nào ngoài chính tôi. Song tôi sẽ chẳng bao giờ quay trở về khép mình dưới luật pháp của ngài : tôi bị kết án chẳng có luật nào khác ngoài ra luật của chính mình. Tôi sẽ không quay trở về với bản tính của ngài: nơi đó, hằng ngàn con đường đã được vạch sẵn cùng dẫn đến ngài, nhưng tôi chỉ có thể theo đuổi con đường riêng của chính mình. Bởi vì, hỡi Jupiter, tôi là một người, và mỗi người phải sáng tạo nên đường đi của chính mình. Thiên nhiên đang hãi sợ con người, và ngài, ngài, đấng tối cao của các vị Trời, ngài cũng đang sợ hãi con người nữa.

JUPITER.— Ngươi nói đúng đấy : Khi họ giống ngươi, ta thù ghét họ.

ORESTE.— Ngài hãy coi chừng : ngài vừa thú nhận sự yếu đuối của mình. Tôi, tôi không thù hận ngài. Giữa tôi và ngài, chúng ta có liên hệ gì với nhau cơ chứ ? Chúng ta lướt qua bên nhau mà không va chạm vào nhau, như hai chiếc tàu trên bể cả. Ngài là một đấng Thượng Đế và tôi là tự do : chúng ta cùng cô đơn giống nhau và nỗi xao xuyến của chúng ta cũng giống nhau. Ai bảo với ngài rằng tôi đã không đi tìm sự hối hận, trong đêm tối dài dằng dặc vừa qua kia ? Sự hối hận. Giấc ngủ yên. Song tôi không còn có thể hối hận được nữa. Cũng không ngủ yên được nữa.

Một lúc im lặng.

JUPITER.— Ngươi định làm gì ?

ORESTE.— Đám dân thành Argos là thần dân của tôi. Tôi phải mở mắt cho họ thấy.

JUPITER.— Đám dân khốn khổ ! Ngươi sắp tặng cho họ nỗi cô đơn và sự hồ thẹn, ngươi sắp rứt bỏ những lần vải mà ta đã che phủ lên họ, và đột nhiên ngươi sẽ chỉ cho họ thấy đời sống của họ, cái đời sống dâm dục và nhạt nhẽo, cái đời sống chẳng ban cho họ điều gì cả.

ORESTE.— Tại sao tôi lại từ khước cho họ nỗi thất vọng đang tàn hoại trong tôi, vì đấy chính là căn phần của họ ?

JUPITER.— Họ sẽ làm gì với nỗi thất vọng nọ ?

ORESTE.— Làm điều họ muốn : họ là tự do, và đời sống con người khởi đầu ở bên kia bờ tuyệt vọng.

Một khoảng im lặng

JUPITER.— Này, Oreste, tất cả những điều nầy đã được tiên kiến. Sẽ phải có một người đến báo cho ta biết buổi hoàng hôn của đời ta. Người ấy chính là ngươi sao ? Ngày hôm qua đây, ai mà có thể tin được điều đó, khi nhìn thấy khuôn mặt đầy vẻ con gái của ngươi ?

ORESTE. — Tôi đã tin vào điều đó nơi chính mình sao ? Những lời tối nói quá vĩ đại đối với miệng tôi, chúng xé rách miệng để thoát ra ngoài ; cái định mệnh tôi đang mang chịu thì quá nặng nề đối với tuổi trẻ, nó đã làm vỡ tan tuổi trẻ.

JUPITER.— Ta không yêu thương gì ngươi, tuy thế ta vẫn than vẫn cho ngươi.

ORESTE.— Tôi đang than vãn cho chính ngài nữa.

JUPITER.— Vĩnh biệt, Oreste. *(Jupiter bước đi vài bước)*. Còn về phần ngươi, Électre, hãy nghĩ tưởng đến điều nầy : sự trị vì của ta chưa chấm dứt, dầu thế nào — và ta không muốn bỏ dỡ cuộc chiến đấu. Hãy xem ngươi theo ta hay chống lại ta cho biết. Vĩnh biệt ngươi.

ORESTE. Vĩnh biệt.

Jupiter ra.

XEN III

Những nhân vật củ, trừ Jupiter

Électre chậm chạp đứng dậy.

ORESTE.— Chị định đi đâu thế ?

ÉLECTRE.— Hãy để ta yên. Ta không còn gì để nói với chú nữa.

ORESTE.— Chị, người em nhận nhìn ngày hôm qua đây, giờ em phải mất chị vĩnh viễn sao ?

ÉLECTRE.— Cầu các vị Trời sao cho ta đã chẳng bao giờ nhìn nhận ra chú.

ORESTE.— Électre ! Chị, Chị Électre thân yêu ! Tình yêu thương duy nhất của em, suối dịu hiền độc nhất của đời em, đừng bỏ em một mình, hãy ở lại đây cùng em.

ÉLECTRE.— Đồ trộm cắp ! Ta hầu như chẳng còn lại gì cho mình cả, ngoài một chút thanh thản và vài cơn mơ mộng. Chú đã lấy mất của ta hết cả, chú đã trộm cắp của một người con gái nghèo mạt. Chú là em trai ta, chú là người gia trưởng, lẽ ra chú phải che chở ta : song chú đã dìm ta vào sâu trong máu, ta đỏ thẫm như một con bò bị cứa cổ ; tất cả ruồi đang ở sau ta, những con vật háu ăn, và quả tim ta là một bộng ong khủng khiếp !

ORESTE.— Chị yêu dấu, quả thế, em đã lấy mất của chị tất cả, và em chẳng có chi để cho lại chị—ngoài ra tội ác của mình. Song đấy là một món quà tặng bao la. Chị tưởng rằng nó không chiu nặng như chì trên hồn em ? Chúng ta đã quá nhẹ, Électre ạ : bây giờ đây, chân ta bấm sâu vào mặt đất như những bánh xe cắn sâu vào đường rãnh. Hãy lại đây với em, chúng ta sẽ cùng nhau khởi hành và ta sẽ bước đi với những bước chân nặng chĩu, lưng còng lại dưới gánh nặng quý giá của mình. Chị đưa tay cho em nắm và chúng ta sẽ cùng đi...

ÉLECTRE.— Đi đâu ?

ORESTE.— Em không biết nữa ; đi về phía chính mình. Ở bên kia bờ sông và ngọn núi, có một chàng Oreste và một nàng Électre đang chờ đợi chúng ta. Phải kiên nhẫn kiếm tìm hai người đó.

ÉLECTRE.— Ta không còn muốn nghe chú nói nữa. Chú chỉ đem lại cho ta khổ nạn và phiền muộn. (*Nàng nhảy lông lên trên sân khấu. Những ruồi thần chậm chạp tiến lại gần*). Cứu tôi với, hỡi Jupiter, vua của các vị Trời và người, vua của tôi, hãy ôm tôi trong đôi tay ngài, hãy mang tôi đi, che chở cho tôi. Tôi sẽ tuân theo luật ngài, tôi sẽ là kẻ nô lệ và đồ vật thuộc

quyền ngài, tôi sẽ quỳ hôn bàn chân và đầu gối ngài. Hãy bảo vệ tôi chống lại những ruồi, chống lại em tôi, chống lại chính mình, đừng để tôi cô đơn trơ trọi, tôi sẽ dành cả đời mình để chuộc tội. Hỡi Jupiter, tôi đang hối hận, tôi đang hối hận.

Nàng bỏ chạy ra ngoài.

XEN IV

Oreste, Những ruồi Érinnye

Các nữ thần ruồi định bay đuổi theo Électre.
Ruồi thần thứ nhất ngăn lại.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Nầy các chị, hãy để yên cô ta đó, cô ta đang thoát khỏi chúng ta, nhưng còn tên nầy lại với ta trong một thời gian lâu, theo tôi nghĩ, vì tâm hồn bé nhỏ của hắn chai cứng như da. Hắn sẽ chịu đau khổ cho cả hai người.

Những ruồi thần bắt đầu bay vòng và
tiến đến gần Oreste.

ORESTE.— Ta đang trơ trọi một mình.

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Ồ không đâu, hỡi con người dễ thương nhất trong những kẻ sát nhân, ta còn lại với ngươi : ngươi sẽ thấy ta bày ra những trò nào để giải khuây cho ngươi.

ORESTE.— Cho đến chết, ta sẽ vẫn cô đơn. Sau...

RUỒI THẦN THỨ NHẤT.— Hãy can đảm lên, các chị, y đang yếu đuối. Hãy nhìn xem, đôi mắt y đang mở to ra : chẳng bao lâu những sợi thần kinh của

y sẽ kêu vang dội như những dây đàn dưới cơn lướt dạo thiện nghệ của sự khủng khiếp.

RUỒI THẦN THỨ NHÌ. – Chẳng mấy chốc cơn đói sẽ xua đuổi y khỏi nơi trú ẩn : chúng ta sẽ được nếm mùi máu y trước tối nay.

ORESTE.— Chị Électre đáng thương !

Nhà giáo đi vào.

XEN V

Oreste, Những Ruồi Thần. Nhà Giáo.

NHÀ GIÁO.— Cậu chủ ơi, cậu đang ở đâu thế ? Thật chẳng nhìn thấy gì cả. Tôi mang thức ăn đến cho cậu đây : dân thành Argos đang bao vây ngôi đền và cậu không thể nào nghĩ đến chuyện lọt ra khỏi đây: đêm nay, chúng ta sẽ trốn thử đi. Trong khi chờ đợi, hãy ăn cái đã. (*Những ruồi thần ngáng đường Nhà Giáo*). Ha ! Những tụi quỉ nầy là ai ? Lại những trò mê tín nữa đây. Ta đang hối tiếc biết bao cái xứ Attique hiền lành, nơi mà chính lý trí của ta có lý.

ORESTE.— Đừng thử lại gần ta, bọn chúng sẽ xé tươi xác ngươi ra đó.

NHÀ GIÁO.— Ngoan nào, các giai nhân. Nầy, cầm lấy đi, cầm lấy thịt và trái nầy đi, nếu những lễ vật của ta có thể trấn an các ngươi.

ORESTE.— Ngươi bảo rằng dân thành Argos đang tụ tập trước đền này à ?

NHÀ GIÁO.— Ui da ! Và tôi không thể nào nói

cho cậu biết ai là kẻ xấu xí nhất và ai là kẻ hăng hái hại cậu nhất trong số những cô bé đẹp đẽ nầy hay trong số những thần dân thân yêu của cậu.

ORESTE.— Tốt lắm. (*Một khoảng im lặng*). Hãy mở rộng cửa nầy ra.

NHÀ GIÁO.— Cậu điên sao chớ ? Họ đang đứng đằng sau cửa đó với khí giới trên tay.

ORESTE.— Hãy làm theo lời ta bảo.

NHÀ GIÁO.— Lần nầy, cậu cho tôi được phép không tuân lời. Họ sẽ ném đá vào cậu cho đến chết, tôi bảo cho cậu biết.

ORESTE.— Ta là chủ ngươi, hỡi lão già, và ta ra lệnh cho ngươi mở rộng cửa nầy ra.

Nhà Giáo mở hé cửa ra.

NHÀ GIÁO.— Ố ! là, la ! Ố, là là !

ORESTE.— Mở rộng cả hai cánh cửa ra !

Nhà Giáo mở hé thêm ra, ẩn mình sau một cánh cửa. Đám đông xô đẩy dữ dội cả hai cánh cửa và dừng lạ sững sờ trên bậc thềm. Ánh sáng chói chang

XEN VI

Những nhân vật cũ, Đám đông

TIẾNG GÀO THÉT TRONG ĐÁM ĐÔNG.— Giết chết hắn đi ! Giết chết hắn đi ! Ném đá cho chết ! Xé tan thây hắn ra ! Giết chết hắn đi !

ORESTE, *như không nghe những lời trên.*— Mặt trời !

ĐÁM ĐÔNG.— Đồ phạm thần ! Sát nhân ! Tên đồ tể ! Ta sẽ xé thân mi ra. Ta sẽ đổ chì nấu lỏng vào trong những vết thương của mi.

MỘT THIẾU PHỤ.— Ta sẽ móc mắt mi ra.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG.— Ta sẽ ăn gan mi.

ORESTE, *đã ngồi thẳng dậy.*— Các ngươi đấy à, hỡi những thần dân rất trung thành của ta ! Ta là Oreste, vua của các ngươi, con trai của Agamemnon, và hôm nay là ngày lễ đăng quang của ta.

Đám đông gầm lên, lúng túng.

Các ngươi không gào thét nữa à ? (*Đám đông lặng thinh*). Ta biết lắm : ta đang làm các ngươi khiếp hãi. Cách đây mười lăm năm, vào đúng ngày nầy, một vụ giết người khác đã dựng lên trước mặt các ngươi, y đã mang những bao tay máu đầm lên đến tận cùi chỏ, những đôi bao tay bằng máu, và các ngươi đã không hãi sợ gì y, vì các ngươi đã đọc thấy trong mắt y rằng y cũng thuộc về loại cáu, và y không có can đảm thực hiện những hành vi của mình. Một tội ác mà người gây ra không thể cbịu đựng nổi, đấy không còn là một tội ác của cá nhân nữa. phải thế không ? Đấy hầu như là một tai nạn. Các ngươi đã đón nhận kẻ phạm tội như là vua của mình, và cái tội ác cổ xưa đã bắt đầu rình mò giữa những bức tường của thành phố, vừa rên rỉ nhẹ nhàng, như một con chó đã lạc mất chủ mình. Các ngươi đang nhìn ta, hỡi những người dân thành Argos, các ngươi đã hiểu rõ ràng tội ác của ta là thuộc về riêng của ta ; Ta nhận tội ác ấy làm của mình trước mặt trời, nó là lý lẽ sống và là niềm kiêu hãnh của ta, các ngươi không thể nào trừng phạt cũng thể than vãn

cho ta, và chính vì thế ta làm cho các ngươi khiếp hãi. Tuy nhiên, hỡi các thần dân của ta, ta yêu thương các ngươi, và chính vì các ngươi mà ta đã giết người. Vì các ngươi. Ta đã đến để kêu đòi lại vương quốc của mình và các ngươi đã xua đuổi ta, bởi vì ta không thuộc loại các ngươi. Bây giờ đây, ta đang thuộc vào các ngươi, hỡi những thần dân của ta, chúng ta cùng được nối nối kết nhau bằng máu, và ta xứng đáng làm vua các ngươi. Những lỗi lầm và hối hận của các ngươi: những nỗi âu lo sợ hãi, tội ác của Égisthe, tất cả những thứ ấy là của riêng ta, ta nhận mang tất cả trên ta. Đừng khiếp sợ những người chết của các ngươi nữa, họ là những người chết *của ta* và hãy nhìn xem đây : những con ruồi trung thành của các ngươi nay đã rời bỏ các ngươi để theo ta. Song, hỡi nhân dân thành Argos, các ngươi đừng khiếp hãi : với thân thể đầm máu này, ta sẽ không ngự trên chiếc ngai vàng của nạn nhân ta : một vị chúa Trời đã hiến nó cho ta và ta đã khước từ. Ta muốn là một ông vua không lãnh thổ, không thần dân. Vĩnh biệt các ngươi, và hãy cố mà sống : ở đây mọi sự đều mới mẻ, mọi sự đều phải bắt đầu. Đối với cả ta nữa, cuộc sống cũng đang khởi đầu. Một cuộc sống kỳ dị. Các ngươi hãy nghe thêm câu chuyện này nữa : Vào mùa hạ kia, thành phố Scyros bị những con chuột tàn phá. Đấy là một cơn bệnh hũi khủng khiếp, chúng gặm nhấm tất cả, mọi thứ ; dân cư thành ấy tưởng phải chết vì chuột. Nhưng vào ngày kia, có một chàng thổi sáo đi vào thành phố. Chàng ta đứng ngay giữa thành phố — như thế này. *(Oreste bắt đầu đứng lên.)* Chàng bắt đầu thổi sáo và tất cả bọn chuột điều chen chúc đến vây quanh chàng. Đoạn chàng bắt đầu đi từng bước dài, như thế này, *(Oreste bước xuống bệ thờ)* vừa đi vừa hét to với đám dân Scyros : «Tránh xa ra !» *(Đám đông tránh xa ra)* Và tất cả bọn chuột dựng đứng đầu lên, do dự — như là những con ruồi đang làm thế. Hãy nhìn xem !

Hãy nhìn những con ruồi! Và rồi, đột nhiên, bọn chúng vội lao chạy theo chân chàng. Và chàng thổi sáo cùng những con chuộc vĩnh viễn biến mất. Như thế này.

Oreste đi ra ; những ruồi thần vừa gào thét vừa đuổi theo chàng.

MÀN HẠ